

4

35

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗ Ν. ΒΟΥΤΥΡΑ
(ΑΡΙΣΤΕΙΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΩΝ)

Η ΣΙΔΕΡΕΝΙΑ ΠΟΡΤΑ

(ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ)

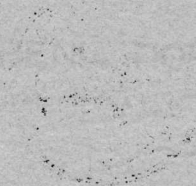
Δ. ΨΥΧ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΑΡ. 6
"ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ"

13/4 77 M.B

34

127
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ "ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ,, ΑΡ. 6

~~34~~
34

B/4

77

M.B

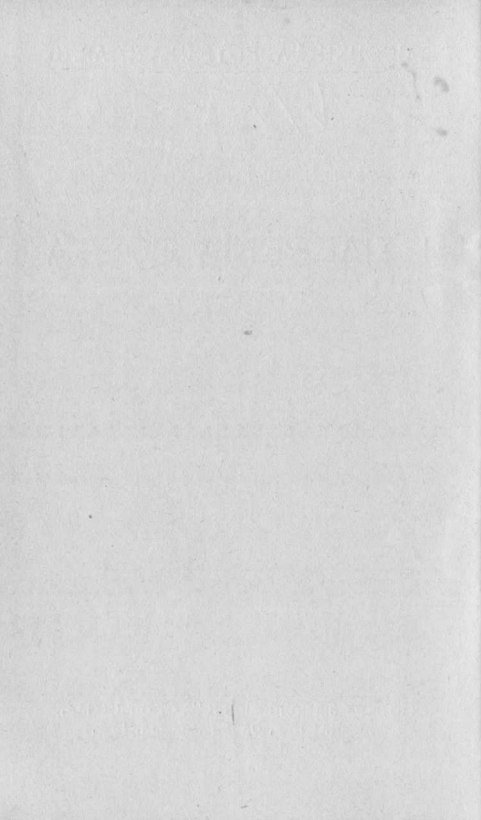
ΔΗΜΟΣΘΕΝΗ Ν. ΒΟΥΤΥΡΑ

Η ΣΙΔΕΡΕΝΙΑ ΠΟΡΤΑ

(ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ)

ΕΚΔΟΤΙΚΟΝ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ.Η "ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ,,
ΑΘΗΝΑΙ 14 α, ΟΔΟΣ ΓΑΜΒΕΤΤΑ, 14 α,
1925

Η ΣΙΔΕΡΕΝΙΑ ΠΟΡΤΑ

Η ΣΙΔΕΡΕΝΙΑ ΠΟΡΤΑ

Πολλές φορές με συγκίνητη θυμόταν και την πόλη πουΐμεναν οί γονεῖς του και ὅπου εἶχε ἀνατραφεῖ, εἶχε μεγαλώσει. Ἄν και ποτέ, ποτέ δὲν τοῦ εἶχε ἀρέσει..

Ἐκεῖ, σ' αὐτὴν τὴν πόλη, δὲν ὑπῆρχανε μέγαρα πολλά, ἀλλὰ λιγοστά, οὔτε πλῆθος ἄπειρο νὰ τρέχει σὲ πλατιοὺς δρόμους, και οὔτε γινόταν ὁ θόρυβος τῶν τράμ, τῶν ἁμαξῶν. Αὐτὴ ἔμοιαζε μὲ πόλη, ποὺ τῆς ἔχουνε φύγει οἱ περισσότεροι κάτοικοί της, ὅπως γίνεται ὅταν πέφτει κάποια μεγάλη ἀρρώστια, και εἶνε σχεδὸν ἔρημη.

Οἱ διαβάτες λιγοστοὶ στοὺς βρωμικοὺς δρόμους, και μιὰ ἡσυχία, νέκρα σχεδόν, βατίλενε μεγάλη. Ὅταν ὅμως προχωροῦσε κανεὶς στὴν ἀγορά, ποὺ βριτκόταν κοντὰ στὸ λιμάνι, ἐκεῖ θᾶκουγε θόρυβο μεγάλο ἀπ' τὶς φωνές τῶν πωλητῶν, τῶν βαρκάριδων, ἀπ' τὰ βαπόρια ποὺ ξεφόρτωναν και ἀπ' τοὺς κρότους τῶν κάρρων.

Και ἀπ' ἐκεῖ πάλι, ἂν προχωροῦσε, θᾶπεφτε σὲ κάτι δρόμους βρώμικους πολὺ, και μαύρους, κατάμαυρους, ποὺ θᾶχαν τὴν ἴδια ἔρημιὰ μὲ τοὺς ἄλλους δρόμους τῆς πόλης. Ἐκεῖ ὅμως θᾶκουγε τότε ἕνα

θόρυβο σατανικὸ νὰ βγαίνει ἀπὸ κάτι μαυρισμένα χτίρια μακρὰ, ἀσωβάτιστα, μὲ κάτι ψηλούς, πανύψηλους λαιμούς, σὰ λαιμούς τεράτων μυθικῶν, ἀποκεφαλισμένων, ποὺ ξερνοῦσαν, ἔχυναν ἀντὶ αἷμα, μαῦρο καπνό.

Εἴταν τὰ ἐργοστάσια ποὺ κλείνανε μέσα τους τὴ ζωή, τὴν κίνηση.

“Ολοὶ σχεδὸν οἱ ἄνθρωποι σαυτὴν τὴν πόλη, δουλεύανε, δουλεύανε ἀπ’ τὸ πρωὶ ἕως τὸ βράδι. Πρὶν ἀκόμα τὸ βαθὺ σκοτάδι φύγει, τὰ βραχνὰ σφυρίγματα τῶν ἐργοστασίων θάρχίζανε νὰ καλοῦν τοὺς ἐργάτες, γέρους, νέους, κορίτσια, γυναῖκες, στὴ δουλειά. Καὶ μετὰ, ὅταν σωπάζανε, στοὺς δρόμους τοὺς ὑγροὺς, θὰ γινότανε μιὰ κίνηση μεγάλη. Χιλιάδες ἄντρες, παιδιά, γυναῖκες, κορίτσια κι’ ἀκόμα γέροι μὲ κάτασπρα μαλλιά, τρέχανε βιαστικοὶ στὴν πρόσκληση τῶν βραχνῶν σφυριγμάτων, ἢ τῶν βραχνῶν φωνῶν ποὺ τοὺς εἶχαν καλέσει.

Ὁ ἥλιος ποτὲ δὲν ἔβλεπε, ἢ ποτὲ δὲν εἶχε δεῖ αὐτὴν τὴν κίνηση. Ὅταν ἔβγαине θὰ φώτιζε ἔρημους δρόμους.

Καὶ ὅταν τὸ σκοτάδι ἔπεφτε, πάλι θὰ γινόταν αὐτὴ ἡ κίνηση στοὺς δρόμους, πάλι ἡ μυρμιγκιὰ τῶν ἐργατῶν θὰ τοὺς πλημυροῦσε. Κέμοιαζε ἡ κίνηση αὐτὴ σὰ ρέμα ποὺ κατεβαίνει τὸ πρωὶ καὶ ἀνεβαίνει τὸ βράδι.

Τὴ νύχτα οἱ ταβέρνες καὶ τὰ καφενεῖα εἴτανε στὶς δόξες τους. Ἀλλὰ δὲν κρατοῦσε καὶ πολὺ. Μόλις ἡ ὥρα περνοῦσε λίγο, ἐρήμωναν. Καὶ ἡ πόλη ὅλη θᾶπεφτε σὲ ἡσυχία, καὶ σπάνιος εἴταν ὁ διαβάτης στοὺς

δρομούς. Μόνο στην παραλία, στο λιμάνι γύρο, ὑπῆρχε κίνηση στὰ καταστήματα, στὶς μύρες, καὶ στὰ μακρόστενα καφεσαντάν.

Τὸ Σάββατο τὸ βράδι κρατοῦτε πάντα, περὶ σότερο ἢ κίνηση στὶς ταβέρνες καὶ σταῖλλα κέντρα. Οἱ δουλευτάδες τὰ λεφτὰ ποὺ μὲ τόσον κόπο εἶχανε βγάλει τὰ πετούσανε, γιὰ λίγες ὥρες, τὰ ξόδευαν ἄσκεπτα.

Τὴν Κυριακὴ τὸ ἀπόγευμα πέρανε ζωὴ καὶ οἱ ἔρημες πλατεῖες. Γέμιζαν αὐτὲς ἀπὸ χιλιάδες κόσμο ἐργατικό, ποὺ μὲ τὰ καλά του ροῦχα, πήγαινε νὰ πάρει ἀέρα, νὰ περπατήσει καὶ νὰ βρεῖ κάποιο γνωστό του.

Ἀλλὰ μόλις ἡ μέρα ἄρχιζε νὰ χάνεται ὅλοι φεύγανε, χανόντουσαν. Οἱ πλατεῖες, ἡ παραλία ἔμεναν ἔρημες. Ἡ ἄλλη μέρα εἶτανε μέρα δουλιᾶς.

Οἱ πλούσιοι εἶτανε λίγοι. Κἔβγαιναν αὐτοὶ μὲ ὑψωμένο τὸ κεφάλι, τὸ σβέρκο ἀλύγιστο, ἴσιο, καὶ περνούσανε μέσ' ἀπ' τὸ πλῆθος τὸ φτωχὸ ἀπ' τοὺς δουλευτάδες, σὰ δεσπότες, ἀφεντάδες μέσα ἀπὸ σωρὸ δούλων.

Κάποτε ἡ πόλη ἔπαιρνε παράξενη ζωὴ καὶ κίνηση. Καὶ γινόταν αὐτό, ὅταν πλησίαζαν οἱ ἐκλογές. Ἐν τότε τὸ πλῆθος τῶν δούλων, τῶν σκλάβων αἰσθανόταν ὅτι καί τι εἶταν κι αὐτό. Οἱ τρόποι του ἀλλάζανε, τὸ κεφάλι σήκωνε ψηλά, καὶ ἀλλοιῶς μιλοῦσε καὶ φερόταν. Καὶ τραγούδια, βιολιά, σαντούρια ἀκούγονταν παντοῦ. Ὅλη ἡ πόλη διασκέδαζε μὲ τὰ λεφτὰ τῶν ἀφεντάδων, μεθοῦσε, συζητοῦσε, μάλωνε...

Ὁ περιορισμὸς τῶν δούλων, ἢ τῶν σκλάβων,

αὐτὲς τὶς ἡμέρες δὲν εἶτανε μεγάλως, παραλοῦτε. Καὶ πολλὰς φορὰς ἀφίνονταν ἐλεύθεροι ἀπ' τῆ δουλειᾶ, νὰ τρέξουνε, νὰ μιλήσουνε, νὰ συζητήσουν. Τραπέζια τοὺς ἔκαναν μεγαλόπρεπα ὅπου τὸ κρασί χυνόταν ἄφθονο. Καὶ κάθε μέρα οἱ φίλοι τοῦ κόμματος καὶ οἱ γεροὶ δουλευτάδες, οἱ ἐλευτερωμένοι γιὰ λίγο, θὰ γυρίζανε μὲ ἄμαξες καὶ θὰ πίνανε σὲ κάθε ταβέρνα φιλικιά τους. Καὶ τότε ὁ τραγουδιστὴς ποὺ θᾶγγαν μαζί τους, θὰ τραγουδοῦτε μὲ συνοδεία βιολιῶν καὶ λαούτων:

Τὸ λένε ταῖδονάκια
κάτω στὰ ρέματα,
πὼς θᾶβγει ὁ Μαρκούτσης
δὲν εἶνε ψέμματα.

Ἡ κίνηση αὐτή, τὸ γλέντι, διαρκοῦτε ἴσαμε τὴν ἡμέρα τῆς ἐκλογῆς. Μὰ τί εἶτανε κείνη ἡ μέρα!... Σὰ νᾶφερνε μαζί της καὶ σκορποῦτε παντοῦ τρομερὴ τρέλα. Ὅλη ἡ πόλη βρυχώτανε, μούγκριζε, σφύριζε. Μεθυσμένος κόσμος μὲ τὰ σύμβολα τοῦ κόμματος στὸ στήθος, ἢ τυλιγμένος σαῦτά, χτυπιότανε μὲ τοὺς ἀντίθετους ἄγρια. Οἱ σκλάβοι μαλώνανε γιὰ τοὺς ἀφεντάδες, γιὰ νὰ τοὺς δώσουν ἀκόμη εὐτυχία, πλούτη, σκοτωμοὶ γινόντουσαν πολλοί, καὶ πλῆθος κεφάλια τὴν ἄλλη μέρα παρουσιαζόντουσαν δεμένα.

Καὶ ὅταν τελείωνε ἡ ἐκλογή, τὸ φωτισμένο σπίτι τοῦ νέου Δημάρχου ἔκλεινε σὲ λίγο τὶς ὁλάνοιχτες πόρτες του, κέμενε ἀπ' ἐκείνη τὴν ὥρα βουβὸ στὴν κάθε φωνή, στὸ κάθε χτύπημα.

Μὰ καὶ τὸ ἴδιο σχεδὸν γινόταν τὴν ἄλλη μέρα, καὶ στοῦ Δημάρχου τὸ πρόσωπο. Τὸ γέλιο, τὸ χαμό-

γελο, πὺν στόλιζε τὴ μορφὴ του, ἔφευγε, χανότανε, σὰ νὰ κλεινότανε, νὰμπαρωνόταν κι αὐτό, καὶ ψυχρά, ὑπερήφανα κοίταζε ὅλους.

*
* *

Καὶ πιὸ συχνὰ ὁ Βαλῆς θυμόταν πρόσωπα πὺν συχνάζανε στὸ κατάστημα τοῦ πατέρα του, καὶ γυρίζανε στὴ γειτονιά του, κάτι πρόσωπα, πὺν δὲ ζοῦσαν ὅπως ὅλοι οἱ ἄλλοι σαυτὴν τὴν πόλῃ, καὶ οὔτε εὔχανε ζήσει ἔτσι, ἴσως, ποτέ τους.

Πρῶτος εἶταν ἓνας γέρος χοντρός μὲ σβέρκο τόσο παχὺ πὺν σὰ νὰ χυνόταν ἔξω ἀπ' τὸ κολάρο του. Αὐτὸς ὁ γέρος ἔκανε τὸ φιλόσοφο καὶ τὸ γιατρὸ, γιατί ἔδινε καὶ συμβουλὲς ἱατρικὲς. Τὸ κακό, ἢ τὸ καλὸ εἶτανε πὺς δὲν εἶχε, ἢ δὲν ἤξερε παρὰ ἓνα μόνο φάρμακο.

Μιὰ φορὰ εἶχε βρεῖ κάτι φύλλα, πὺν καθὼς ἔλεγε, εἶταν ἓνα κ' ἓνα ἐναντίον τοῦ πυρετοῦ. Ἀλλὰ δυστυχῶς κάποιοι μεγάλοι γιατροὶ τῆς πρωτεύουσας πὺν πῆγε καὶ τοὺς τάδειξε, τοῦ εἶπαν πὺς αὐτὰ τὰ φύλλα τᾶξεσαν οἱ ἀρχαῖοι καὶ ὅτι εἶτανε γνωστὰ στὴν ἐπιστήμη. Ἀπ' τὸν καιρὸ ὅμως πὺν βρέθηκε τὸ κινίνο, τᾶψαν, τοὺς εἶταν ἀχρηστὰ.

Μ' ὅλα αὐτά, πὺν τοῦ εἶπαν, ὁ γέρο Φαρτάζης φύλαξε τὰ φύλλα γιὰ τὸν ἑαυτό του καὶ τοὺς φίλους του, μὴ ἔχοντας ἐμπιστοσύνη στὸ κινίνο.

— Νὰ ξέρεις, ἔλεγε στὸν πατέρα τοῦ Βαλῆ, λόγοι ἐμπορικὲς ἀναγκάζουνε τὴ χρῆση τοῦ κινίνου. Βάζω γι' αὐτὸ ὅτι στοίχημα θέλεις!

Καὶ ὅταν ἔβλεπε λίγο κακοδιάθετο τὸ γέρο Βαλή, τὸν ρωτοῦσε :

— Μήπως ἔχεις πυρετό ; Γιὰ νὰ κοιτάξω ἂν ἔχεις καὶ νὰ σοῦ δώσω ἀπ' τὸ γιατρικό μου ! Καὶ μακριὰ ἀπ' τὸ κινίνο ! Κάνει ἓνα καλὸ καὶ δυὸ κακά !

Ρωτοῦσε καὶ πρόσεχε καὶ γιὰ τὸ σπίτι τοῦ φίλου του, μὴν τύχει καὶ εἶνε ἄρρωστος κανέννας γιὰ νὰ πάρει τὸ περίφημο φάρμακό του. Κἔλεγε καὶ διάφορα θαύματα ποὺ ἔκανε αὐτὸ ὅπου τῷδωσε. Καὶ τῷχε δώσει στὴν κόρη του καὶ στοὺς δυὸ γιούς του. Γυναίκα δὲν εἶχε γιὰ νὰ τῆς δώσει τὸ φάρμακό του, εἶχε πεθάνει πρὶν τὸ βρεῖ, ἀπὸ ἐλώδεις πυρετούς.

Δυστυχῶς ὅμως γι'αὐτὸν ἢ γιὰ τὸ φάρμακό του, γιὰτὶ αὐτὸς εἶχε χρήματα πολλά, καὶ δὲν τῷκανε ἀπὸ ἀνάγκη, κανεὶς δὲν ἀποφάσιζε νὰ τὸ πάρει. Καὶ ἂν τῷπαιρναν θὰ τὸ πετοῦσαν ὅπως ὁ γέρο Βαλής. Ἐκτὸς ἀπὸ ἓναν ποὺ τὸ πῆρε καὶ μπροστά του γιὰ τὰ τὸν εὐχαριστήσῃ ἴσως, γιὰτί, καθὼς ἔλεγε ὁ πατέρας τοῦ Βαλή, δὲν εἶχε ἀνάγκη καὶ εἶταν πολὺ καλά. Καὶ τῷκανε αὐτὸ γιὰ νὰ τοῦ ζητήσῃ ἔπειτα λεπτὰ, ἅμα ἔγινε καλὰ ὕστερα ἀπὸ λίγες ὥρες, καὶ νὰ πιεῖ στὴν ὑγείαν τοῦ φαρμάκου του.

Αὐτὸς ποὺ πῆρε τὸ φάρμακο εἶταν ἓνας πατριώτης τοῦ πατέρα τοῦ Βαλή, ποὺ ἔκανε τὸν κήρυκα στοὺς πλειστηριασμούς, ὅταν ξεπουλιόταν ἢ ἔβγαινε στὸ σφυρὶ κανένα σπίτι.

Καὶ ὁ Βαλής τὸν θυμώτανε σοβαρό, σοβαρό, μὲ ὕφος ποὺ θὰ τὸ ζήλευε καὶ ὁ Σολομώντας, νὰ φωνάζει κρατῶντας τὸ σφυρὶ τοῦ κήρυκα ἑτοιμο νὰ τὸ χτυπήσει στὸ τραπέζι γιὰ νὰ τελειώσει ὁ πλειστηριασμός :

— Σαράντα δυὸ χιλιάδες πεντακόσες! Ἔχει ἄλλος;..

Κεῖταν ἓνας ἄνθρωπος ἀδύνατος, κατακόκκινος, ὅταν μάλιστα ἔπινε, μὲ δυὸ μεγάλα γιαλιά, ποὺ πίσω λάμπαν πάντα τὰ γαλανὰ του μάτια σὰ νᾶτανε θυμωμένος.

Κάθε μέρα ἔμπαινε στὸ κατάστημα τοῦ κυρίου Βαλῆ, στεκότανε στὴ μέση κῆλεγε :

— Καὶ πάλιν πλοῖα καὶ πάλιν δίκτυα καὶ ἄγρην οὐδαμοῦ!

— Ἔλα, νά... τοῦ ἔλεγε ὁ κύριος Βαλῆς καὶ τοῦδινε λεπτὰ.

Οὔτε εὐχαριστῶ δὲν ἔλεγε, τᾶπαιρνε κῆφευγε γρήγορα σὰ νὰ πήγαινε κάτι νᾶγοράσει τοῦ κυρίου Βαλῆ.

Δὲ θάργοῦσε ὅμως πάλι νὰ φανεῖ. Καὶ θάροχόταν ξαναμμένος καὶ μὲ μάτια φωτιὲς νὰ βγάζουν, ἄστραπὲς πίσω ἀπ' τὰ μεγάλα γιαλιά του, καὶ θᾶλεγε στὸν πατέρα τοῦ Ἀριστομένη, κοιτάζοντάς τον ἄγρια :

— Χωρὶς ἄλλο θὰ βάλεις κάλπη γιὰ δήμαρχος αὐτὴ τὴ φορά! Σὲ θέλω γιὰ δήμαρχο! Καὶ δὲν εἶμαι μόνος, στῶπα καὶ στὸ ξανάπα!.. Ὅλος ὁ κόσμος. Θὰ βάλεις κάλπη! Καὶ ἂν δὲν θέλεις ἐσύ, θὰ σὲ βγάλουμε ἐμεῖς μὲ τὴ βία. Πρέπει γὰ τὸ ξέρεις! Νὰ γι' αὐτὸ μιλοῦσα τώρα δά, ἐκεῖ!

Κῆδειγνε πρὸς τὸ μέρος ποὺ εἶταν ἡ ταβέρνα.

Καὶ κάθε μέρα αὐτὸ γινότανε, γιὰτὶ ὅλο κοντὰ στὸ κατάστημα τοῦ γέρο Βαλῆ γύριζε. Καὶ κοντὰ εἶταν καὶ τὸ συμβολαιογραφεῖο.

Ὅταν πολλὰς φορὲς δὲν εὑρίσκε τὸ γέρο Βαλῆ, ἔμενε μελαγχολικὸς χωρὶς τὰ μιᾶ σὲ κανέναν. Ἀλλ'

ἄμα ἔβλεπε τὸ γέρο Βαλῆ ἐκινεῖτο, σὰ ν᾿ἄπαιρνε ζωὴ ἔβηχε καὶ τοῦλεγε ἔπειτα μὲ ἀπότομο τρόπο :

—Καλὴ μέρα!

Ἄν εἶταν ἀπόγευμα δὲν τὸν χαιρετοῦσε, ἀλλὰ μόνον κουνιόταν, χαλοῦτε τὴν ἀκινισία του κῆβηχε. Καὶ σὲ λίγο θὰ μιλοῦσε :

—Ἄ, καὶ πάλιν πλοῖα, καὶ πάλιν δύκτια καὶ ἄγραν οὐδαμοῦ!

Ὁ κύριος Βαλῆς χαμογελοῦτε καὶ τὸ χέρι του πῆγαινε στὴν τσέπη του :

—Ἐλα, ἔλα! Νὰ ἡ ἄγρα..

—Φέρτην ἐδῶ, τοῦλεγε ὁ Κουμάρης ἀπότομα, καὶ ἄρπαζε ὅτι τοῦδινε κ' ἔφευγε σὰ ν᾿ἄχανε μαλώσει.

Ἐπῆρχε κ' ἓνας ἄλλος πὺν πολλὰς φορές, ὅσο ὁ Κουμάρης βρισκότανε στὸ κατάστημα τοῦ Βαλῆ αὐτὸς φαινόταν ἅπ' ἔξω κοιτάζοντας μέσα μὲ τὸ καπέλο στὰ πίσω τοῦ κεφαλιοῦ του βαλμένο καὶ τὸ ραβδὶ κρεμασμένο στὸ μπράτσο.

Αὐτὸς λεγόταν Χάρτας καὶ εἶτανε δικαττικὸς κλητήρας. Ἀδύνατος πολὺ, ψαρερὸς μὲ γαλανὰ μάτια μικρὰ καὶ νευρικός.

Ὅταν ἔπαιρνε τὰ λεπτὰ ὁ Κουμάρης κῆβγαινε ἔξω, ἔλεγε στὸ Χάρτα.

—Πᾶμε!

Καὶ χανόντουσαν σὲ μιὰ κοντινὴ ταβέρνα μὲ χοντρὰ τραπέζια κόκκινα.

Ὅταν μετὰ ὥρα ἔβγαιναν ἅπ' τὴν ταβέρνα τοῦ Χάρτα, τὸ καπέλο δὲν εἶτανε στὰ πίσω πιά. Εἶτανε στραβὰ βαλμένο. Τὰ μάτια του παρᾶξενα νὰ κοιτάζουν κῆτοιμος νὰ μαλώσει.

Σὲ λίγο ὅμως θάλλαζε καὶ θὰ γινότανε μελαγχολικός, ὅλα θὰ τὸν ἐνοχλοῦσαν καὶ θὰ ζητοῦσε τὴν «ἔρημον γῆν γιὰ ν' νάποφύγει τοὺς βρωμεροὺς ἀνθρώπους!».

Καὶ ἐνῶ ὁ Χάρτας θὰ ζητοῦσε αὐτά, ὁ Κουμάρης θᾶχε τὴ δικιά του κουβέντα καὶ θᾶλεγε δείχνοντας τὸ κατάστημα τοῦ Βαλῆ:

—Δὲ θὰ προκόψουμε, ἀν δὲ γίνει δήμαρχος αὐτὸς ἐκεῖ! Αὐτός, αὐτός!

Τὸ βράδι, ὅταν πλησίαζε ἡ ὥρα νὰ κλείσει τὸ κατάστημα, θὰ μαζευόντουσαν ἀρκετοὶ ἐκεῖ. Ἀλλὰ κανεὶς δὲν ἀγόραζε πράμμα. Καθόντουσαν καὶ περιμέναν. Καὶ ὁ Κουμάρης δὲν ἔλειπε, ἀλλ' εἶταν τραβηγμένος ἀπ' αὐτοὺς καὶ οὔτε τοὺς κοίταζε.

Ὁ Χάρτας θᾶταν πάλι ἀπ' ἔξω κοιτάζοντας μέσα. Ἀλλὰ δὲν εἶταν πάντα. Ὅταν τὸ καπέλο του, ποὺ βράδιαζε, τᾶχε στραβά, θὰ χανόταν. Ἄν τὸ πήγαινε, ἢ τᾶφερνε πάλι στὰ πίσω, θᾶταν ἀπ' ἔξω.

Οἱ πόρτες οἱ μεγάλες τοῦ καταστήματος, κλείνανε οἱ ἀμπάρες ἔμπαιναν, κ' ἓνα μόνο φύλλο ἔμενε ἀνοιχτό. Καὶ αὐτοὶ ἔμεναν. Καὶ ὅλοι νὰ κάθονται σὲ καρέκλες, σὲ πράγματα. Ἐκτὸς ἀπ' τὸν Κουμάρη, ποὺ στεκόταν ὄρθιος στηριγμένος κάπου καὶ φαινότανε νὰ σκέπτεται. Οἱ ὑπάλληλοι φεύγανε, ἐκτὸς ἑνὸς μεγάλου. Αὐτοὶ ποῦ νὰ κινηθοῦν! Τὰ μάτια τους εἶτανε γυρισμένα στὸν κύριο Βαλῆ καὶ κοιτάζανε τί ἔκανε, προσέχανε στὴν κάθε κίνησή του. Μόνο ὁ Κουμάρης δὲν πρόσεχε. Καὶ στὸ φύλλο τῆς πόρτας τὰνοιχτό, θὰ φαινόταν ἡ μορφὴ τοῦ Χάρτα...

Ἐπιτέλους ὁ γέρο Βαλῆς θὰ κλείδωνε τὰ συρτά-

ρια του, τὸ χρηματοκιβώτιό του, καὶ θὰ σηκωνόταν.

Καὶ σὲ λίγο θὰ μοίραζε, θὰ μοίραζε χρήματα, θᾶδινε σὲ καθέναν ἓνα ποσὸν σὰ νὰ τοῦχανε δουλέψει. Καὶ δὲ λητμονοῦσε καὶ τὸ Χάρτα. Δὲν τᾶδινε ὅμως, στὸν ἴδιο, τᾶδινε στὸν Κουμάρη νὰ τοῦ τὰ δώσει.

Αὐτοὶ εὐχαριστοῦσαν καὶ φεύγανε.

Ὁ Ἀριστομένης ποὺ πολλὰ φορὲς ἔτυχε ἐμπρὸς στὸ μοίρασμα αὐτὸ τῶν χρημάτων, ποὺ γινόταν κάθε βράδι, δὲ δυσσαρεστιότανε. Ἴσως μάλιστα νὰ αἰσθάνοταν εὐχαρίστηση ποὺ ὁ πατέρας του τοὺς βοηθοῦσε.

Ἐνας ὅμως, ἀπ' τὸ κατάστημα, ἓνας ὑπάλληλος μουρμουρίζε πάντα, καὶ ταραζόταν ὅταν τοὺς ἔβλεπε νὰ μαζεύονται. Καὶ αὐτὸς εἶταν ὁ μεγαλύτερος ὑπάλληλος τοῦ πατέρα του, σαραντάρης καὶ λεγότανε Μπεστάκης. Ἀλλὰ στὸ σπίτι τοῦ Βαλῆ δὲν τὸν λέγανε ἔτσι, τὸν εἶχανε βγάλει Κούνελο, γιὰ τὸ τοὺς φαινόταν πὼς ἔμοιαζε μὲ κουνέλι.

— Χωρὶς ἄλλο, ἔλεγε ὁ Ἀριστομένης στοὺς δικούς του, ὁ Μπεστάκης πρὶν γίνεи ἄνθρωπος, εἶταν κουνέλι. !... Γιὰ τὸ δὲ μπορῶ νὰ καταλάβω καὶ οὔτε ἐξηγεῖται ἄλλοιῶς αὐτὴ ἡ τρομερὴ ὁμοιότητά του μὲ κουνέλι !

Κεῖμοιαζε ἀληθινὰ μὲ κουνέλι. Ταῦτιά του, τὸ σχῆμα τοῦ προσώπου του καὶ ἀκόμα ἡ ἔκφραση τῶν ματιῶν του εἶταν κουνελιοῦ !

Καὶ δὲν εἶτανε μόνο αὐτοὶ ποὺ τ'όλεγαν, κι' ἄλλοι πολλοὶ ἔτσι τὸν εἶχαν πει, αὐτὴ τὴν ἐντύπωση τοὺς ἔκανε. Ἀμα τὸν βλέπανε νόμιζαν πὼς βρισκόντανε μπροστὰ σ'έναν ἀνθρωποκούνελο.

Τὸν Κούνελο δὲν τὸ εἶχε ὁ κύριος Βαλῆς μόνο γιὰ τὶς δουλιὲς τοῦ καταστήματος, τὸν εἶχε καὶ συμβουλάτορα τῶν παιδιῶν του, πρὸ πάντων τοῦ Ἀριστομένη. Ἀπὸ καιρὸ ὁ ἴδιος δὲν ἔκανε καμμιά παρατήρηση στὸ μεγάλο γιό του, ἀλλ' ἔβαζε τὸν Κούνελο καὶ τοῦλεγε ὅ,τι ἤθελε νὰ τοῦ πεῖ αὐτός.

Καὶ δὲν ἔκανε ὁ κύριος Βαλῆς κόπο νὰ τοῦ πεῖ πολλὰ τοῦ Κούνελου. Τοῦλεγε ὅ,τι ἤθελε νὰ πεῖ στὸ γιό του, μὲ λίγα λόγια, ἢ καλύτερα τοῦδινε τὸ θέμα, καὶ ὁ Κούνελλος τὰ μεγάλωνε, τ'ἀφκιαχνε, τὰ στόλιζε, καὶ τ'ἄκανε σπαραχτικά, τραγικά καὶ κάποτε κωμικά.

Καὶ ἄλλα πρόσωπα ἐρχόντανε στὸ νοῦ τοῦ Ἀριστομένη. Πολλά, ἔξη, ἑφτὰ ἀπ' αὐτὰ συχνάζανε στὸ σπίτι του τὸ βράδι μετὰ τὸ δεῖπνο. Ἐκεῖ μένανε ὥρες, ἐνῶ ἀπ' τὸ κατάστημα τοῦ Βαλῆ, κάθε τόσο καὶ γιὰ λίγο, περνοῦσαν.

Οἱ περισσότεροι εἶταν μικροῦμποροι, ἐργολάβοι. Δυὸ ὅμως εἶταν καραβοτσακισμένοι, εἶχανε χάσει σὲ ἐπιχειρήσεις ὅ,τι εἶχαν.

Αὐτοὶ δὲ φαινόντουσαν ποτὲ ἀπ' τὸ κατάστημα τοῦ κυρίου Βαλῆ, γιατί ἔβγαιναν μόνο τὴ νύχτα. Τοὺς κυνηγούσανε νὰ τοὺς πιάσουν γιὰ χρῆση...

Τὸ Σάββατο τὸ βράδι μαζευόντουσαν περισσότεροι, τὸ σπίτι γέμιζε ἀπὸ κόσμο σὰ νὰ γινότανε γάμος.

Μόνο ὁ Κούνελος εἶταν ταχτικὸς τὸ βράδι, κανεὶς ἄλλος ἀπ' τὸ κατάστημα, ἀπ' ἐκείνους ποὺ ὅλο βρισκόνταν ἐκεῖ! Ἐκτὸς ἀπ' τὴν ἑορτὴ τοῦ κυρίου Βαλῆ καὶ τὸ Πάσχα. Ὁ Κουμάρης τότε εἶταν ὁ πρῶτος. Ὁ φίλος του ὅμως ὁ Χάρτας δὲν ἐρχόταν, οὔτε εἶχε πατήσει ποτέ!

‘Ο Κουμάρης ἐρχόταν καὶ ὅταν εἶτανε νὰ πάρει καμμιὰ φορεσιά, ἢ ἀποφόρι.

Καὶ τὴν ἄλλη μέρα πὺν παρουσιαζότανε στὴν ἀγορὰ μὲ τὰ καινούργια ροῦχα ἔπαιρνε ἓνα ὕφος θυμωμένο, πὺν δὲν τολμοῦσε κανεὶς νὰ τὸν συγχαρεῖ γιὰ τὸν κομπὸ ζακέ καὶ τὸ κοντὸ πανταλόνι. ‘Ο πατέρας τοῦ Ἀριστομένη εἶταν κοντὸς καὶ ὁ Κουμάρης ψηλός...

Εἶταν κ’ ἓνας ἄλλος γέρος πὺν κάθε τόσο φαινότανε στὸ σπίτι, ζητῶντας ροῦχα. ‘Ο κύριος Βαλῆς τοῦδινε κι αὐτουνοῦ χωρὶς νὰκούει τίς διαμαρτυρίες τῆς γυναίκας του :

— Μὰ θὰ σὲ γδύσουν, Χριστιανέ μου, αὐτοί! τοῦλεγε.

Καὶ ὅταν κάποτε ὁ ἄντρας τῆς λησμονοῦσε ὅτι εἶχε δώσει καμμιὰ φορεσιά καὶ τὴ ζητοῦσε, τοῦ ἔκανε κουνῶντας τὸ κεφάλι τῆς :

— Ἔ, ἔ, βλέπεις πὼς τὴ ζητᾷς; Τώρα τὴ φορᾷ καῖνος ὁ βρωμόγερος. Πήγαινε νὰ στὴ δώσει, ἂν μπορεῖς. .

Αὐτὸν τὸ γέρο ὁ Κουμάρης οὔτε νὰ τὸν δεῖ ἤθελε.

Καὶ πάντα σχεδὸν, στὸ τραπέξι θᾶχανε δυό, ἢ καὶ περισσότερους. Καὶ μετὰ ὅταν τρώγανε θὰ ἐρχόντουσαν οἱ ἄλλοι. ‘Η σιδερένια πόρτα κάθε τόσο θὰ χτυποῦσε, θᾶνοιγε μὲ κρότο καὶ ἔμπαιναν ἄντρες, γυναῖκες...

Ἀλλὰ πόσο, πόσο δὲν ἤθελε νὰ μένει στὴν πόλη αὐτή. Δὲν τοῦ εἶχε ἀρέσει ποτέ, τὸν στενοχωροῦσε. Καὶ τελευταῖα, πρὶν φύγει, ἓνας φόβος τὸν εἶχε πιάσει.

μὴν πεθάνει σαυτὴ, καὶ θαφτεῖ στὸ νεκροταφεῖο της!
 Ὁ φόβος αὐτὸς, ποὺ ἔπειτα μακρυνά της τὸν εὔρισκε
 κωμικό, κάθε τόσο τὸν τάραζε, καὶ αὐτὸς εἶτανε καὶ
 μιὰ αἰτία ποὺ ζήτησε νὰ φύγει.

Δὲν ἤθελε νὰ τὸν θάψουνε στὸ νεκροταφεῖο της.
 Ὅταν τὸ σκεπτόταν, τὸν ἔπιανε τρομάρα. Κ' εἶταν τὸ
 νεκροταφεῖο αὐτὸ σ' ἓνα χαμήλωμα καὶ κοντὰ σὲ μιὰ
 θάλασσα ὅλο βοῦρκο καὶ βρώμα. Γύρω του κάτι λό-
 φοι μικροί, γυμνοί, μαυριδεροί, ἀπαίσιοι λόφοι
 τὸ μισοκύκλωναν. Καὶ στὸ δρόμο του μαζὶ μὲ τὶς κη-
 δεῖες, κάρρα φορτηγά, ἀμάξια μακρουλὰ περνοῦσαν,
 τρέχανε. Τὸ χῶμα αὐτουνοῦ τοῦ δρόμου εἶτανε μαῦρο
 σὰν κάρβουνο. Καὶ ἀπ' τὴν παραλία, τὴ βρώμικη
 παραλία, χτυπήματα σκεπαρνιῶν, ποὺ ἔφτιαχναν κα-
 ράβια, σὰ νᾶφτιαχναν τὰ πλοῖα τῆς Ἀχερουσίας, κρό-
 τοι δυνατοὶ ἐρχόντανε στὸ μέρος τῆς θλίψης, στὸ μέ-
 ρος τῶν κοιμισμένων γιὰ πάντα. Καὶ ὅταν φυσοῦσε
 ἄνεμος, σκόνη μαύρη σηκωνόταν κ᾽περτε στὰ ψω-
 ραλέα δέντρα καὶ στὰ μισομαδημένα κυπαρίσσια τοῦ
 νεκροταφείου....

Εἶχε συνηθίσει πιά νὰ μένει μόνος, κ᾽κλαιγε, ὅταν
 τοῦ ἐρχόταν ἐπιθυμία νὰ δεῖ τοὺς γονεῖς του, τὰ δερ-
 φάκια του, νὰ πηγαινε τὸ καλοκαίρι καὶ νᾶμενε λίγες
 ἡμέρες κοντὰ τους.

Πήγαιναν τρία χρόνια καὶ κάτι μῆνες ποὺ εἶτανε
 μακρυνά τους. Οἱ γονεῖς του τὸν ἄφηναν ἐλεύθερο, νὰ
 κάνει ὅ,τι θέλει.

Ἀλλὰ μιὰ μέρα ἓνα γράμμα τοῦ πατέρα του τοῦ
 ἔλεγε νὰ πάει γρήγορα, γιὰτὶ εἶταν ἀνάγκη.

Ἄφησε φίλους, μιὰ φίλη, κῆφυγε. Πολλὰ ἔβαζε μὲ τὸ νοῦ του, ὅλο κακὰ. Μὴν εἶταν κανεὶς ἄρρωστος, μή..

Γιὰ τὴ μάνα του ὄχι, γιατί τοῦ ἔγραψε γιαντή, ἀλλὰ γιὰ τὰ δέλφια του.

Στὸ σταθμὸ τὸν περίμενε ὁ πατέρας του μαζί μὲ τὸν Κούνελο. Εἴτανε βράδι πὺν ἔφτασε. Καὶ γρήγορα ρώτησε:

— Εἶνε κανεὶς ἄρρωστος;

— Ὁχι, ὄχι, ὅλοι καλά! τοῦ ἀπάντησε ὁ πατέρας του.

Εἶδε πάλι, καθὼς πηγαίνανε μὲ τὸ ἀμάξι, τὰ παλαιὰ μαγαζιά μὲ τὸ θαμπὸ φωτισμό τους, τὴν κίνηση, τὴ μικρὴ, τὴ νυσταγμένη. Καὶ πῶς τοῦ φαινότανε σὰ νᾶχε κατεβεῖ βαθιά, βαθιά στὴ γῆ!

Κὲν αἰσθανότανε χαρὰ γιατί εἶταν κοντὰ στοὺς δικούς του, θᾶβλεπε τὴ μάνα του, τὰ δέλφια του, αἰσθανότανε μαζί κάθε τόσο, καθὼς σιωπηλὸς καὶ κοιτάζοντας ἔξω ἔμενε ἀντικρὺ στὸν πατέρα του, αἰσθανόταν τὸ ραμα τῆς πόλης ποῦχε φύγει, νὰ τὸν ἀκολουθᾷ...

Κουρασμένος κοιμήθηκε γρήγορα, χωρὶς νὰ περιμένει τοὺς προσκαλεσμένους νὰ φύγουν. Ξύπνησε ὅμως ὕστερα ἀπὸ λίγο ἀπὸ ἓνα ὄνειρο, πὺν τὸν τάραξε..

Εἶχε δεῖ πῶς εἶταν κουτσός, νὰ τοῦ ἔλειπε τὸ δεξιὸν πόδι!.

Τὸ πόδι του εἶταν ἐκεῖ στὴ θέσῃ του, καὶ τὸ πιασε καὶ τὸ χάιδεψε. Μὰ τί ὄνειρο εἶταν αὐτό;

Ἄκουσε τὴ σιδερένια πόρτα νὰ κλείνει κάτω, μὲ κρότο. Οἱ προσκαλεσμένοι θὰ φεύγανε.

Ἡσυχία σὲ λίγο στὸ σπίτι, ἀφοῦ ἔγιναν σιγαλὰ πατήματα στὴ σκάλα, ποῦφερνε στὸ πρῶτο πάτωμα καὶ ὀμιλίες.

Προσπάθησε νὰ κοιμηθεῖ γιὰ νὰ σηκωθεῖ πρωί. Βρισκότανε στὴν πόλῃ τῆς δουλιᾶς. Ποῦ ὅμως νὰ τὸν πάρει ὕπνος! Συνηθισμένος ἀλλοιόωτικα, νὰ κοιμᾶται τὶς μικρὲς ὥρες...

Στὴ σιωπὴ ἄκουσε στὸ διάδρομο τὸ ρυθμικὸ κρότο τοῦ ρωλογιοῦ τοῦ τοίχου, καὶ τοῦ φάνηκε σὰ μηχανὴ ἐργοστασίου νὰ δουλεύει, νὰ δουλεύει ἀδιάκοπα μέσ' στὴ νύχτα.

Ἐμεινε ὥρες ἄγρυπνος.

Ἐπιτέλους ὁ ὕπνος τὸν πῆρε καὶ τὸν ὀδήγησε στὸν κόσμον τὸ δικό του.

Εἶτανε νύχτα καὶ βρισκότανε σ' ἓνα σπίτι, ποῦ κάποτε τοῦ φαινόταν πὼς εἶταν τὸ δικό του, καὶ σὰν ξένο. Μὰ καὶ τοῦ φαινόταν καὶ σὰ φαρμακεῖο.

Μέσα σαυτὸ τὸ σπίτι, στὴν τραπεζαρία του, εἶδε νᾶνε ξαπλωμένη σὲ μιὰ μεριά, πάνω σὲ χαμηλὸ ράφι, μιὰ ἀδελφὴ τοῦ πατέρα του πεθαμένη ἀπὸ χρόνια. Εἶχε αὐτοκτονήσει. Καὶ τόξερε αὐτὸ στὸν ὕπνον του. Ἀλλὰ δὲν ᾔξερε πὼς δὲν τὴν εἶχανε θάψει καὶ τὴν εἶχαν τοποθετήσει ἐκεῖ, σὲ κάποια μεριά. Κἔμενε χωρὶς νὰ χαλάσει, ἀπείραχτη, ὅπως εἶταν...

Αὐτὸς εἶχε σταθεῖ καὶ τὴν κοίταζε. Μὰ σὰ νὰ βρισκόταν καὶ κάποιος κοντά του. Ὁ φαρμακοποιός.

Ξαφνικὰ βλέπει τὴν πεθαμένη νὰ κινῆται, καὶ σὲ λίγο νὰ σηκώνεται καὶ νὰ κάθεται.

Χωρίς νὰ τρομάξει ἔμενε καὶ τὴν κοίταζε σὰ νὰ βλεπε συνηθισμένο πρᾶγμα.

Αὐτὴ ἄρχισε κάτι νὰ τοῦ λέει καὶ μὲ μιᾶς κατεβαίνει ἀπ' τὴ θέση της ποὺ τόσα χρόνια βρισκόταν. Καὶ σὰ νὰ σηκώθηκε ἀπὸ ὕπνο ὀλίγων ὥρῳ, προχώρησε καὶ μπῆκε στὸ μαγεριό. Μὰ τώρα εἶταν τὸ σπίτι του...

Εἶδε ὁ Ἀριστομένης πὼς αὐτὴ φοροῦσε μόνο μισοφόρι ἄσπρο, βρώμικο πολὺ, ἀλλὰ εἶχε ἓνα σῶμα καλὸ, παχουλό...

Ἡ πεθαμένη χάθηκε γιὰ μιὰ στιγμή, στὸ μαγεριό, καὶ πάλι φάνηκε κρατῶντας μιὰ μποτίλια γεμάτη ἀπὸ ἓνα πρασινωπὸ ὑγρό...

— Νά, τὸ βρῆκα, εἶπε.

Εἶτανε δικό της, καὶ τῷ γκε στὸ ράφι τοῦ σπιτιοῦ τους τόσα χρόνια, χωρὶς νὰ τὸ ξέρουν αὐτοί!

— Ἔλα, πάρε νὰ πιεῖς! εἶπε στὸν Ἀριστομένη.

Αὐτὸς ἀρνήθηκε, καὶ ἡ πεθαμένη ἔφυγε, μπῆκε πάλι στὸ μαγεριό κουνῶντας τὴ μποτίλια.

Ἐφυγε καὶ ὁ Ἀριστομένης, βγῆκε ἔξω, στὸ δρόμο, ἀπομακρύνθηκε, ἀλλὰ γρήγορα γύρισε πίσω. Καθὼς ὅμως πλησίαζε στὸ σπίτι του, ἀκούει τὴ φωνὴ τῆς πεθαμένης, ἀγριεμένη, καὶ τὴ βλέπει νὰ φανεῖ πίσω ἀπ' τὰ γυαλιὰ ἑνὸς παραθύρου τοῦ κάτω πατώματος, μὲ μιὰ λαμπάδα μεγάλη κίτρινη, ἀναμμένη στὸ χέρι. Μὲ μιὰ ἀπότομη κίνηση δίνει καὶ βάζει φωτιά στὶς κουρτίνες! Ἡ φλόγα γρήγορα μεγάλωσε, γιγαντώθηκε. Τὸ δωμάτιο φλεγόταν ὅλο, ὅλο ἀναψε μὲ μιᾶς!

Αὐτὸς ὁρμᾷ μέσα γιὰ νὰ σώσει τοὺς δικούς του.

Στὰ δωμάτια βλέπει φωτιά.

Ἀνεβαίνει πάνω. Καὶ κεῖ τὸ ἴδιο, παντοῦ φωτιά, φωτιά! Φωνάζει. Κανείς, κανείς!. Φεύγει τότε, οἱ φλόγες ἀπὸ παντοῦ ξεπετιοῦνται. Καὶ καθὼς κατεβαίνει, ἀκούει ἀπ' ἔξω μιὰ φωνή νὰ τὸν φωνάζει. Καὶ λέει τότε κι' αὐτός:

— Κυκλώθηκα ἀπὸ παντοῦ!

Εἶδε ὅμως πὼς τὴν ἔξοδο δὲν ὑπῆρχε ἀκόμα φωτιά...

Εὐπνήσε. Εἶδε ἡσυχία, γαλήνη. Ἀκουσε τὸ ρυθμικὸ κρότο τοῦ ρωλογιοῦ. Ἄλλ' εἴταν ταραγμένος πολὺ, πολὺ, κέπεθύμησε νὰ σηκωθεῖ καὶ νὰ νάναι τὸ φῶς. Κρατήθηκε κέμεινε στὸ κρεβάτι. Καὶ κανείς θόρυβος, ἡσυχία παντοῦ ἀπλωνόταν, μεγάλη ἡσυχία, πὺν μέσα της σὰ νάταν ἡ καρδιὰ τῆς σιωπῆς, ὁ ρυθμικὸς κρότος τοῦ ρωλογιοῦ ἀκουγόταν.

Σὲ λίγο μιὰ βραχνή φωνή, ἓνα βραχνὸ σφύριγμα ξεπετάχτηκε ἀπὸ μακριά. Καὶ μετὰ ἄλλο, ἄλλο. Ὅλος ὁ τόπος, ἡ ἡσυχία ἐγέμισε ἀπὸ βραχνὰ σφυρίγματα...

Ἀργὰ σχεδόν, σηκώθηκε καὶ πῆγε στὴν τραπέζα.

Τοὺς βρῆκε ὅλους ἐκεῖ, ἐκτὸς ἀπ' τὸν πατέρα του.

— Καλῶς τον, καλῶς τον! τοῦ εἶπε ἡ μάνα του, ποῦχε σηκώσει τὸ κεφάλι ἀπὸ κάτι πὺν πολεμοῦσε στὸν καναπέ.

Οἱ ἄλλοι κοιτάζανε μὲ χαμόγελο.

— Μὰ δὲν εἵχατε σχολεῖο σεις; ρώτησε τὰ δέλφια του αὐτός.

— Μπά, τοῦ ἀπάντησε ὁ μικρὸς ἀδελφός του ὁ Νάσος, σήμερα κάναμε ὅλοι μπούμ, γιατί ἦρθες!.

Κῆκανε καὶ μὲ τὸ χέρι μιὰ κίνηση καθὼς ἔλεγε τὸ «μπούμ».

— Νά, στῶπε, τοῦ εἶπε ὁ Λάμπρος.

— Κοιμήθηκες καλά; τὸν ρώτησε ἡ μάνα του.

— Ἀκοῦς!...

Τοῦ ἦρθε στὸ νοῦ τῶνειρο..

— Πῶς θὰ σοῦ φαίνεται τώρα ἐδῶ, τοῦ εἶπε ὁ Κίμωνας.

— Πῶς νὰ τοῦ φαίνεται! τοῦ ἀπάντησε ὁ Λάμπρος, σὰ νᾶφυγε ἀπ' τὸν παράδεισο καὶ ἦρθε στὴν κόλαση!

— Μὰ νὰ σοῦ πῶ.. Ἀλλ' εἴσαστε σεῖς ἐδῶ..

— Μὰ τί νὰ κάνουμε, παιδί μου, ἐδῶ εἶνε ἡ δουλιὰ μας. . Καὶ τᾶλλο, καλὰ νᾶνε κανεῖς καὶ νὰ περνᾷ καλὰ καὶ ᾧς εἶνε ὅπου καὶ νᾶνε!, τοῦ εἶπε ἡ μάνα του.

— Κῆτσι εἶνε, ἔκανε καὶ ἡ μεγάλη ἀδελφή του κουνῶντας τὸ κεφάλι.

— Ἔστι, ἔτσι, εἶπε αὐτὸς καὶ προχώρησε ἴσαμε τὸ παράθυρο.

— Ἀλήθεια, γιὰ νὰ δῶ λίγο τὴ γειτονιά..

Καὶ σηκώνοντας τὸ κουρτινάκι κοίταξε.

— Τί νὰ τὴ δεῖς τὴ γειτονιά!. Ἡ ἴδια καὶ ἡ ἴδια εἶνε, τοῦ εἶπε ἡ μάνα του. Ἡ γειτονιά! Ἡ Φλωροῦ νὰ κυνηγᾷ τὸ γιό της, νὰ ξεφωνίζει, γιατί δὲ θέλει νὰ πάει σχολεῖο.. Κῆχει γίνεи ἕνας κρεμανταλᾶς ἴσαμε κεῖ ἐπάνω! Δὲ θὰ τὸν γνωρίσεις, ποῦ ὅμως γράμματα! Εἶνε ὁ τελευταῖος τῆς τάξεως! Κιαυτή, ἡ μόνη της ἐπιθυμία εἶνε νὰ τὸν κάνει γιατρό!

— Αὐτὸς δὲν κάνει οὔτε γιὰ λοῦστρος!

— Τοῦσκάσε προχθές, πετάχτηκε ὁ μικρὸς καὶ εἶπε, ὁ μπακάλης ποὺ εἶνε κοντὰ στὸ σχολεῖο μας, ἔνα αὐγὸ στὸ κεφάλι, γιὰτὶ πείραζε τὸ παιδὶ καὶ δὲν ἔφευγε ποὺ τοῦ εἶπε. Καὶ δὲ φοροῦσε καπέλο! Γκάπ τοῦρθε ἐδῶ!. "Ε, νὰ βλέπατε πῶς τρέχανε τὰ ζουμιά!.

— 'Ορίστε!.

— Καὶ ξέρετε τί ἔλεγε στ'ἄλλα παιδιὰ; "Οτι τὸ αὐγὸ θὰ τοῦ κάνει καλὸ στὰ μαλλιά!.

— Τὰ χάλια του!..

— Δέν πάει νὰ τὸν βάλει σ' ἓνα ἐργοστάσιο νὰ μάθει τέγνη!.

'Ο 'Αριστομένης στράφηκε πάλι στὸ παράθυρο, καὶ σήκωσε τὸ κουρτινάκι.

— "Αμ' ἡ κυρὰ Ζωναροῦ τί γίνεται; 'Εδῶ εἶναι ἀκόμα;

— 'Εδῶ εἶνε, ἐδῶ!. Καὶ ὅσο πάει πιὸ τρελὴ γίνεται! Τώρα δὲ μᾶς χαιρετᾷ πιά καὶ χωρὶς νὰ τῆς κάνουμε τὸ παραμικρό..

— Μὰ μήπως μιᾷ μὲ καμιὰ στὴ γειτονιά, εἶπε ἡ 'Ανθή, αὐτὴ μισεῖ τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὸ λέει. 'Αγαπᾷ τὰ ζῶα! Πρῶτα εἶχε ἓνα σκυλάκι.. τὸ θυμᾶσαι;

— Κεῖνο τὸ γουρλομάτικο; Πῶς δὲν τὸ θυμοῦμαι. Τοῦσκάσα μιὰ μπαστουνιὰ μιὰ μέρα ποὺ μὲ γαύγισε.

— Αὐτὸ πάει εἰς τὰς αἰωνίους μονάς! Τώρα ἔχει ἓνα γάτο κόκκινο μὲ γραμμὲς ἀλὰ τίγρη, ἓνα ἀσχημόγατο! καὶ δὲν τὸν ἀφίνει ἀπ' τὴν ἀγκαλιά της! Σὰ νᾶχει κανένα παιδάκι της, βρέφος..

— Καὶ τὸ κουνᾷ καὶ κεῖνο κλαίει, εἶπε καὶ ὁ μικρός.

— Έ, έ! ἔκανε στὸ μικρὸ ὁ Λάμπρος, πολὺ φόρα βλέπω πῆρες !.

— Τί, τί φόρα ;.

— Κεῖνο ποὺ σοὺ λέω !.

— Καὶ τί ἔκανα ;.

— Νὰ πάψεις !

— Δὲ βλέπεις, τοῦ εἶπε ὁ Κίμωνας, τὴν Πιπίτσα ποὺ δὲ μιᾷ διόλου ;.

— Δὲ θᾶχει τί νὰ πεῖ...

— Καὶ σὺ ἔχεις ;.

— Βεβαίως !.

Ὁ Ἀριστομένης μὲ τὰ νῶτα στὸ παράθυρο, τὸν ἔβλεπε χαμογελῶντας, ἔπειτα εἶπε φεύγοντας ἀπ' τὸ παράθυρο καὶ κουνῶντας τὸ χέρι του :

— Ἄνθρωποι ! τρέλες διαφόρων εἰδῶν καὶ ποιότητων !.

— Γιὰ μένα τὸ λέει ; ρώτησε ὁ μικρὸς μὲ ὕφος κωμικό.

Ὁ Ἀριστομένης γέλασε :

— Μὰ αὐτὸς ἔγινε καρᾶγκιόζης !. εἶπε.

Κάτι θυμήθηκε καὶ ρώτησε, ἐνῶ ὁ μικρὸς εἶχε ἀνοίξει τὰ μάτια πολὺ κῆξυνε τὸ κεφάλι του μὲ τὸ δάχτυλο :

— Μὰ γιὰ πῆτε μου, ὁ Κατσάκος ὁ φίλος του, κρύβεται ἀκόμα ;

— Ἐμένα δὲν εἶνε φίλος μου... ἔκανε ὁ μικρὸς.

— Αὐτὸς νὰ κρυφτεῖ τώρα, τί λές! τοῦ εἶπε ἡ μάνα του, αὐτὸς πιάστηκε τώρα, δὲν εἶνε πιά ὁ ἄνθρωπος τῆς νυκτός, εἶνε τῆς ἡμέρας... Δὲν εἶδες πῶς γόντρηνε ;

— "Εγινε σὰν ὄρνιο ! μίλησε ὁ μικρός.

Ἡ ὑπηρέτρια μὲ τὰ γαλανὰ μάτια, μπῆκε κείνη τὴ στιγμή μέσα μένα δίσκω..

— Ὁ καφές σου, εἶπε στὸν Ἀριστομένη ἡ μάνα του.

— Ἐλα κάθισε δῶ, στὴ θέση σου...

Καὶ ὁ Λάμπρος σηκώθηκε.

— Ὁχι, ὄχι, κάθισε κεῖ ποὺ κάθесαι ! Ἐγὼ θὰ καθίσω στὴ θέση τοῦ πατέρα..

— Ὡ, ἔκανε ὁ μικρός, καὶ θὰ πεῖς καὶ σύ : Πολυ-ξένη, ξέρεις..

— Ἐ, τὸ παλιόπαιδο !

— Ἀκου νὰ περγεῖς τὸν πατέρα του !

— Σήκω ἀπ' ἐκεῖ γρήγορα !

Καὶ ὁ Λάμπρος τὸν ἄρπαξε νὰ τὸν σηκώσει..

Ὁ Ἀριστομένης μπῆκε στὴ μέση.

— Ἀστον, Λάμπρο..

— Ὁχι, ὄχι, νὰ φύγει, νὰ πάει μέσα, εἶπε ἡ μάνα του, ἄρχισε καὶ κοροϊδεύει τὸν πατέρα του καὶ μπρο-στὰ στοὺς ξένους !..

— Κεῖται δὲν τὸν βλέπεις, πὼς εἶναι ὅλο μελά-νια ἀπὸ χτές !. Δὲν πλύθηκε σήμερα !.

— Δὲ βρῆκα νερό !.

— Δὲ βρῆκες νερό ;. Πάρτον, Ἑλένη, καὶ βάλ-τον νὰ πλυθεῖ !..

Βγῆκε ἔξω, ὅταν ἤπια τὸν καφέ του. Θὰ πῆγαινε ἀπ' τὸ κατάστημα τοῦ πατέρα του...

"Όταν κατέβαινε στὴν αὐλὴ καὶ εἶδε τοὺς ψηλοὺς τοίχους ποὺ τὸν κύκλωναν, τοῦ φάνηκε σὰ φυλακή.

Πάντα ἔτσι τοῦ φαινόταν, καὶ πολλὰς φορές ἄλλοτε, φανταζόταν τὸν ἑαυτό του κλεισμένο σὲ φυλακή, ἢ σὲ φρούριο καὶ νὰ κάνει τὸν περίπατό του στὴν αὐλή του.

Ἄνοιξε τὴ βαριὰ σιδερένια πόρτα καὶ βγῆκε.

Στὴ γειτονιά του, ἢ καλύτερα στὸ δρόμο του, ὅλο ψηλὰ σπίτια ὑπῆρχαν. Καὶ σχεδὸν ὅλα εἴταν κατὰ-κλειστα. Ἦξερε ὁ Ἀριστομένης, πὼς πρῶι πρῶι ἄνοιγαν παράθυρα, μπαλκονόπορτες, τινάζανε, σάρωναν καὶ μετὰ κλείσιμο.

Ποῦ νὰ βγεῖ κόρη στὸ παράθυρο, ἢ σὲ μπαλκόνι! Οἱ ἔμποροι εἴταν αὐστηροὶ σαυτά..

Κῆρημιὰ στὸ δρόμο. Καὶ ὁ ἄλλος δρόμος ποῦ-στριψε ἔτσι εἴτανε. Μόνο τρία, τέσσερα μικρὰ παίζανε μὲ νερὰ μαῦρα, βρώμικα, πὺν τρέχανε ἀπὸ ἓνα σταῦλο.

Εἶδε κεῖ κ' ἓνα σπίτι πὺν κάτι τοῦ θύμιζε. Στὰ διπλανά του χαμηλὰ κεραμίδια, ἓνα πανὶ κόκκινο, μεγάλο, εἴταν πεσμένο. Καὶ ἀπὸ πάνω του καπνὸς μαῦρος περνοῦσε, πὺν τὸν ἔκανε νὰ θυμηθεῖ, πὼς ἐκεῖ κοντὰ βρισκόταν κάποιο μικρὸ ἐργοστάσιο..

Ἀναμνήσεις τὸν πλησίαζαν ὅσο προχωροῦσε, σὰ νὰ σηκώνονταν ἀπ' τὰ μέρη πὺν περνοῦσε. Κἀτι ὅμως ἄλλο τοῦ ἦρθε σὲ λίγο στὸ νοῦ καὶ σούφρωσε τὰ φρύδια :

—Εἶμαι, ἀλήθεια, εἶπε, ἐγωῖστίς πολὺ, πολὺ!

Ἄλλὰ νὰ μιὰ φωνή :

— Κύριε Ἀριστομένη !. Καλῶς μᾶς ἦρθες!

Στράφηκε. Εἴταν ὁ Λουκάνης, ἓνας κουρέας κατσαρομάλλης μελαχροινὸς κερχόταν καταπάνω του

ὅλος εὐχαρίστηση καὶ γέλιο...

Στὴν πόρτα τοῦ κουρείου τοῦ ἀπ' ἔξω, σ' ἓνα κοντάρι μιὰ πετσέτα κρεμότανε σὰ σημαία.

Εἶπανε λίγα λόγια, καὶ ξεκίνησε. Ἀλλὰ παρὰ κάτω ἄλλος τὸν φώναξε. Κιαὐτὸς καταστηματούχης. Ἐκεῖ σαυτὸν τὸ δρόμο εἶτανε διάφορα μικρομάγαζα, καὶ οἱ καταστηματούχες ἐπειδὴ δὲν εἶχανε δουλειὰ καθόντουσαν στὶς πόρτες, ἢ ἀπ' ἔξω. Καὶ ὅλοι αὐτοὶ τὸν χαιρετοῦσαν, τρέχανε κοντά του νὰ τοῦ εὐχηθοῦν τὸ καλῶς ὅρισε..

Νὰ καὶ ὁ Κάλκος ποῦτρεχε ὅταν ἄκουγε καυγὰ νὰ χωρίσει. Μιὰ φορά, εἶχε ἀκούσει ὁ Ἀριστομένης, πὼς ἐκεῖ πού ξυριζόταν ἄκουσε μάλωμα ἀπ' ἔξω. Δίνει μιὰ τότε στὸν κουρέα, καὶ πετιέται μὲ τὶς σαπουνάδες στὸ πρόσωπο καὶ τυλιγμένος σὲ μιὰ γιγάντια πετσέτα, σωστὸ τραπεζομάντιλο, καὶ τρέχει νὰ χωρίσει :

— Μή, ἀδελφάκια, μὴ γιὰ τὸ θεό! τοὺς ἔλεγε. Οἱ μύγες πιάνονται μὲ τὸ μέλι καὶ ὄχι μὲ τὸ ξύδι!.

Ἄλλοτε πάλι, ποῦβγαλαν μαχαίρια νὰ χτυπηθοῦνε δυό, καὶ κανεὶς δὲν πλησίαζε, αὐτὸς ποῦχε πάρει μυρουδιὰ τὸν καυγᾶ, ἔπεσε στὴ μέση :

— Χτυπᾶτε ἐμένα ἀδελφάκια, καλύτερα, τοὺς εἶπε.

Εἶχε μικρὸ ἐμπορικὸ ψιλικῶν. Κῆπαιζε καὶ μαντολίνο. Καὶ τώρα αὐτὸ ἔκανε πού περνοῦσε ὁ Ἀριστομένης. Ἀμα τὸν εἶδε ὅμως, ἔβγαλε ἓνα : βρέ! κιᾶφησε γρήγορα τὸ μαντολίνο.

— Καλῶς ὅρισες, καλῶς ὅρισες! εἶπε στὸ γυιὸ τοῦ Βαλῆ, ποῦχε σταθεῖ ἀπ' ἔξω. Φέρτο!.

Καὶ σήκωσε τὸ χέρι τοῦ γιὰ νὰ πέσει ἀπὸ ψηλὰ καὶ νὰ τὸ σφίξει τοῦ Ἀριστομένη.

— Καλῶς μᾶς ἦρθες λεβεντιά!

Καὶ κρατῶντας τὸ χέρι τοῦ Ἀριστομένη καὶ κου-
νῶντας το ρυθμικὰ ξακολούθησε:

— Καλῶς μᾶς ἦρθες, λεβέντη ξανθομάλλη, ξεπέ-
ξεψε νὰ πιεῖς νερὸ καὶ ξανανέβα πάλι..

Οἱ στίχοι δὲν εἴταν δικοὶ τοῦ, τοὺς ἔπαιρνε ἀπὸ
περιοδικὰ, ἀπὸ ἑφημερίδες..

Ὁ Ἀριστομένης εἶχε συγκινηθεῖ ἀπ' αὐτὰ ποὺ
ἔβλεπε, ἀπ' τὴν ἀγάπη αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων. Καὶ
καθὼς κατηφόριζε, γιὰ νὰ πάει στὸ κατάστημα τοῦ
πατέρα τοῦ, σκεπτόταν, πὼς ἔπρεπε κάτι καλὸ νὰ
ἔκανε σαυτὸν τὸν τόπο, σαυτοὺς τοὺς ἀνθρώπους..

Στὴν ἀγορὰ καὶ στὸ λιμάνι ποὺ πλησίαζε, γινό-
τανε θόρυβος δαιμονισμένου. Τοῦ φάνηκε, πὼς εἶχε
ἀκόμα μεγαλώσει, γινόταν περισσότερος ἀπ' ἄλλοτε

Εἶδε πάλι τὶς στοῖβες τῶν ἐμπορευμάτων στὴν
παράλια, τοὺς ὑπαλλήλους νὰ γυρίζουνε μὲ σημειω-
ματάρια γράφοντας, καὶ ἄλλους πάλι πλῆθος, νὰ κα-
τεβάζουν ἀπ' τὰ ἀτμόπλοια, ποὺ τὰ ἔνωναν μὲ τὴ
στεριά μαδέρια, νὰ κατεβάζουν ἐμπορεύματα, σακιὰ
γεμάτα. Καὶ τὰ κατέβαζαν τρέχοντας ὁ ἓνας πίσω ἀπ'.

τὸν ἄλλον, πάνω στὰ μαδέρια ποὺ χοροπηδοῦσαν.

Κρότοι πολλοὶ βιντσιῶν, ποὺ ξεφορτώνανε στὶς
μαοῦνες, ποὺ βρισκόνταν κάτω ἀπ' τὰ βαπόρια, φωνές,
σφυρίγματα, βλαστήμιες...

Ἐνα βαπόρι μεγάλο, κάπνιζε πέρα, ἀνοιχτά,
ρίχνοντας κατάμαυρο καπνὸ στὸν οὐρανό. Βάρκες
γύριζαν, ξερόντανε σχίζοντας τὰ πρασινοπὰ νερά,

λοχῦανε μιὰ μικρὴ κίνηση, καὶ ποὺ ἐρχόντανε στο-
πισμένα μ' ὅλες τὶς βρῶμες τοῦ κόσμου καὶ χτυπού-
σανε στὸ πρατινισμένο μουράγιο.

Στὸ δρόμο πάλι, ἐκείνη ἢ κίνηση. Κάρρα μακρού,
σοῦστες, ἄλλα ἄδεια καὶ ἄλλα φορτωμένα σίδερα,
κάσες, τσουβάλια καὶ διάφορα ἄλλα, τρέχανε. Οἱ λά-
σπες τινάζονταν ἐδῶ κεῖ ἀπ' τοὺς τροχοὺς.

Καὶ μέσα σαυτὸ τὸ θόρυβο, τὴν κίνηση, παιδιὰ
μὲ ξεσχισμένα ροῦχα ποὺ φαινόνταν οἱ σάρκες τους,
καὶ βρώμικα τόσο, ποὺ μοιάζανε μὲ μαύρους, ἔψαχναν
ψαχούλευαν ἐδῶ καὶ κεῖ σὰν τοὺς σπουργίτες, γιὰ νὰ
βροῦνε τίποτα. Μάζευαν τοὺς σανούς, ποῦπεφταν ἀπ'
τὰ σακκούλια τῶν ἀλόγων, τὰ κάρβουνα τὰ βαπορί-
σια, ρίχνοντάς τα ὅλα μαζί σ' ἓνα παλιοσακκί, ποῦ-
χαν κρεμασμένο στὸν ὄμο σὰν τὰ παιδιὰ τοῦ σ'χολείου
τῇ σάκκα. Ἀλλὰ κιαυτὰ δούλευαν!

Καὶ προχωροῦσε μέσα σ' αὐτὴν τὴν κίνηση, στὸ
διαβολικὸ θόρυβο μὲ εὐχαρίστηση. Τὸν ζητοῦσε μά-
λιστα, γιατί ἂν ἤθελε δὲ θὰ περνοῦσε ἀπ' ἐκεῖ γιὰ νὰ
βρεθεῖ στὸ κατάστημα τοῦ πατέρα του, ποὺ εἶταν
ψηλὰ σὲ ἥσυχη καὶ μὲ σοβαρὰ καταστήματα γειτονιά!

Πάνω ὅμως σαυτὸ νὰ καὶ μιὰ κηδεῖα.

Εἶτανε μὲ ἀμάξια. Μέσα στὸ φέρετρο τὸ μισο-
σκεπασμένο, ἓνα πρόσωπο γρηούλας κουνιότανε..

Ἄνθρωποι πίσω, ὄχι πλούσιοι.

Στὴν πρώτη ἄμαξα ἓνα παιδὶ μὲ τὸ σταυρό, κοντὰ
στὸν ἀμαξῆ, καὶ μέσα μιὰ δούλα χοντρή, κρατῶντας
μιὰ μπουνκάλα, ὁ παπᾶς, κ' ἓνας γέρος. Ἡ δούλα
ποὺ καθόταν ἀντικρὺ, πόδι μὲ πόδι μὲ τὸν παπᾶ,
γελοῦσε..

Δὲν τὸν ἔσυρε πολὺ τὸ θέαμα τῆς δούλας καὶ τοῦ παπᾶ, γιατίι θυμήθηκε τὸ ἀπαίσιον νεκροταφεῖον. Καὶ σὰ νὰ αἰσθάνηκε πάλι τὸν παλιὸ φόβον νὰ τὸν κυκλώνει..

Καὶ κοίταξε πέρα πού βρισκόταν αὐτό, ζητῶντας νὰ τὸ δεῖ μέσα ἀπ' τὰ πυκνὰ κατάρτια πού σὰ δάσος μαδημένων κυπαρισσιῶν ὑψώνονταν.

Τὸ εἶδε ὅμως μὲ τὸ νοῦ του.

Ἀλλὰ τώρα στὸ νοῦ του ἦρθε καὶ κάτι ἄλλο. Θυμήθηκε πού ἀπ' ἔξω σὲ μιὰ μεριά, στὸ τέλος του κοντὰ στὸ δρόμον πού περνοῦσαν τὰ κάρρα, ὑπῆρχε ἓνας τάφος ἑνὸς νέου πού εἶχε αὐτοκτονήσει ἀπὸ ἔρωτα. Καὶ θυμήθηκε καὶ πὼς τοῦ εἶχανε βγάλει καὶ τραγούδι τοῦ νέου αὐτουνοῦ τότε καὶ πὼς κάθε βράδι ἓνα παιδί ἐπιστρέφοντας ἀπ' τὴ δουλειά του στὸ σπίτι του τὸ τραγουδοῦσε.. Καὶ ἀνάφερνε μέσα τὸ τραγούδι καὶ τῶνομα τῆς ἀγάπης του, ἢ τῆς κόρης πού γιὰ τὸ χατήρι της, γιὰ τὴν ὁμορφιά της πού δὲ μπορούσε νὰ τὴν ἀπολαύσει ζήτησε τὸ θάνατον.

Καὶ νόμισε, πὼς ἄκουγε πάλι τὴ φωνὴ τοῦ παιδιοῦ, μιὰ φωνὴ ἀπ' τὴ μύτη, ἀλλὰ δυνατὴ.

Καὶ τὸν εἶχανε θάψει κεῖνον τὸ νέο, σ' ἓνα μέρος βρώμικον. Ἐξω ἀπ' τὸ μαντρότοιχον τοῦ νεκροταφείου, χωρὶς σταυρόν, χωρὶς κανένα σημάδι. Καὶ τὸν τάφον τοῦ τὸ σκεπασμένον μὲ μαῦρον χῶμα ὅμοιον μὲ τοῦ δρόμου, τὸν βρωμοῦσαν οἱ διαβάτες οἱ περαστικοί. Πολλοὶ τῷξεραν!

Ἀλλ' αὐτὸς εἶταν καταραμένος, γιατίι εἶχε σκοτωθεῖ μόνος του! Καὶ ὁ δεσπότης τῷχε διατάξει νὰ τὸν πετάξουν ἐκεῖ ἔξω, σὰ σκύλον!

Καὶ τὸ χῶμα τοῦ τάφου εἶχε καθίσει καὶ φαινόταν καλὰ τὸ σχῆμα του.

Στὸ κατάστημα τοῦ πατέρα του εἶδε σὲ μιὰ γωνιά νὰ κάθεται κάποιος μαζεμμένος καὶ νὰ καπνίζει. Αὐτὸς δὲ κάποιος, ἅμα τὸν εἶδε, ὄρθωσε τὸ κορμί του καὶ τὸν κοίταξε καλὰ..

—Μὰ τὸν ξέρω αὐτόνα, σκέφτηκε ὁ Ἀριστομένης.

—Δὲ χαιρετᾷς τὸν κύριο Φαρτάζη; τοῦ εἶπε ὁ πατέρας του.

—Ὁ κ. Φαρτάζης εἶνε!

Εἶχε γίνει ἀγνώριστος. Δὲν εἶταν πιά ὁ ρωμαλέος ἐκεῖνος γέρος μὲ τὸν παχὺ λαιμὸ καὶ τὰ λαμπερὰ μάτια, εἶταν ἓνα ἀδύνατο γεροντάκι, ζαρωμένο, καὶ μὲ βλέμμα ἄδειο σὰν ἡλιθίου.

— Μὰ πῶς ἔγινε ἔτσι; ρώτησε τὸν πατέρα του, ἀφοῦ χαιρέτησε τὸ γέρο Φαρτάζη.

— Ἔ, τοῦ ἔκανε ὁ πατέρας του μὲ μιὰ κίνηση τοῦ χεριοῦ, ἅστα ἄλλοτε...

Καὶ ὁ κύριος Βαλῆς τραβήχτηκε καὶ κάθισε στὴ θέση του.

Ὁ Ἀριστομένης γύρισε καὶ κοίταξε τὸ γέρο Φαρτάζη. Κι' αὐτὸς τὸν κοίταξε.

Μὰ τίποτα δὲν τοῦχε μένει νὰ θυμίζει τὸν παλιὸ Φαρτάζη! Σὰ νὰ γίνηκε ἄλλος ἄνθρωπος, σὰν κάποια μάγισσα νὰ τοῦδωσε ἄλλη γεροντικὴ μορφὴ καὶ σῶμα. Εἶχε ἀλλάξει ὁλότελα. Μόνο, αὐτὸ μόνο, ποὺ κάπνιζε τὰ χοντρά τσιγάρα ποὺ κάπνιζε καὶ ὁ παλιὸς Φαρτάζης.

Κεῖνῃ τῇ στιγμῇ παρουσιάστηκε καὶ ὁ Κουμάρης.

Αὐτὸν τὸν εἶχε δεῖ ὁ Ἀριστομένης τῇ χθεςινῇ βραδιὰ στὸ σπίτι. Εἶχε πάει νὰ τοῦ εὐχηθεῖ τὸ »καλῶς ὄρισε».

Τώρα μπῆκε μὲ ἀγριεμμένα μάτια πίσω ἀπ' τὰ γιαλιά του καὶ πῆγε ἴσα στὸν κύριο Βαλῆ χωρὶς νὰ κοιτάξει κανέναν ἄλλο.

— Μὰ πρέπει νὰ πιоῦμε, τοῦ εἶπε ἀνοίγοντας τὰ χέρια, γιὰ τὴν ἐπάνοδο τοῦ ἀσώτου!

— Τί, τί; Τί εἶπες; Τοῦ ἀσώτου; τοῦ ἔκανε ὁ πατέρας τοῦ Ἀριστομένη.

— Τὸ ἴδιο κάνει, δὲ βαριέσαι! Εἶναι ὅπως τοῦ εὐαγγελίου! Ἐφαγαν ἔπειτα, ἤπιαν καὶ εὐφράνθηκαν!.. τοῦ ἀπάντησε ὁ Κουμάρης.

— Πάρτον στὸ γάμο σου νὰ σοῦ πεῖ καὶ τοῦ χρόνου! ἀκούστηκε ἡ φωνὴ τοῦ Κούνελου πίσω ἀπὸ ἔμπορεύματα νὰ λέει.

Ὁ Κουμάρης γύρισε πρὸς τὸ μέρος πὺ βγῆκε ἡ φωνὴ κῆψαξε μὲ τὰ μάτια νὰ βρεῖ τὸν Κούνελο.

— Ἐσύ, βρέ, νὰ πάψεις! τοῦ εἶπε.

— Ἐλα, ἔλα, πάρε δῶ! τοῦ ἔκανε ὁ κύριος Βαλῆς.

Αὐτὴ τὴ φορὰ ὁ Κουμάρης κοίταξε τὰ λεπτά, ἐνῶ ἄλλοτε ἔκλεινε τὴν παλάμη του, καὶ εἶπε μὲ κούνημα τοῦ κεφαλιοῦ:

— Ὡραῖα!...

Ἐκλείσε τὴν παλάμη του, κούνησε τὸ κεφάλι πάλι, καὶ στράφηκε στὸν Ἀριστομένη πὺ εἶχε κάνει πὺ δὲν τὸν εἶχε δεῖ:

— Ἐλα νὰ πάρεις καὶ σὺ ἓνα καταπότιον! τοῦ εἶπε.

— Ὁχι, εὐχαριστῶ....

— Γιατί; Μήπως δὲν πίνεις; Τὸ κρασί, αὐτὸ

γράφτο, πάντα καλὸ κάνει! Τὰ σπύρτα!.. Μακρονά!... Μακρὸν ἀπὸ τὰ οἶνοπνευματώδη ποτά!.. Μήπως πίνεις τέτοια!.. Ἄ, ὦραια!.. Κρασί!.. Καὶ ὁ Θεὸς κρασί πίνει!..

Στὴν πόρτα ἀπ' ἔξω εἶδε ὁ Ἀριστομένης νὰ φανεῖ ὁ Χάρτας μὲ τὸ καπέλο στὰ πίσω, τὴ μαγκούρα στὸ μπράτσο, καὶ νὰ κοιτάζει μέσα.

— Ἐλα, εἶπε ὁ Κούνελος, ποὺ βγῆκε πίσω ἀπὸ ἐμπορεύματα, στὸν Κουμάρη, δὲν πᾶς νὰ τὰ τραβήξεις καὶ παράτα τὶς συμβουλές!

Αὐτὸς τὸν κοίταξε γιὰ μιὰ στιγμή χωρὶς νὰ μιλήσει, ἔπειτα κούνησε τὸ κεφάλι καὶ τοῦ εἶπε:

— Ἐσὺ νὰ μὴν ἀνακατώνεσαι! ὑδροπότη!..

Καὶ θυμωμένος ἔφυγε, ἀλλὰ ξαναγύρισε καὶ πλησίασε τὸν Κούνελο:

— Ξέρεις, τοῦ εἶπε, ποιοὶ πίνουν τὸ νερό; Κιᾶν δὲν τὸ ξέρεις νὰ στὸ πῶ.

Καὶ γύρισε ἀπότομα τὶς πλάτες στὸν Κούνελο, αἶμα εἶπε αὐτὰ τὰ λόγια, καὶ μὲ μεγάλα βήματα ἔφυγε.

— Πᾶμε! εἶπε στὸ φίλο του, μὲ μιὰ μεγαλόπρεπη γειρονομία.

Ὁ Ἀριστομένης πῆγε ἴσαμε τὴν πόρτα.

Τοὺς εἶδε νὰ περνοῦν ἀπ' τὴν ταβέρνα ποὺ ἄλλοτε πῆγαιναν, καὶ νὰ διευθύνονται σὲ ἄλλη, ποὺ εἶταν κι' αὐτὴ στὴν ἴδια γραμμὴ τοῦ καταστήματος τοῦ πατέρα του. Ὁ Κουμάρης στάθηκε κιᾶφησε τὸ Χάρτα νὰ περάσει πρῶτος γτυπῶντας τὸν γαϊδευτικὰ στὶς πλάτες.

Καθὼς γύρισε μέσα, εἶδε τὰ μάτια τοῦ Φαρτάζη στηλωμένα ἐπάνω του.

Ὁ Κούνελος τὸν φώναζε χωρὶς νὰ φαίνεται, κοιμ-
μένος πίσω ἀπὸ σωρὸ ἐμπορευμάτων :

— Ἀριστομένη !... Γιὰ ἔλα δῶ...

Πῆγε κοντά του.

— Ἀκουσε δῶ, τοῦ εἶπε ὁ Κούνελος κρατῶντας
τὴ μύτη του σὰ νὰ τοῦ πονοῦσε, ἢ κάτι νὰ τοῦ
βρωμοῦσε, νὰ προσέξεις μὴ σὲ παρασύρουν αὐτοί.
Αὐτοὶ δὲν ἔχουν νὰ χάσουν τίποτε !. Ὁ βρεμμένος δὲ
φαβᾶται τῇ βροχῇ !. Ἐκεῖνος ποὺ τόπε αὐτὸ ἤξερε
γιατὶ τόπε...

Ὁ Ἀριστομένης χαμογέλασε.

— Δὲν ἔγω φόβο, τοῦ ἀπάντησε καὶ τραβήχτηκε.

Ὁ πατέρας του κάτι σημείωνε στὸ γραφεῖο του.
Οὔτε τὸν πρόσεχε διόλου. Θέλησε νὰ φύγει, ἀλλὰ κρα-
τήθηκε καὶ ἄρχισε νὰ περπατᾷ πάνω κάτω μέσ' στὸ
κατάστημα.

Κάτι τοῦ εἶχε ἔρθει στὸ νοῦ.

Ξαφνικὰ εἶδε τὸ γέρο Φαρτάζη νὰ τὸν κοιτάζει
μὲ προσοχή, νὰ τὸν ἀκολουθᾷ μὲ τὸ βλέμμα πάνω
κάτω ποὺ περπατοῦσε.

— Μὰ τί μὲ κοιτάζει ἔτσι αὐτός; εἶπε μὲ τὸ νοῦ
του καὶ θύμωσε.

Ὅσο κι' ἂν ἔκανε νὰ μὴν προσέχει στὸ γέρο
Φαρτάζη, τόσο ἡ ματιά του πήγαινε καὶ τὸν ἔβλεπε
νὰ ἑακολουθεῖ τὸ ἴδιο, νὰ τὸν κοιτάζει.

Στὸ τέλος τὸν ἐνόχλησε πολὺ καὶ πῆγε μέσ' στὸ
βάθος τοῦ καταστήματος ποὺ βρισκόταν κείνη τῇ
στιγμὴ ὁ Κούνελος...

— Τί εἶναι; τὸν ρώτησε αὐτός, ποὺ τὸν εἶδε νὰ
πηγαίνει βιαστικός ἐκεῖ.

— Θέλω νὰ σὲ ρωτήσω κάτι· τί ἔχει πάθει αὐτός;

— Ποιός; τὸν ρώτησε ὁ Κούνελος...

— Νὰ αὐτός, ὁ γέρος Φαρτάζης!

— Ὁ κύριος Φαρτάζης; Τί ἔχει πάθει; Λὲν ἔχει πάθει τίποτα! Εἶνε καλός, καὶ σᾶς ἀγαπᾷ! Αὐτὸ ξέρω, Ἀριστομένη μου, ἄκου μένα!. Κεῖπειτα τί βλέπεις νᾶχει πάθει;

— Ξέρω κ'ἐγώ!.. Μπορεῖ νὰ μᾶς ἀγαπᾷ, ἀλλὰ κάτι ἔχει πάθει!. Ἐκείνη ἡ ματιά του πὼς κοιτάζει! σὰν ἡλίθιου..

— "Α, ὄχι, ἔχεις λάθος, Ἀριστομένη μου, ἄκου μένα..

— Τί λάθος!.. Ἡ παντοῦὰ στὰ γεράματα φαίνεται δὲν τὸν ὠφέλησε!..

— Χώρισε..

— "Ω! ὦ!..

— Ἀστον τὸ δυστυχῆ!. Εἶχε μπλέξει μὲ σατανᾷ!. Καὶ ξέρεις, Ἀριστομένη μου, ἄκου μένα, καλύτερα νὰ μπλέξεις μὲ ἑκατὸ σατανάδες, διαβόλους παρὰ μὲ μιὰ, ἀριθμὸς ἓνα, γυναίκα! Στὸ λέω γώ, μὴ μπλέξεις!..

— Καλά.. Ὡστε τοῦδωσε τὰ παπούτσια στὸ χέρι;

— Λὲν τοῦ τᾶδωσε, τοῦφυγε. Τοῦ πῆρε ἓνα σωρὸ λεπτά!. Καὶ ξέρεις ἔχει κ'ἔχει!. Τοῦ τὰ βούτηξε λοιπὸν ἡ κερά καὶ πῆρε πόδι...

— Δηλαδή;

— Τί δηλαδή; Νά, τοῦ πῆρε τὰ λεπτά, ὄχι ὅλα! Αὐτὸς ἔχει πολλά!. Τοῦ πῆρε ὅσα τῆς τύχανε μπρὸς κ'εφυγε μὲ κάποιον!. Ὁ γέρο Φαρτάζης, ἐδῶ νὰ δεῖς καλосύνη, Ἀριστομένη μου, εὐγένεια ψυχῆς! αὐτὸς ἐκεῖ ὁ γέρος ὁ ἡλίθιος, ὅπως σὺ τὸν ὀνόμασες δυστυ-

χῶς!.. "Ε! τὸν εἶπες! Ἀλλὰ πρέπει, "Ἀριστομένη μου, ν' ἀκοῦς καὶ τοὺς πιὸ μεγάλους. Λέν ἀφίνουν ἔτσι νὰ βγαίνουν τὰ λόγια τους. Τρὰκ ἡλίθιος! Τρὰκ κουτός, ἀνόητος! "Ἄκου μένα, "Ἀριστομένη μου, δὲν πρέπει νὰ χάνεσαι σὲ ρηχὰ νερά..

"Ο Κούνελος εἶχε λησμονήσει τί ἤθελε νὰ πεῖ καὶ πάλευε νὰ τὸ βρεῖ, ἀλλὰ μάταια. "Ο "Ἀριστομένης ὁμως περίεργος νὰ μάθει τὸν ρώτησε:

— Μὰ πέ μου, τί ἔκανε μὲ τὴ γυναῖκα του ποὺ τοῦφυγε; Τὴ βοῆξε;...

— Πῶς δὲ τὴ βοῆξε! "Οχι αὐτὸς, ἡ ἀστυνομία. "Ἄλλ' αὐτὸς ἔκεῖ νὰ δεῖς εὐγένεια ψυχῆς, μεγάλων αἰσθημάτων! Γιὰ ἄκου νὰ δεῖς, "Ἀριστομένη! Δὲν εἶνε τίποτα, αὐτὸ γράφτο γιὰ νὰ μὲ θυμᾶσαι μιὰ φορὰ, δὲν εἶνε τίποτε καλύτερο ἀπ' τὸ γενναῖο αἶσθημα "Ὅλα τᾶλλα εἶνε μηδέν! Μηδέν εἶναι ὅλα τᾶλλα! Τὰ πλούτη, τᾶπειρα πλούτη ἀκόμα, εἶνε μηδέν ἐμπρὸς του! Πῶς εἶπε κεῖνος; Ποῦ εἶναι αἱ χρυσαὶ λαμπάδες...

— Μὰ γιὰ πέ μου τί ἔκανε μὲ τὴ γυναῖκα του ἅμα τὴ βοῆξε;

— "Α, ναί. "Ἀμα τὴ βοῆξε ποὺ λές, αὐτὸς σὰ χρυσός... χρυσός!.. εἶνε κομικό, γιὰτὶ καὶ ὁ χρυσὸς μέταλλο εἶνε!.. Μόνο ποὺ σπανίζει, δὲν εὐρίσκεται εὐκολα!.. Καὶ οἱ μεγάλοι κακοῦργοι κι' αὐτοὶ σπανίζουν...

— Λοιπόν;...

— "Ε, λοιπόν, λοιπόν... Λέγαμε λοιπὸν γιὰ τὰ μέταλλα καὶ γιὰ τὸ χρυσό...

— Καλά, ποὺ βοῆξε τὴ γυναῖκα του, τί ἔκανε;

— Ναί, ποὺ βοῆξε τὴ γυναῖκα του ἔκανε αὐτό: "Ἄκου νὰ δεῖς χειρονομία!.. Αὐτὲς λέγονται χειρονο-

μίες! εἶνε... Ναί, ναί. Ἀντὶ λοιπὸν νὰ ζητήσῃ νὰ τὴν πᾶνε στὴν ἀγχόνη καὶ νὰ τῆς πάρουν καὶ τὸ μέγα χρηματικὸν ποσὸν ποῦ τοῦ εἶγε ἀφαιρέσει, δὲ ζήτησε οὔτε τῶνα, οὔτε τᾶλλο! Ζήτησε μόνο νὰ τὴν ἀφήσουν ἐλεύθερη. Πᾶρτα, τῆς εἶπε, χάρισμά σου, ἔχω ἀρκετὰ ἐγώ. Θὰ ἔλθῃ ὅμως μιὰ ἡμέρα ποῦ θὰ κλαύσεις πικρὰ γι' αὐτὸ ποῦ μοῦ ἔκανες! Καὶ τὴν ἄφητε. Πῆρε μὴν ἀνάχα διαζύγιο..

— Γιὰ νὰ ξαναπαντρευτεῖ;

Ὁ Κούνελος ταράχτηκε...

— "Ε, ἐ! ἔκανε. Ἐπειδὴ κι' αὐτὸς ἀμάρτησε μιὰ φορὰ... Ἄν καὶ τί ἁμαρτία εἶνε;.. Ποῦ εἵτανε γέρος;..

"Ε, καλὰ! ἀμάρτημα μιὰ φορὰ! Οὐδεὶς ἀναμάρτητος!

— Κεῖνοι οἱ μόρτες οἱ γιοὶ του τί κάνουν;

— Αὐτοὶ! αὐτοὶ εἶνε ἄνθρωποι γαμένοι!. Ἄλλ' ἢ κόρη του δὲ μοῦ λές, τί ἄγγελος ἐπουράνιος εἶνε; Ἄ, τί πλάσμα! Μὰ εἶνε τί νὰ σοῦ πῶ! Ἐνα πλάσμα πού... χάνει κανεὶς τὸ νοῦ του! Τὴν εἶχες δεῖ μικρὴ;

— Δὲ θυμοῦμαι.

— Ἄ, δὲν ὑπάρχει ὁραιότερο στὴ γῇ πλάσμα! Εἶνε κάτι, Ἀριστομένη μου, τί νὰ σοῦ πῶ!.. Ἄμα τὴ δεῖς, πίστεψέ με, θὰ τὰ χάσεις!.. Εἶνε ἓνα ἐπουράνιο πλάσμα, ἓνα πλάσμα πού.. νὰ τὸ πιεῖς στὸ ποτήρι!. Τὴν εἶχα δεῖ τὸ καλοκαίρι. Τώρα εἶναι στὸ σκολεῖο, στὴν Ἀθήνα!. Φοροῦσε κάτι μπλὲ μαρὲ ροῦχα.. Ἐ, ψυχὴ μου!. Πλάσμα!.. Καὶ καλοσύνη, ἠθικὴ!.. Ὅσο οἱ γιοῖτοῦ κυρίου Φαρταῆ βγήκαν βρώμες, τόσο αὐτὴ εἶνε πρότυπον ἠθικῆς! Ἄ, θᾶνε εὐτυχισμένος κείνος ποῦ θὰ τὴν πάρει...

Καὶ ὁ Κούνελος κοίταξε τὸν Ἀριστομένη καλὰ, λέγοντας αὐτὰ τὰ λόγια.

— Καὶ τὸ σπουδαιότερο, γιὰ νὰ ποῦμε κι' αὐτό. Καὶ τὰφήσαμε τελευταῖο! Τὸ σπουδαιότερο ποὺ λές, φίλτατέ μου καὶ ἀγαπητέ μου Ἀριστομένη, εἶναι ὑτό: Ἄκου! εἶναι τὸ χρῆμα! Τὸν ἔχει τὸν παρᾶ ὁ γέ... ὁ κύριος Φαρτάζης, τὸν ἔχει καὶ τὸν παρέχει μάλιστα! Χρυσορρυχίῳ, φίλτατέ μου, χρυσορρυχίῳ!.. Παρᾶς μὲ οὐρά, καὶ τί οὐρά; νά!.. Καὶ θὰ κάνει, ἄκου ἄκου, αὐτὸ εἶναι τὸ σπουδαιότερο, τὴν κόρη του κληρονόμο! Ἔ, ἄγιε Γεράσιμέ μου! Καὶ γιατί;.. Γιατί ἐστὶ πα: Οἱ γιοὶ του πήρανε κακὸ δρόμο!.. Οὔτε στὸ σπῖτι πᾶνε λιὰ νὰ κοιμηθοῦνε. Ἐγείναν μόρτες τοῦ δρόμου, τῆς ἀγορᾶς.

Ὁ Ἀριστομένης τὸν ἄφησε. Ὁ γέρο Φαρτάζης κάπνιζε ἄλλο χοντροῦ τσιγάρο. Ζαρωμένος καθόταν αὐτὸς ὁ πλούσιος στὴ γωνιὰ σὰ νᾶταν ζητιάνος.

Καὶ πάλι κοίταξε τὸν Ἀριστομένη, ἡ ματιά του τὸν ἀκολουθοῦσε.

Ὁ Ἀριστομένης κάτι εἶπε στὸν πατέρα του, τὸν ρώτητε μήπως ἤθελε τίποτε, χαιρέτησε ἔπειτα τὸ γέρο Φαρτάζη, ποὺ στὴ μορφὴ του εἶδε μιὰ λάμψη, κῆφυγε.

Τὴ στιγμὴ ποὺ βγῆκε ἔξω, ἔβγαινε καὶ ὁ Κουμάρης μὲ τὸ Χάρτα ἀπ' τὴν ταβέρνα.

Κ' εἶχαν καὶ οἱ δυὸ ἓνα ἀρειμάνιο ὕφος!

Οὔτε τὸν εἶδαν ποὺ πέρασε ἀπὸ κοντά τους...

Πῆρε ἄλλο δρόμο ἀπ' ἐκεῖνον ποὺ πῆγε στὸ κατάστημα τοῦ πατέρα του. Καὶ σ' αὐτὸν κάποιοι τὸν εἶδαν, τὸν φώναξαν καὶ φανήκανε νὰ χαίρονται πολὺ

πού τὸν βλέπανε πάλι. Αὐτὸ τὸν ἔκανε νὰ ρωτήσῃ τὸν ἑαυτό του :

— Ἐγὼ θὰ χαιρόμουνα γι' αὐτούς ; !

Τοῦ φάνηκε ὅτι ὄχι, πὼς δὲ θὰ χαιρόταν. Καὶ ἀπὸ κάτι μέσα του πού ζήτησε νὰ δεῖ τί θάκανε, τὸδε ἀκίνητο νὰ μένει μετὰ ἀπὸ ἓνα μικρό, μικρὸ τρέμολο.

Ὅταν μπῆκε πιά στῆς γειτονιάς του τοὺς δρόμους πού δὲν ὑπῆρχανε μαγαζιά, ἀλλὰ μόνο σπίτια, εἶδε κάποιον νὰ κατηφορίζει τόσο γρήγορα καὶ μὲ τέτοιον τρόπο πού εἶπε πὼς θὰ πέσει. Ἀμα ὅμως πλησίασε ἀρκετὰ καὶ κοιτάχτηκαν, εἶδε ὅτι εἶταν ἓνας παλιὸς του φίλος. Κι' αὐτὸς ὁ παλιὸς φίλος τὸν γνώρισε καὶ μὲ δυσκολία σταμάτησε τὸν ἑαυτό του, ὅπως δύσκολα κρατᾷ ἱππέας τᾶλογό του πού τρέχει ὀρμητικά, ὅταν θελήσῃ νὰ τὸ σταματήσῃ ξαφνικά.

Μίλησαν γιὰ λίγο. Ὁ φίλος του αὐτὸς εἶτανε γιὸς μεγαλεμπόρου ἀποικιακῶν. Τώρα δούλευε, τὸν εἶχε βάλει ὁ πατέρας του νὰ δουλεύει σ' ἓνα ἄλλο τέτοιο κατάστημα ξένο. Ἡξαιρε ὁ γέρος, ἔτσι ἔλεγε τὸν πατέρα του, τί ἔκανε. Τὸν εἶχε βάλει κεῖ γιὰ νὰ δεῖ πὼς βγαίνει τὸ ψωμί καὶ νὰ τὸ ἐκτιμήσῃ. Καὶ νᾶχει καὶ ξένον πάνω στὸ κεφάλι του.

Τώρα πῆγαινε στὸ τελωνεῖο. Εἶχε πεταχτεῖ ἴσαμε τὸ σπίτι γιὰ νὰ πάρει ἓνα μαντίλι..

Καὶ μιλοῦσε γρήγορα καὶ ἄταχτα ὅπως εἶταν καὶ τὸ περπάτημά του ὅταν κατηφόριζε. Φαινόταν ὅμως πολὺ εὐχαριστημένος γι' αὐτά, γι' αὐτὴ τὴ ζωή.

Ὁ Ἀριστομένης εἶχε πειραχτεῖ, δὲν ἔμεινε εὐχαριστημένος ἀπ' αὐτὴ τὴ συνάντησιν. Τὰ μάτια τοῦ

φίλου του τᾶβλεπε νὰ γίνονται περγελαστικά, ὅταν τὸν ρωτοῦσε καὶ γιὰ τὴ δικιά του ἐργασία, πῶς πηγαινε. Τοῦ φαινόταν ἄραγε ἀστεία ἐργασία, ἢ δὲν ἠλπιζε νὰ κάνει τίποτα;

Καὶ ὅταν ὁ Ἀριστομένης τοῦ θύμησε κάτι ἄλλες ιδέες ποῦγε ἄλλοτε, αὐτὸς τοῦ ἀπάντησε:

— Παιδιακίστικες τρέλες!... Πᾶνε πέρασαν! Ἐδῶ δουλειά! ἐδῶ εἶνε ἡ ζωή!

Χώρισαν. Ὁ φίλος πῆρε πάλι τὸν κατήφορο γρήγορα καὶ σὰν ὅλο νὰ κινδυνεύει νὰ πέσει, τρέχοντας γιὰ τὸ τελωνεῖο, καὶ ὁ Ἀριστομένης σιγά, ἀργὰ τὸ δρόμο τοῦ σπιτιοῦ του.

Ὅταν ἔφθασε στὸ σπίτι του, εἶδε ἀπ' ἔξω νὰ στέκεται ἓνα ἀμάξι μ' ἓνα ἄλογο κόκκινο. Καὶ στὸ σκαλοπάτι τῆς σιδερένιας πόρτας κάθοταν ἓνα παιδί, ἓνας μάγκας τσίμπλης ποὺ ὅλο κουνοῦσε τὸ χέρι του διώχνοντας τὶς μύγες, ποὺ τὸν εἶχαν κρκλώσει.

Τὸ ἀμαξάκι εἶταν ἀπ' ἐκεῖνα ποὺ τὰ περισσότερα τᾶχουν οἱ περιβολάριδες καὶ ἐκεῖνοι ποὺ κατοικοῦνε πάντα σὲ ἐξοχές, μὲ τέντα καὶ ἀρκετὲς θέσεις.

Καθὼς ἄνοιξε τὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ ἄκουσε ξαφνικὰ πάνω φωνὲς παιδικές, κρότους.. Ἀπόρησε.

— Τί διάολο, εἶπε, νηπιαγωγεῖο τῶκαναν;

Ἀνέβηκε πάνω. Ἀπὸ μιὰ πόρτα ἀριστερά του, κοντινὴ καὶ στὸ μαγεριό, εἶδε νὰ βγαίνει ἓνα παιδάκι σέρνοντας μιὰ καρέκλα, καὶ πίσω ἄλλο μικρότερο νὰ σπρώχνει. Μόλις τὸν εἶδε τὸ μεγάλο σταμάτησε. Ἀλλὰ τὸ μικρὸ ἔσπρωχνε τὴν καρέκλα καὶ τοῦ εἶπε:

— Ἐλα!

Αὐτὸ κινήθηκε, ἀλλὰ τὸ μικρὸ τὸ σταμάτησε:
— Στάσου !

Κῆκανε τὸ χέρι του σὰ σάλπιγγα, τῶφρε στὸ στόμα του καὶ σήμανε :

— Τουτοῦ !

— Φίς ! ἔκανε τὸ μεγάλο, ποὺ εἶταν ἡ μηχανή !
Καὶ ὁ σιδηρόδρομός τους κινήθηκε...

Ὁ Ἀριστομένης μὲ χαμόγελο τὰ κοίταξε. Ἴσως κάποιας γνωστῆς κυρίας, ποῦχε ἔρθει, θᾶτανε...

Χτύπησε τὸ ραβδί του στὸ λάτομα δυνατά, καθὼς τὰ μικρὰ ἔμπαιναν σᾶλλο δωμάτιο γιὰ νὰ βγοῦνε πάλι στὸ διάδρομο ἀπ' τὴν πόρτα ποῦχαν παρουσιαστεῖ.

Ἡ ἀδελφή του ἡ μεγάλη φάνηκε δεξιὰ, στὴν πόρτα τῆς τραπεζαρίας.

— Ὁ Ἀριστομένης, εἶπε γυρίζοντας πίσω τὸ κεφάλι της.

— ὦ ! ἀκούστηκε μιὰ φωνὴ μέσα στὴν τραπεζαρία νὰ κάνει καὶ νὰ λέει ἔπειτα κάτι...

Αὐτὸς ἔνευρε στὴν ἀδελφή του νὰ πάει κοντά, φωτῶντας καὶ μὲ νεφίματα ποιὸς εἶτανε μέσα..

— Ὁ θεῖος Κωστῆς, τοῦ εἶπε σιγὰ αὐτὴ πλησιάζοντας.

— Ὁ θεῖος Κωστῆς ! ποιὸς θεῖος Κωστῆς ;

— Ὁ Λαζάρης, καλέ !

— Τού του !

— Φίς !

— Μὰ αὐτὰ ἐδῶ τί διάλογοι εἶνε.

— Παιδιά του.

— Παιδιά του ! Ἄλλο τοῦτο !

— Μὰ ποῦ εἶνε! ἡ φωνὴ τοῦ θεοῦ Κωστῆ ἀκούστηκε ἀπὸ μέσα νὰ λέει δυνατά.

Ἐπῆγε. Ὁ θεὸς Κωστῆς βριγνόταν ξαπλωμένος στὸν καναπέ. Ὁ Ἀριστομένης εἶδε πάλι τὸ μακρὺ μακρὺ του μοῦσι, τάραια καὶ μεγάλα δόντια του καὶ τὰρειμάνιο μουστάκι...

— "Ἐλα, βρὲ παιδί... τί μοῦ κάνεις; εἶπε στὸν Ἀριστομένην δίνοντάς του τὸ χέρι χωρὶς νὰ φήτει τὸ ξαπλωταριό του.

Στὸ τραπέζι καὶ κοντὰ στὴ μάνα του μιὰ γυναίκα νέα μελαγχροινὴ τὸν κοίταζε χαμογελώντας. Τὰ ἀδελφια του δὲν εἶταν ἐκεῖ, μόνο οἱ ἀδελφές του.

— Καὶ δὲν τῷ ξερα!... ἔλεγε ὁ θεὸς Κωστῆς. "Ἐτσι ἦρθα περαστικός. Λέω στὴ γυναίκα μου τὸ πρωῒ. Καὶ πρέπει νὰ σᾶς συστήσω.. Ἡ γυναίκα μου, ὁ ἀνεψιός σου Ἀριστομένης.

— Ὁ μεγαλύτερος, τῆς εἶπε ἡ τῆς ἐξήγησε ἡ μάνα τοῦ Ἀριστομένη.

— Λοιπὸν, ποῦ λές, ἀνεψιά μου, λέω τὸ πρωῒ στὴ γυναίκα μου: Μαρία, δὲ μπαίνουμε στάμαξάκι νὰ ψωνίσωμε, ρουχαλάκια, παπούτσια στὰ παιδιά, γιατί μεθαύριο μπαίνει μεγάλη ἐβδομάδα; Ζεύουμε λοιπὸν τὸν Πιλάφα, ἔτσι λέω τᾶλογό μου, Πιλάφα! τὸν ζεύουμε λοιπὸν στὸ ἀμαξάκι καὶ παίρνουμε δρόμο! "Όταν φτάσαμε μέσα: Μπρέ, τῆς λέω, δὲν πᾶμε καὶ ἀπ' τοὺς Βαλῆδες, νὰ δοῦμε τί κάνουν. Καὶ ἦρθαμε. Γιατί δὲ μὲ εἰδοποίησε κανεὶς! ποῦ ἔπρεπε νὰ μὲ εἰδοποιήσουν! "Άσε ποῦ ἔπρεπε νὰ μοῦ τὸ ποῦν ἀπὸ πρὶν ὅτι ἔρχεσαι! Αὐτὰ κάνουν!

Καὶ ὁ θεὸς Κωστῆς φάνηκε νὰ ταράζεται ἐδῶ κι

ἄφησε τὸ ξαπλωταριό του καὶ χτύπησε τὶς τσέπες του ζητώντας τὴν καπνοθήκη του.

— Μὰ ἐδῶ ποὺ μένετε ; Ἐδῶ ; τὸν ρώτησε ὁ Ἀριστομένης.

— Ἐδῶ, ποὺ μένω ; ἔκανε αὐτὸς παύοντας τὸ ψάξιμο. Δὲν τὸ ξέρεις ποὺ μένω δῶ !

— Ὅχι...

— Δὲ σᾶς τὸ γράψανε ;. Μὰ τείνε αὐτά ! Δὲν τοῦ γράφατε πὼς ἦρθα ἐδῶ καὶ μένω ;... πὼς ἀγόρατα τὸ χτήμα ;

— Θυμοῦμαι ; Ἀφοῦ ὅμως δὲν τὸ ξέρει, δὲ θὰ τοῦ τὸ γράψαμε !

— Τώρα τί νὰ σᾶς πῶ ; Καλά ! Καὶ τὰ χαιρετίσματα πὺν τοῦστελνα κάθε τόσο καὶ κεῖνα δὲν τὰ γράφατε ;

— Ἀ, τὰ χαιρετίσματα, μοῦ τᾶγραφαν, εἶπε ὁ Ἀριστομένης, χωρὶς νὰ τοῦ ἔχουνε γράψει τέτοιὰ ποτέ, ἀλλὰ νόμιζα, πὼς τὰ στέλνατε ἀπ' τὸ μέρος ποὺ μένατε....

— Ἔτσι ἢ ἄλλοιῶς πολὺ κακὰ φέρονται οἱ γονεῖς σου στοὺς συγγενεῖς !... Αὐτὸ τὸ βλέπω ὁλοφάνερα ! Ὁ πατέρας σου μάλιστα...

— Τώρα μὴ μιλᾷς γιὰ τὸ Βαλῆ ! τὸν διέκοψε ἡ ἑξαδέλφη του.

— Τί νὰ μὴ μιλῶ γιὰ τὸ Βαλῆ ! Αὐτὸς εἶνε ποὺ δὲ δίνει πεντάρα γιὰ συγγενή !

— Ἐ, ἔ, πάψε !

— Γιὰ πέτε μου, ρώτησε ὁ Ἀριστομένης, ποῦ εἶνε τὸ χτήμα ποὺ πήρατε ;

— Τὸν Ἀί Γιάννη τὸν ξέρεις ;... Ἐ, ἐκεῖ ἀκρι-

βῶς. Ἀπὸ τὴν πίσω μεριά τοῦ σπιτιοῦ εἶνε ἡ ἐκκλησούλα... Προέπει νᾶρθεις! Εἶνε ὥραία καὶ μάλιστα αὐτὴν τὴν ἐποχή! Εἶνε ἀφάνταστο! Οἱ λεῦκες! πάντοῦ τὸ πράσινο νὰ κυριαρχεῖ!

Ἀπ' αὐτὸ ἄρχισε νὰ ρωτᾷ τὸν Ἀριστομένη, πῶς περνοῦσε στὴν πόλιν ποῦμενε, τί ζητοῦσε νὰ κάνει, τί, τί..... Σωστὴ ἀνάκριση τοῦ ἔκανε.

Καὶ σ' ὅλο αὐτὸ τὸ διάστημα, στὸ διάδρομο καὶ σταῖλλα δωμάτια, ξακολουθοῦσε ὁ θόρυβος, οἱ κρότοι τῆς καρέκλας καὶ τό :

— Τού, τού!

— Φίςς!.....

Ἡ γυναίκα τοῦ θείου Κωστῆ δὲ μιλοῦσε, κοίταζε τὸν Ἀριστομένη χαμογελῶντας.

Οἱ δύο ἀδελφές του μιλοῦσανε σιγά. Ἡ μάνα του εἶχε πιάσει τὸ πλέξιμό της ποὺ πάντα τῷχε κοντά της. Αὐτὸ εἶταν καὶ σημάδι θυμοῦ· θᾶχε θυμώσει μὲ τὸν ἐξαδελφό της, γιατί ποτὲ δὲν τῷκανε ὅταν εἶταν ἄλλοι ξένοι ἐμπρός.

Ἡ μικρὴ ἀδελφὴ τοῦ Ἀριστομένη θέλησε νὰ μιμηθεῖ τὴ μάνα της καὶ σηκώθηκε κᾶφερε ἀπὸ ἓνα συρτάρι διάφορα πράγματα καὶ ἐργαλεῖα ραπτικῆς.

Σὲ λίγο μπῆκε τὸ μικρότερο παιδί τοῦ Λαζάρου λέγοντας :

— Νεό!

— Νερό θέλει.... Ἔλα δῶ, Θεμιστοκλάκι!...

Ἀλλὰ τὸ μικρὸ εἶδε πάνω στὸ τραπέζι τὰ πράγματα, ποῦχε βγάλει ἡ μικρὴ κόρη τοῦ Βαλῆ, καὶ πλησιάζοντας ἄρπαξε ἓνα μεγάλο ψαλίδι....

— Μή, ἄφητέ το! τοῦ ἔκανε αὐστηρὰ ἡ μάνα

τον καὶ ἀπ' τὸ πρόσωπό της ἔφυγε τὸ γαμόγελο.

Ποῦ ὅμως τὸ μικρὸ νὰ τὴν ἀκούσει!... Ἀνοιγό-
κλεισε μὲ τὰ δυὸ του χέρια τὸ ψαλίδι καὶ εἶπε :

— Μπαμπέης !! Μπαμπέης!

— Μπαρμπέρης, λέει.

— Μὰ τί μανία ἔχει στὰ ψαλίδια, εἶπε στὸν Ἀρι-
στομένη ἡ Λαζάρη. Μόλις ἰδεῖ ψαλίδι θὰ τρέξει νὰ
τὸ πάρει καὶ θάρχησει αὐτὸ ποὺ λέει: Μπαμπέης, μπα-
μπέης, μπαμπέης!! Ὅλη τὴν ἡμέρα στὸ σπίτι ἔτσι
γυρίζει. Ἐχει ἓνα ψαλίδι καὶ γυρίζει ἀπὸ δωμάτιο
σὲ δωμάτιο καὶ ὅλο αὐτὸ λέει...

— Μανία ἀλήθεια ἔχει στὰ ψαλίδια, εἶπε καὶ ὁ
θεῖος Κωστῆς. Μοῦ φαίνεται ὅμως ὅτι μετὰ παρέλευση
ὀλίγου χρόνου θὰ τὸν ἀκούσετε νὰ φωνάζει: Σπαθιά!
σπαθιά! Τὸ μέταλλο τὸν ἐλκύει.

— Ναί, ἔκανε μὲ τὸ νοῦ του ὁ Ἀριστομένης, ἀπ'
αὐτὸ τὸ πλευρὸ νὰ κοιμᾶσαι! Αὐτὸ ἔχει μεγάλον τα-
λέντο μπαρμπέρη!

Δὲν καθίσανε ἀκόμα πολὺ, φύγανε. Ἐπρεπε νὰ
πᾶνε νὰ ψωνίσουν γιατί πλησίαζε καὶ μεσημέρι...

Μὲ δυσκολία βγάλανε τὸ ψαλίδι ἀπ' τὰ χέρια τοῦ
μικροῦ Θεμιστοκλῆ. Ἦθελε νὰ τὸ πάρει μαζί του καὶ
ἄρχισε νὰ κλαίει σὰ σκύλος ποὺ οὐρλιάζει ὅταν τοῦ τὸ
πήρανε.

Ὁ Ἀριστομένης μὲ τὶς ἀδελφές του τοὺς συνό-
δευσαν ἴσαμε τὴν πόρτα.

Ὅταν πήγανε ἀπάνω, βρήκανε τὴ μητέρα τους
ἀκόμα ὄρθια νὰ τοὺς περιμένει...

— Μὰ εἶδατε, εἶδατε! τοὺς εἶπε αὐτή, εἶδατε ἀνέ-
δεια! Καλὰ τὸ ἓνα εἶχε δίκαιο, ἔπρεπε καὶ μεῖς νὰ γρά-
ψουμε ὅτι ἦρθε, ἦρθε ὁ... ἔ, ἔχει δίκαιο!.. Ἀλλὰ τὸ

ἄλλο ποὺ πῆγε νὰ πεῖ γιὰ τὸ πατέρα σας;.. Δὲν εἶνε συγγενής! Ποιὸς τώρα, ὁ πατέρας σας! Λησιμόνησε φαίνεται! "Α, ἂ πῶς κρατήθηκα! Θὰ τοῦ τᾶψελνα μπροστὰ στὴ γυναῖκα του νὰ μάθει κι' αὐτὴ τί ἄνθρωπο πῆρε, γιατί δὲ θὰ τὸν ξέρει...

— Μὰ καλὰ ὅλα αὐτά, τὴν διέκοψε ὁ Ἀριστομένης, ξέρουμε τί ἄνθρωπος εἶνε. Ἀλλὰ τοῦτο, τοῦτο! Τί ἤθελε ὁ εὐλογημένος νὰ παντρευτεῖ σαυτὴν τὴν ἡλικία!

Θυμήθηκε πὼς τὸ «εὐλογημένος» εἶτανε συνηθισμένη λέξη τοῦ πατέρα του.

— Τί ἤθελε ὁ εὐλογημένος; Ὁ καταραμένος, νὰ λές! τοῦ ἀπάντησε ἡ μάνα του. Πῆγε καὶ παντρεύτηκε πενήντα, πενήντα πέντε χρονῶν καὶ πῆρε μιὰ νέα! Γιατὶ αὐτὴ δὲ θᾶγε παραπάνω ἀπὸ εἴκοσι ἑφτά, εἴκοσι ὀχτὼ χρονῶν! Μὰ πῶς τὸν πῆρε κι' αὐτή!! Καὶ τοῦδωσε καὶ προίκα! Μαυτηνῆς τὰ λεφτὰ πῆρε τὸ χτήμα! Ναί. Τώρα πῶς, πῶς τὸν πῆρε, δὲν ὑπῆρχαν ἄντρες ἄλλοι στὴν πατρίδα της;..

— Ἐκαναν καὶ παιδιά;..

— Αὐτὸ τοὺς ἔλειπε! Μὰ θὰ τὰ δει αὐτὸς μεγάλα;

— Αὐτὸ δὲν τὸ ξέρουμε!

— "Α, ναί! Ἀλλὰ θᾶνε σαράβαλο.

— Κἔχουν κάνει κάτι παιδιά... Εἶπε ἡ κόρη τῆς Βαλῆ ἡ μεγάλη. Ἄνω κάτω μᾶς κάνουν ὅταν ἔρχονται...

— Κεῖνο τὸ μικρὸ ἐδῶ μοῦ στέκει...

Καὶ ἡ Βαλῆ ἔβαλε τὸ χέρι της στὸ στῆθος.

Ἡ ὑψηρότρια ἡ γαλανομάτα μπῆκε μέσα...

— Κυρία, νὰ σᾶς πῶ.... Κεῖνο τὸ παιδάκι ὁ

Θεμιστοκλῆς, ἔχει κάνει κομμάτια τὴν κουρτίνα ποῦνε
στὴν κάμαρα τῶν παιδιῶν! Ψαλιδιές, ψαλιδιές, ψα-
λιδιές! !

— Νὰ τὰ καλὰ ποῦ μᾶς φέρουνε!

Καὶ ἡ μάνα του ἔφυγε γοήγορα γιὰ νὰ πάει νὰ
δεῖ.

— Σὺ φταῖς, ἔκανε ἡ ἀδελφὴ τοῦ Ἀριστομένη ἡ
μεγάλῃ, γυρίζοντας στὴ μικρή, τί ἤθελες νὰ βγάλεις τὸ
ψαλίδι; Δὲν εἶδες πὼς ἐγὼ τὸ κορυφα ἅμα ἄκουσα ὅτι
ἔρχονται;

Ὁ Ἀριστομένης τὸ θεῖο του Κωστῆ τὸν συμπα-
θοῦσε, τὸν εὗρισκε καλόν, εὐθυμό καὶ πὼς εἶχε καὶ καλὴ
καρδιά. Ἀλλὰ σαυτὸ τὸ τελευταῖο, ὅσες φορὲς πῆγε
νὰ τὸ πεῖ σταματοῦσε, γιατί ὑψωνόταν ἢ ἔβγαινε σὰ
φάντασμα ἡ ἱστορία του, ἢ ὅ,τι εἶχε ἀκούσει γι' αὐτόν.
Καὶ δὲν εἶταν καλὰ.

Ὁ θεῖος Κωστῆς εἶταν παλιὸς ἀξιωματικός, διωγ-
μένος ὅμως ἀπ' τὸ στρατὸ ἀπὸ πολλὰ χρόνια, μόλις
εἶχε βρεῖ ἀπ' τὴ σχολή, γιὰ κάποια βρωμοδουλιὰ ποῦχε
κάνει μὲ κάτι ἄλλους νεαροὺς συναδέλφους του. Ἡ
βρωμοδουλιὰ εἶταν αὐτὴ. Ἡ παρέα τοῦ νεαροῦ ἀξιο-
ματικοῦ, σωστὸ τρελοκομεῖο, εἶχε μάθει πὼς μιὰ κόρη
ὁρφανὴ εἶχε εἴκοσι χιλιάδες μετρητὰ γιὰ προίκα της.
Καὶ κάποιος ἀπ' αὐτοὺς παρουσιάστηκε γιὰ γαμπρός.
Ἡ κόρη τὴν δέχτηκε κῆρινε ὁ γάμος. Ἀλλ' ὁ παπᾶς
ποὺ τοὺς στεφάνωσε δὲν εἶταν ἀληθινὸς παπᾶς, εἶταν
ἓνας ἀπ' τοὺς συντρόφους του, ἀξιωματικὸς κι' αὐτός,
ποὺ φόρεσε γενειάδα καὶ ράσα.

Τὴ γυναῖκα αὐτὴ μετὰ, τὴν ἐγκατέλειψαν σὲ κάποιο

νησί, παίρνοντάς της τὰ χρήματα.

Τὸ κράτος τοὺς κυνήγησε καὶ τοὺς πέταξε ἀπὸ τὸ στρατό. Αὐτοὶ φεύγοντας τὴν ὁργὴ τοῦ νόμου κατέφυγαν στὴν Αἴγυπτο. Ἐκεῖ πάλι ἄλλες βρωμοδουλιές ἔκαναν, ἓνα σωρό. Κι αὐτοί, λένε, πὺς εἶταν κεῖνοι ποὺ ἔδωσαν τὴν περίφημη παράσταση, τὴν Ἀνάληψη τοῦ Ἡλιοῦ, ποὺ τάραξε τὸν κόσμον τῆς Ἀλεξάντρειας.

Κόσμος καὶ κοσμάκης ἔτρεξε νὰ δεῖ καὶ νὰ θαυμάσει αὐτὸ τὸ ἔργο, ἔργο ἑλληνικό. Ἡ πλατεία ὅλη γεμάτη, παντοῦ θεατὲς ὄρθιοι, μῆλο δὲν ἔπεφτε κάτου. Καὶ ἄνοιξε ἡ σκηνή. Ρίγος στοὺς θεατὲς. Ἕνας γέρος μὲ μακρὰ κάτασπρη γενειάδα παρουσιάστηκε, κρατῶντας μιὰ μεγάλη δάδα ἀναμμένη. Σιγά, μὲ βραδὺ βῆμα πέρασε καὶ χάθηκε. Ἡ αὐλαία ἔπεσε. Οἱ θεατὲς περίμεναν νὰ ὑψωθεῖ πάλι. Μπά, ποῦ! Ἡ αὐλαία ἔμεινε κλεισμένη, ἀκίνητη. Οἱ θεατὲς χτυποῦν, ξαναχτυποῦν, φωνάζουν. Ἡ αὐλαία μένει κλειστή, ἀτάραχη. Μπά, τεῖνε αὐτό! λένε. Καὶ ὁρμοῦν μέσα πολλοὶ νὰ δοῦνε. Κανεῖς δὲν ὑπῆρχε μέσα, κανένα δὲ βοῶχαν. Εἶχε γίνει ἡ ἀνάληψη μαζὶ μὲ τὸ ταμεῖο.

Μετὰ οἱ σύντροφοι βρέθηκαν στὴν Κρήτη ποῦχε ἐπαναστατήσει, καὶ πολέμησαν ἐκεῖ γιὰ τὴν ἐλευθερίαν της. Κ' ὕστερα ἀπὸ λίγο πετάχτηκαν στὴν Γαλλία ποῦχε ἀνοίξει πόλεμος μὲ τὴ Γερμανία. Βρέθηκαν καὶ στὴν πολιορκία τῶν Παρισίων. Καὶ ὁ Ἀριστομένης εἶχε ἀκούσει τὸν ἴδιο νὰ διηγεῖται πολλὰ γιὰ αὐτὴ τὴν πολιορκία. Τοὺς ἔλεγε καὶ γιὰ ἓνα σπίτι μεγάλο, πελώριο σπίτι ποῦμενε αὐτὸς καὶ οἱ συντρόφοι του. Μένανε μόνοι γιατί οἱ κάτοικοί του τὸχαν ἐγκαταλείψει, ἐπειδὴ βρισκόταν σὲ ἐπικίνδυνον μέρος. Κεῖθα-

ζαν τις σανίδες, τὰ πατόματα τοῦ σπιτιοῦ καὶ τὰ καιανὰ ζεσταθοῦν, γιατί εἶτανε χειμώνας φοβερός, τὰ κανάτια τοῦ νεροῦ σπάζανε ἀπ' τὸ κρύο.

Ἡ παρέα αὐτὴ τῶν τρελῶν θάταν ἕξη ἢ ἑφτά. Καναδυὸ μείνανε κεῖ, στὴ Γαλλία ἄφησαν τὰ κόκαλά τους.

Μετὰ ἀπὸ γρόνια πολλὰ ὁ θεῖος Κωστῆς ἐγύρισε στὸν τόπο του. Δὲ βοῶνκε ὅμως κανέναν δικό του. Ὁ γέρο στρατηγὸς ὁ πατέρας του εἶχε πεθάνει ἀπὸ πολὺν καιρό, καὶ τὶς ἀδελφές του μιὰ ἀσθένεια τὶς εἶχε σαρώσει. Μάνα δὲν εἶχε γνωρίσει, εἶχε πεθάνει ὅταν τὸν ἔφερε στὸν κόσμον. Ποῦ νὰ ῥάξει λοιπόν; Θυμήθηκε τὴν ἐξαδέλφη του, τὴ μάνα τοῦ Ἀριστομένη, κ' ἕνα πρωὶ ἄραξε στὸν τόπο ποῦ μενε ὁ κύριος Βαλῆς καὶ παρουσιάστηκε στὸ κατάστημά του...

Εἶτανε σὲ κακὸ χάλι καὶ ὁ κύριος Βαλῆς τὸν πῆρε ὑπάλληλο, γιὰ νὰ τὸν βοηθήσει.

Ἀλλὰ σὲ λίγο νόμιζε κανεὶς πὼς ὁ Βαλῆς εἶχε πάρεῖ συνέταιρο ἢ καλύτερα ἀφεντικό.

Ἐκανε ὅτι ἤθελε, ἔφευγε ἀπὸ τὸ κατάστημα καὶ πήγαινε σαυτὸ ὅποταν τοῦ ἐρχόταν. Ἀλλοτε ἔλειπε, δὲν πατοῦσε διόλου. Μόνο τὸ βράδι ἀπ' τὸ τραπέζι δὲν ἔλειπε. Πάντα ταχυτικὸς εἶταν στοῦ Βαλῆ τὸ σπῆτι, ἢ στὸ τραπέζι. Καὶ πάντα στὴν ὥρα ποὺ εἶταν ἕτοιμο τὸ φαί. Καὶ ὅταν ροφοῦσε κάποτε περισσότερο, θᾶρχιζε νὰ τραγουδᾷ τὴν Μασσαλιώτιδα. Καὶ τὴν τραγουδοῦσε μὲ μιὰ ἀγριοφωνάρα ἀνοίγοντας τὴ στοματάρα του μὲ τὰ μεγάλα ἀραιὰ δόντια. Μὰ τί δόντια εἶταν ἐκεῖνα! Ἡ μητέρα τοῦ Ἀριστομένη ἀπὸ μιὰ φορὰ κ'

ἔναν καιρὸ πρὶν τὸν γνωρίσει ὁ Ἀριστομένης, τὸν ἔλεγε γιὰυτά: Κάπρo.

Ὁ Ἀριστομένης θυμήθηκε κ' ἓνα ἄλλο. Ὁ θεῖος Κωστῆς τότε, ὅταν εἶταν ὑπάλληλος τοῦ πατέρα του, εἶχε κάνει καὶ μιὰ μετάφραση ἀπὸ τὸ Γαλλικόν. Ἔβγαλε ἓνα βιβλιαράκι καὶ τὸ πουλοῦσε σχεδὸν μὲ τὴ βία, στοὺς ἐμπόρους καὶ βιομήχανους τῆς πόλης ποὺ δὲ διάβαζαν ποτὲ βιβλία, ἀλλὰ μόνο κατὰστιχα. Καὶ τὴν διαβάσει τότε ὁ Ἀριστομένης, μὰ στὴ μνήμη του δὲν τοῦμεινε τίποτα ἄλλο ἢ τὸ βιβλίον, παρὰ ἓνα κομματάκι ποῦλεγε: «Οἱ τριζάτες μπότες τῆς Καρολίνας». Ἡ ὑπόθεσις, ὅλα εἶχαν χαθεῖ ἀπὸ τὸ νοῦ του.

Αὐτὸς ποὺ βοῶνκε πολὺ τὸ μπελᾶ του ὅσον καιρὸ ἔμεινε στὸ κατὰστημα τοῦ Βαλῆ ὁ θεῖος Κωστῆς, εἶταν ὁ Κούνελος. Εἶχε χάσει ὁ δύστηνος τὰ πάντα. Ὁ θεῖος Κωστῆς τὸν διέταξε σὰ νᾶτανε μικρὸς ὑπάλληλος, τὸν ἔστελνε δῶ καὶ κεῖ, τοῦκανε παρατηρήσεις. Ὁ Κούνελος τὸν μισοῦσε καὶ τὸν ἔβλεπε σὰ διάβολο. Κεῖπειδὴ δὲν εἶχε ἢ δὲν τολμοῦσε νὰ πεῖ πολλά, πολλὰς ὑποψίες ποῦχε γιὰυτόν, νὰ τὶς πεῖ στὸν κύριόν του, τὶς ἔλεγε στὸν Ἀριστομένην μὲ τὴ σκέψη, ἴσως, πὼς αὐτὸς θὰ τᾶλεγε στὸν πατέρα του.

— Αὐτός, αὐτός, Ἀριστομένη μου, ἄκουσέ με, θὰ βγάλει σιγὰ-σιγὰ τὸν πατέρα σου ἔξω καὶ θὰ γίνῃ κύριος τοῦ καταστήματος! Μίαν ὥραϊαν πρωΐαν θὰ τὸ δεῖς! Ὁ κύριος πατέρας σου ἔξω, κι' αὐτὸς μέσα κύριος καὶ κάτοχος! Ὁ Θεὸς νὰ μὲ βγάλει ψεύτη! Μὰ τί νὰ μὲ βγάλει ψεύτη, ποὺ πᾶμε μὲ ταχύτητα ἕκαστὸν μιλίων τὴν ὥρα, γιὰ κεῖ. Ἐπειτα... τώρα, στά-

σου... "Ανθρωπος πού... ἐγὼ δὲν κατηγορῶ, ἀλλὰ, ἀλλὰ νά, νά ἡ ἀλήθεια! "Ανθρωπος ποῦ χεῖ κάνει, τὸ ξέρεις, δὲν εἶνε κρυφὸ, ἔχει κάνει τόσες βρωμιές, ἀτιμίες! ποὺ τοῦδωσαν στὸ χέρι τὰ γαλόνια! τί περιμένεις ἀπ' αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο; "Ακου μένα, "Αριστομένη μου, ἐγὼ ἔχω ἀντιὰ καὶ μάτια! μάτια νά! γαρίδα! "Ολα τὰ βλέπω! "Α, ἄ, ἄ! Μπορεῖ νά χεῖ αὐτὸς κάνει ἀτιμίες, ἀλλὰ καὶ μεῖς εἴμαστε τοῦ διαόλου σκάλτσες! χωρὶς δηλαδὴ νὰ κάνουμε τίς ἀτιμίες του! Τὸν βλέπεις, ποὺ λές, μὲ τοὺς πελάτας, τοὺς μικρεμπόρους τί κάνει; Τί κάνει; Τὰ βλέπω τί κάνει, ἀλλά... Τί ποιήσωμεν, λέει, καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσωμεν; Τί θέλεις νὰ σοῦ πῶ... Νά, εἶνε παλιάνθρωπος, θὰ τὸ δεῖτε! Θὰ τὸ δεῖτε! Θὰ χωριστεῖ ἡ ἴρα ἀπὸ τὸ στόμα! Καὶ τότε θὰ δοῦμε ποιὸς εἶνε ὁ καλὸς καὶ ποιὸς εἶνε ὁ ἄτιμος!... "Α, ἄτιμε! Ξέρεις τεῖνε νὰ σοῦ κάνει τὸν κόργα; Σὲ μένα ποὺ ἀγαπῶ αὐτὸ τὸ κατάστημα σὰ νά νενε δικό μου, ἀδελφοῦ μου! "Αλλὰ ἔτσι εἶνε ὅλα σαυτὸν τὸν κόσμον! "Ερχονται τ' ἄγρια γιὰ νὰ διώξουν τὰ ἡμεῖρα! Δὲ βλαστημῶ! Πιριμένω! "Η ἀλήθεια θὰ λάμψει ὅπως ὁ ἥλιος!.. Σιγά, σιγά! Βάδιζε βραδέως καὶ ἀσφαλῶς! Αὐτὸ κάνω! "Αγάλια, ἀγάλια φύτεψε ὁ φρόνιμος ἀμπέλι,.. Τί δὲ σοῦ εἶπα;.. Γιὰ τοὺς πελάτες καὶ τοὺς μικρέμπορους τί κάνει; Νά, τί νὰ κάνει; ὅλο ψίτ, ψίτ, φρούτ, φρούτ, τσί, τσί, τσί! Κρυφοκουβεντοῦλες! Θέλει πολὺ; Καὶ τῶν φρονίμων ὀλίγα!

Μετὰ λίγον καιρό, ὁ πατέρας τοῦ "Αριστομένη ἄρχισε νὰ μετανοεῖ, γιατί πῆρε τὸ θεῖο Κωστῆ κοντὰ του. Εἶχε γίνεῖ αὐτὸς ἀνυπόφορος. "Ολο λεπτὰ τοῦ ζητοῦσε, χωρὶς νὰ κάνει καμμιά δουλειά, ἀλλ' ὅλο νὰ

τρέχει γιὰ τὶς δικές του, γιὰ τὰ βιβλία του, τὴ μετάφραση, ποῦχε κάνει. Ὁ Ἀριστομένης τὸν βοηθοῦσε ὅσο μπορούσε, γιὰ τὴν ἐξάντληση τῶν βιβλίων του, ἔπαιρνε μάτσα ἀπ' αὐτὰ κουφά, καὶ τὰ μοίραζε στὸς φίλους του δωρεάν, γιὰ νὰ διαβάσουν κι' αὐτοὶ τὴν τριζιάτη μπότα τῆς Καρολίνας. Καὶ ὁ θεῖος Κωστής ποὺ ἔβλεπε πὼς σκονόntonουσαν, τὰ μετροῦσε κἔλεγε μόνος του :

— Μὰ ποῦ ἔχω δώσει τόσα ; Ἐδῶ λείπουν πολλά!

Κῆρυγνε μιὰ ὑποπτη ματιὰ στὸν Κούνελο.

Ὁ κύριος Βαλῆς ἐπιτέλους ἀπεφάσισε νὰ τοῦ πει νὰ φύγει. Κ' ἐπειδὴ αὐτὸς δὲν τολμοῦσε, τοῦ ἐρχότανε δύσκολο, τῷπε στὸν Κούνελο. Αὐτὸς πάλι ἀρνήθηκε. Φοβόταν τὸ θεῖο Κωστή, πὼς θὰ τῷλεγε; Κι' ἂν αὐτὸς τοῦσκαζε καμιὰ στὰ μοῦτρα;. Ἀπὸ τέτοιους ἀνθρώπους μακριά !.. Τί νᾶκανε ὁ κύριος Βαλῆς; Τῷπε στὴ γυναῖκα του. Κι' αὐτὴ τοῦ τῷπε. Ὁ ἄντρας τῆς θᾶπαιρνε ἄλλον ὑπάλληλο, καὶ σαυτὸν θὰ τοῦδινε ἓνα ποσόν.. Ὁ θεῖος Κωστής δέχτηκε, πῆρε τὰ χρήματα κῆφυγε. Οὔτε τοὺς εἶπε ποῦ πῆγαινε..

Νάτος ὅμως, μετὰ λίγα χρόνια καὶ παντρεμμένος ! Καὶ δὲν εἶχε ἀλλάξει· εἶταν ὁ ἴδιος, μὲ τὰ μεγάλα ἀραιὰ δόντια, τὸ ὕψος του ἐκεῖνο, τὰ ἀρειμάνια μουστάκια του...

Τὸ βράδι στὸ τραπέζι εἶταν κ' ἓνας παλιὸς δάσκαλος τοῦ Ἀριστομένη. Ἀσπρισμένος πιά τώρα. Ἀλλὰ καθὼς ἔμαθε ἔπειτα, προσπαθοῦσε ὁ πατέρας του νὰ τὸν παντρέψει μὲ μιὰ ἀνεψιά του, κόρη ἀδελφῆς του, τῆς θεῖας Ρηνιώς.

Ἡ θειά Ρηνιώ δυστυχοῦσε, γιατί ὁ ἄντρας της ποτὲ δὲν ἔμενε σὲ μιὰ δουλιά. Κεῖταν μηχανικὸς καὶ καλὸς, ἀλλ' ὅλο μάλωνε ὅπου πήγαινε, κέρφευγε. Κι αὐτὴ ἡ θειά Ρηνιώ, εἶχε κουβαληθεῖ ἐκεῖ, στὴν πόλιν ποῦμενε ὁ ἀδελφός της, γιὰ ν' ἄρει τὴν ὑποστήριξή του. Καὶ ὁ Βαλῆς τοὺς ὑποστήριζε καὶ αὐτούς, ἔδινε χρήματα στὴν ἀδελφή του καὶ κάθε τόσο ἔτρεχε νὰ βρεῖ δουλιά στὸν ἄντρα της.

Ὁ δάσκαλος εἶταν καλὸς ἄνθρωπος, ἂν καὶ πολλὰς φορὲς τοῦ τις εἶχε βρέξει τοῦ Ἀριστομένη, κι αὐτὸ αὐτὸς θυμήθηκε ἅμα τὸν εἶδε καλίσθάνθηκε κάποια κακία ἐναντίον του.

Κέλεγε ὁ δάσκαλος στὸ τραπέζι, ἔλεγε, ποῦ νὰ μιλήσει ἄλλος!

Εἶχε τώρα τὸ μικρὸ ἀδελφὸ τοῦ Ἀριστομένη, τὸ Νάσο, μαθητὴ. Ἀλλ' αὐτὸς ἀντὶ νὰ σέβεται τὸ δάσκαλό του ποὺ μιλοῦσε, τὸν περγελοῦσε κρυφά. Καὶ οἱ ἀδελφές του, τὰ δέλφια του μαζί με τὴ μάνα του τὸ βλεπαν καὶ με δυσκολία κρατοῦσαν τὰ γέλια.

Μιλοῦσε κάποτε καὶ ὁ κύριος Βαλῆς. Ἀλλ' αὐτὸς ὅταν ἤθελε νὰ πεῖ κάτι ἄρχιζε πάντα σχεδὸν μετὰ τὰ ἴδια λόγια. Ὅταν μάλιστα ἤθελε νὰ πεῖ τίποτα στὴν γυναῖκα του, νὰ τῆς διηγηθεῖ, θάλεγε ἀρχετὰ λόγια ἐμπρός, ποὺ μπορούσε κανεὶς νὰ πεῖ πὼς εἶτανε γιὰ πρόλογος. Καὶ ἂν καὶ μεγάλα πιά τὰ παιδιὰ του, ποτὲ δὲν ἀποτευνότανε σαυτὰ, ἀλλὰ πάντα στὴ γυναῖκα του. Κέλεγε ἀργὰ καὶ στακάτα:

— Πολυξένη, ξέρεις ἔχω κάτι νὰ σοῦ διηγηθῶ...

Καὶ ὁ μικρὸς Νάσος πρὶν ἀρχίσει ὁ πατέρας του, ὅταν τὸν ἔβλεπε ἑτοιμο νὰ πεῖ, ἔλεγε σιγά:

— Πολυξένη, ξέρεις...

Οί ἄλλοι τὸν ἄκουγαν καὶ χαμογελοῦσαν, κι' αὐτὴ ἡ μητέρα του. Μόνο ὁ Λάμπρος θύμωνε κάποτε, καὶ μιὰ φορὰ τὸν μάλωσε. Καὶ στὸν πατέρα του εἶπε πὺν τὸν ρώτησε μὲ τὸ ἴδιο ὕφος ἥρεμα :

— Γιατί τὸν μαλώνεις, Λάμπρο ;

— Γιατὶ σὰς περιγεῖλᾳ...

— "Ε, παιδὶ εἶνε, Λάμπρο, στὶς τρέλες του... "Αφησέτο, ᾧς περιγεῖλᾳ..

Ἡ τρέλα αὐτὴ τοῦ μικροῦ τοῦ ἦρθε ὅταν ἔλειπε ὁ "Αριστομένης.

"Όταν ἐτελείωσε τὸ τραλέζι, σὰ νᾶξεραν τὴν ὥρα φανήκανε νᾶρχονται κι' ἄλλοι. Καὶ αὐτὴ τὴ φορὰ πρῶτος πρῶτος παρουσιάστηκε ὁ Κούνελος. Καὶ ἦρθαν πολλοί. Μερικοὶ τοῦ φάνηκε παρᾶξενο πὺς ἐρχόντανε στὸ σπίτι του.

Καὶ χωρίστηκαν. Ἐδῶ οἱ ἄντρες, ἐκεῖ οἱ γυναῖκες. Καὶ σένα μικρὸ δωμάτιο, πὺν συγκατοικοῦσε μὲ τὴν τραπεζαρία μὲ τριφυλλὴ πόρτα, τὰ κορίτσια. Οἱ νέοι πάλι, τὰδέλφια τους μὲ δυὸ ἄλλους, σὲ μιὰ γωνιὰ τῆς μεγάλης τραπεζαρίας.

Γιὰ λίγο ὁ "Αριστομένης ἔμεινε κοντὰ στὸν πατέρα του καὶ τοὺς ἄλλους πὺν σπουδαιολογοῦσαν "Επειτα ἔφυγε ἀπ' ἐκεῖ καὶ πῆγε μὲ τοὺς νέους. Καὶ τοὺς δυὸ τοὺς ἤξερε καλὰ ἀπὸ πρίν, ἀλλὰ δὲν ἤξερε, πὺς αὐτοὶ ἔκαναν καὶ τὸ θεατρίνο ἐκεῖ. Παίζανε κάποτε καὶ δράματα, πρὸ πάντων τῇ Μήδειᾳ. Ἡ σκηνὴ εἶταν τὸ μικρὸ δωμάτιο μὲ τὴν τριφυλλὴ πόρτα. Παίζανε μέρος καὶ τὰδέλφια του, ἀλλ' αὐτοὶ οἱ δυὸ εἶταν οἱ πρωταγωνιστές! Ὁ ἕνας ἔκανε τὴ Μήδειαν καὶ ὁ

ἄλλος τὸν Ἰάσονα.

— Νὰ δεῖς τί ὥραϊα παίζει, τοῦ εἶπε ὁ ἀδελφός του ὁ Λάμπρος, τὴ βάζει κάτω τὴν Παρασκευοπούλου.

Αὐτοὺς, ὁ Ἀριστομένης, πὺν βρέθηκε στὸ στοιχειό του, τοὺς εἶδε σὰ μαθητοῦδια.

— Τὴν κάνει ἴδια! τοῦ εἶπε καὶ ὁ Κίμωνας.

— Μπράβο, ὥραϊα!

Κῆμαθε ὁ Ἀριστομένης πὺς εἶχε ἐπισκεφθεῖ τὴν πόλιν τους ὁ θίασος τῆς Παρασκευοπούλου, ἀλλὰ δὲν ἔδωσε πολλὰ παραστάσεις. Ἰσαμε τέσσερις κῆφυγε. Δὲν ἐπῆγαινε κόσμος, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ Σάββατο τὸ βράδι. Τὶς ἄλλες ἡμέρες τίποτα, γιατί ὅλοι μαζεύνονταν νωρὶς στὰ σπῖτια τους, εἶχαν δουλιὰ τὴν ἄλλη μέρα...

Καὶ ἀπ' ἐκεῖ πῆγε μέσ' στὰ κορίτσια. Αὐτὰ εἶχαν ἀνοίξει τὸ παράθυρο, καὶ ἔμπαιναν μέσα μυρωδιὲς λουλουδιῶν, δέντρων πὺν εἶχαν ἀρχίσει ν' ἀνθίζουν.

Πάλι ἔφυγε ἀπ' ἐκεῖ. Πέρασε ἀπ' τὴ μάνα του καὶ τὶς ἄλλες. Στάθηκε μιὰ στιγμή κῆφυγε. Ἀκουσε τὴ γρηὰ Πανάδαινα νὰ λέει:

— Ποὺ λέτε, αὐτὴ δὲ πιάνεται οὔτε μὲ τὸ ξύδι...

Ἡ γρηὰ Πανάδαινα φτωχιά, χήρα κουμπάρα τοῦ Βαλῆ, εἶχε βαφτίσει αὐτὸς τοῦ παιδιοῦ της τὸ παιδί, εἶχε καθίσει μέσ' στὶς μπακάλενες, τὶς ἐμπορίνες καὶ τῶν ἐργολάβων τὶς γυναῖκες καὶ ρητόρευε σὰ νὰ τὴν εἶαν ἐκλέξει πρόεδρο.

Κι' αὐτὴ τὴ βραδιὰ ἤρθανε περισσότεροι γιατί εἶτανε Σάββατο. Αὔριο θὰ κοιμόντουσαν περισσότερο. Καὶ εἶχε κουρασθεῖ ὁ Ἀριστομένης νὰ σφίγγει χέρια.

Ὁ Ἀριστομένης βαρέθηκε. Σκέφτηκε νὰ φύγει κρυφὰ καὶ νὰ τὸ ρίξει στὸν ὕπνο. Ἀλλ' ὁ Κούνελος

καθὼς ἔκανε νὰ φύγει τὸν φώναξε :

— Ἀριστομένη ! Σὲ θέλω.

Καὶ σηκώθηκε καὶ πῆγε κοντά του.

— Θέλω νὰ σοῦ πῶ... Γιὰ ἔλα...

— Πέμου.

— Ὅχι δῶ... Ἐνα μέρος, ἕνα μέρος... Ὅλα τᾶ-
γουνε πιάσει !

— Νά, πᾶμε ἀπ' ἐδῶ μέσα στὸ δωμάτιο ποὺ
διαβάζει ὁ Νάσος...

— Ἀ, ναί, καλὰ λές... Τὸ βρήκαμε !

Περάσανε στὸ μικρὸ διάδρομο ποὺ εἴταν καὶ ἡ
σκάλα τοῦ ἑπάνω πατώματος καὶ μπήκανε σ' ἕνα στε-
νόμακρο δωμάτιο ὅπου σ' ἕνα τραπέζι μεγάλο βρή-
σκοταν ὁ μικρὸς ἀδελφὸς τοῦ Ἀριστομένη μισοκοι-
μισμένος πάνω ἀπὸ ἕνα βιβλίο ἀνοιγμένο.

— Ἐσύ, φεύγα ἀπ' ἐδῶ, τώρα, τοῦ εἶπε ὁ Κού-
νελος.

— Καὶ ποῦ νὰ πάω; τὸν ρώτησε ὁ μικρὸς.

— Ὅπου θέλεις ! Νά, πῆγαινε μέσα !

— Καὶ δὲ ρωτᾷς ἂν μὲ θέλουν ;

— Ἐλα πῆγαινε, τοῦ εἶπε καὶ ὁ Ἀριστομένης.

— Καλά ! γιὰ τὸ γατήρι σου, ὄχι γι' αὐτόνα !

Καὶ ὁ μικρὸς ἔδειξε μὲ τὸ δάχτυλο τὸν Κούνελο.

— Ἐ, ἔ ! φεύγα τώρα...

Ὁ μικρὸς ἔφυγε λέγοντας :

— Μυστικά !

Ὁ Κούνελος πέρασε καὶ κάθισε στὴ θέση τοῦ μικροῦ.

— Κάθισε δῶ, ἀντικρὺ, εἶπε στὸν Ἀριστομένη.

Αὐτὸς κάθισε. Αἰσθανόταν περιέργεια μεγάλη νὰ
δεῖ τί θὰ τοῦλεγε.

Ὁ Κούνελος ἔκλεισε τὸ βιβλίον τοῦ μικροῦ, τὸ τραβήξε ἀπὸ κοντά του σὰ νὰ τὸν ἐμπόδιζε κι αὐτὸ νὰ μιλήσῃ καὶ εἶπε χωρὶς νὰ κοιτάζῃ τὸν Ἀριστομένη:

— Λοιπὸν, γιὰ ἄκουσε!

Κούνησε τὸ κεφάλιν του λίγο, ἔτριψε τὸ μέτωπὸν του κέλειτα κρατῶντας τὸ ἄρχισε:

— Λοιπὸν, ξέρεις γιατί σὲ φέρανε πίσω, γιατί ἀληθινὰ σὲ φέρανε; Ποῦ νὰ ξέρεις! Ἐδῶ καρῶβια γάνονται...

Καὶ κουνουῖσε ρυθμικῶς τὸ κεφάλιν του καθὼς τᾶλεγε αὐτά, σὰ νὰ κρατοῦσε τὸ χρόνον.

Ἄφησε ἔπειτα τὸ μέτωπὸν του κέῖυσε τὴ μύτην του ἀπὸ κάτω.

— Ποῦ λές, εἶπε πάλιν, ρίχνόντας μιὰ ματιὰ στὸν Ἀριστομένη, γιὰ ἄκουσε· ξέρεις γιατί σέφεραν ἐδῶ; Ὅχι! Λοιπὸν, Ἐδῶ σέφεραν γιὰ παντρειά! Γιὰτὸ σέφεραν!

— Γιὰ παντρειά! Γιὰτὸ σέφεραν! ἔκανε αὐτός, ἔλα...

— Τί ἔλα; Ναί, ναί, ναί, γιὰτὸ σέφεραν! Μὰ καὶ δὲ μοῦ λές, γιατί ἄλλο καλύτερο ἤθελες νὰ σὲ φέρουν;

— Πιστεύω θάστειεύσαι, Κωστάκη...

— Ἐγώ; Μὰ γιατί μὲ περνᾷς, γιὰ τὸν Κουμάρη, ἢ τὸ Χάρτα;.. Αὐτὸ ποῦ σοῦ εἶπα εἶνε ἀληθινόν, ὅπως μὲ βλέπεις καὶ σὲ βλέπω.. Σέφεραν νὰ παντρευτεῖς, νὰ γίνεις ἄνθρωπος...

— Ἄν εἶνε νὰ παντρευτῶ, γιὰ νὰ γίνω ἄνθρωπος, προτιμῶ νὰ μένω ἔτσι καὶ ἀκόμη ἄς γίνω ὅτι ζῶ θέλεις!

— Μπά, ἔτσι;

Καὶ ὁ Κούνελος γέλασε ἓνα ξερό γέλιο...

— Κατάλαβα, Ἀριστομένη μου, εἶπε ἔπειτα, πὼς ἔμαθες γυμνός, καὶ ντρέπεται ντυμένος!

Τώρα καὶ ὁ Ἀριστομένης γέλασε, ὅχι ὅμως ξερά, ἀλλὰ μὲ τὴν καρδιά του.

— Αὐτό, εἶπε στὸν Κούνελο, σὰ νὰ τὸ πέτυχες!

— Ποιὸ αὐτό;

— Αὐτὸ ποῦλες· πὼς ἔμαθα γυμνός..

— "Α, ἄ.. "Ὅλα τὰ λέω καλὰ ἐγώ, ὅλα, μὰ πὺν δὲν μακρῶνε!

— Αὐτὰ τὰκοῦμε· τᾶλλα πὺν λὲς δέν...

— Δὲν τὰκοῦς; Εὐγε σου! "Ακουσε δῶ, Ἀριστομένη, ἄτιστα, νὰ πάθουν τὰστεῖα· νὰ μιλήσουμε σοβαρά. Ἐσὺ παίζεις, μὰ τὸν ἅγιο Διονύσιο... τί κάνεις ἔτσι... Λέω ὅτι παίζεις σὰ μικρὸ παιδί. Ψέματα εἶνε;

Τῶνομα τοῦ ἁγίου ποῦπε ὁ Κούνελος, θύμισε στὸν Ἀριστομένη τὸ νεκροταφεῖο, αὐτὸ τῶνομα εἶχε ἡ ἐκκλησία του.

— Καλά, λέγε σοβαρά, τί θέλεις νὰ πεῖς... εἶπε στὸν Κούνελο.

— "Α, τώρα καί! ἐγώ, Ἀριστομένη μου, θὰ τὸ ξέρεις, τὸ ψωμί πὺν τρώω, δὲν τὸ πατῶ ποτέ. Γιὰ τὸ καλό σου...

— Καλά, λέγε· τί θέλεις νὰ πεῖς.

Ὁ Κούνελος τὸν κοίταξε, ἔπειτα εἶπε:

— Νά, τί θέλεις νὰ πῶ; Τί ἄλλο ἄπ' αὐτὸ καὶ μὲ σύντομα λόγια. "Ακου γιὰ νὰκούσεις. Ἐδῶ εἶνε αὐτό. Ρίξε λίγη προσοχή. Ἐδῶ, ὅχι νὰ τὰ παίρνεις...

Καλά, καλά, ἐκεῖ πάω καὶ σύντομα. Τί σοῦλεγα; "Α, ναὶ γιὰ κεῖνο λοιπόν, μὲ λίγα λόγια καὶ σοβαρά. Λοιπόν, ἐδῶ σὲ φέρανε γιὰ παντρεῖά, τὴ νύφη τὴν ἔχουνε βρεῖ. Εἶνε μιὰ νύμφη, νὰ τὴν πιεῖς στὸ νερό...

— "Ὅπως λίνουμε στὰ σκοτεινὰ καὶ τὶς μύγες ποῦχουν πέτει στὸ νερό...

— "Ὁχι, ὄχι, μὲ συγχωρεῖς. Εἶνε μιὰ κόρη, δὲν ξέρεις, τί νὰ σοῦ πῶ. Δὲ ξέρεις... "Ε, πάψε! "Αμα τὴ δεῖς... Στάσου, στάσου ἀκόμα δὲν τελείωσα! "Ἄκου πρῶτα. Εἶνε, εἶπα, πρῶτα μιὰ κόρη θαῦμα θαυμάτων. Στάσου, "Αριστομένη μου, ἅμα τὴ δεῖς θὰ μοῦ πεῖς: Μὰ τεῖνε κεῖνο! Στάσου, ἄκου πρῶτα... Καὶ τὸ σπουδαιότερο, ἀγαπητὲ καὶ φίλτατέ μου "Αριστομένη, εἶνε τοῦτο: Κατάλαβες; ὁ παρᾶς!.. Τὸν ἔχει, ἔχει παρᾶ, χοήματα μὲ οὐρά...

— "Ὁραῖα, καλὰ καὶ ὥραῖα εἶνε αὐτὰ καὶ δὲν ἀμφισβητῶ τίποτα ἀπ' αὐτά. "Ἀλλ' ἐγὼ ποὺ δὲ θέλω νὰ παντρευτῶ;

— Δὲ θέλεις νὰ παντρευτεῖς, δὲ θέλεις!.. "Ε, καυμένη, πιανοῦ τοῦ χαρίζουν...

— Τί, τί;

— Τί, τί; "Ἄστο! "Εδῶ σαυτό! Γιατί δὲ θέλεις νὰ παντρευτεῖς;...

— "Ε, διάολε! Γιατί δὲ θέλω νὰ παντρευτῶ!

— Μὰ τὸ θέλουν οἱ γονεῖς σου!

— "Ἄς τὸ θέλουν!... "Εγὼ δὲ μπορῶ, ἔτσι νὰ τοὺς πεῖς, δὲ μπορῶ, δὲ θέλω, καὶ μιὰ αἰτία, ἡ μεγαλύτερη, εἶναι τὸ ἐπάγγελμά μου...

— "ὦ ὦ! τώρα πάτησες στὴν λίτα! Μὰ δὲ μοῦ λές, γιὰ ἐπάγγελμα τὸ παίρνεις αὐτὸ ποὺ θέλεις νὰ κάνεις;

— Ναί, γιατί; Δέν εἶνε ἐπάγγελμα;

— Πέραστε, ἀλλὰ δέν κόλλησε!

— Τί λές τώρα;

— Ἐγώ, ἐγὼ τί λέω; Μὰ δὲ μοῦ λές στήν Παναγιά σου, Ἀριστομένη μου, δὲ μοῦ λές στήν Παναγιά σου, δὲ μοῦ λές, ἐπάγγελμα εἶνε νὰ βγαίνεις στοὺς πόλιν καὶ νὰ ξεφωνίζεις; ἐπάγγελμα τὸ λές αὐτό; Νὰ ξεφωνίζεις, ὦ! καὶ οἱ ἄλλοι νὰ σὲ χαζέβουν; Κιᾶν κάνεις καιμιὰ φορὰ καὶ τὸ κοκοράκι; Ἔ, ἔ, τότε! φῦς ἀπ' ἐδῶ, φῦς ἀπ' ἐκεῖ, σφυρίγμα ἀπ' ὅλες τὶς μεριές!! Ἄ, ἐπάγγελμα! Πόσον καιρὸ τὸ σκεπτόσουν νὰ τὸ κάνεις; Αὐτὸ τὸ κάνει ἓνας ποὺ δέν ἔχει στὸν ἥλιο μοίρα καὶ ὄχι ἐσύ..

Ὁ Ἀριστομένης κλονίστηκε. Βοήκε ἢ εὗρισκε κάποιο δίκαιο στὰ λόγια τοῦ Κούνελου. Εἴταν ἀληθινὰ ἀστεῖο νὰ βγαίνει σ' ἓνα μέρος κυκλωμένο σχεδόν, ἀπὸ κόσμον, ντυμένος παρὰ ξένα ροῦχα καὶ μὲ καπέλο μὲ φτερά, καὶ νὰ χοροῦδᾷ. Καὶ νὰ τραγουδᾷ ὅταν θέλει νὰ ἐκφράσει τὴ χαρὰ του, ἢ τὴ λύπη του, τραγουδιστὰ νὰ κλαίει, τραγουδῶντας νὰ πεθαίνει! Εἶχε δεῖ κάποτε κ' ἓναν τενόρο ποὺ πάντα ὁ κόσμος τὸν χειροκροτοῦσε, τὸν εἶχε δεῖ νὰ σφυρίζεται ἀγρίως, γιατί ἔκανε κάποια παρατονία, ἐπειδὴ εἴταν ἀρρωστος. Ὁ κόσμος δὲ λυπᾶται τὸν ἀρτίστα τὸν σφυρίζει γιὰ τὸ τίποτα, ὅπως μπορεῖ καὶ γιὰ μιὰ μόνο κορώνα καλὴ ποὺ θὰ κάνει, νὰ τὸν χειροκροτήσῃ. Δέν εἶπε ὅμως μιὰ μιλιὰ γι' αὐτὰ στὸν Κούνελο τὸν ἄφησε νὰ λέει. Αὐτὸς πάλι εἶχε δεῖ τὸν Ἀριστομένη νὰ μὴν ἀπαντᾷ, κ' εἶχε πάρει δρόμον ἢ γλώσσα του. Ἐξυμνοῦσε τὴν κόρη, ἔπλεκε ἐγκόμιον στήν ὁμορ-

φιά της, τὰ μάτια της, ἔδινε εὐτυχία μεγάλη σὲ κείνον ποὺ θὰ τὴν ἀποκτοῦσε, ἀλλὰ καὶ δὲ λησιμονοῦσε καὶ τὰ πλούτη της, τὸν παρᾶ της μὲ τὴν οὐρά. "Ἄλλον ὕμνο καὶ σαυτόνα, γιὰ τὰ καλὰ ποὺ φέρνει ὁ παρᾶς μὲ τὴν οὐρά...

Πάνω σαυτό καὶ κεῖ ποὺ νόμιζε πιά, πὼς εἶχε κερδίσει τὴ μάχη, φάνηκε στὴν πόρτα ἡ ὑπηρέτρια μὲ τὰ γαλανὰ μάτια..

— Κύριε Κώστα, ἡ κυρία... σᾶς θέλει γρήγορα! εἶπε στὸν Κούνελο.

Ἡ ματιά της πῆγε στὸν Ἀριστομένη καθὼς ὁ Κούνελος σηκωνότανε λέγοντας:

— Μιὰ στιγμή...

Ὁ Ἀριστομένης ἔμεινε στὴ θέση του πιάνοντας κ' αὐτὸς τώρα τὸ μέτωπό του καὶ σουφρώνοντας τὰ φρύδια.

Αἰσθανόταν ὅτι κεῖ ποὺ νόμιζε πὼς καλὰ στεκόταν ἀνεβασμένος, κάποιος, ἢ κάποιον νὰ προσπαθοῦσαν νὰ τοῦ χαλάσουν τὴ βάση καὶ νὰ τὸν κατεβάσουν. Καὶ σὰ ν᾿βλέπε τὸ μέρος αὐτὸ νὰ σαλεύει καὶ νὰ πηγαίνει δῶ καὶ κεῖ ἀπ' τὰ χτυπήματά τους...

Ὁ Κούνελος δὲν ἄργησε. Γρήγορα ἤρθε καὶ βιαστικός....

— Γιὰ ἔλα! γρήγορα! εἶπε στὸν Ἀριστομένη.

— Μὰ τί...

— Ἔλα, σοῦ λέω! θὰ τὴν δεῖς!

— Μὰ αὐτό, Κωστάκη, καταντᾶ κωμωδία!

— Δὲν ξέρω τί καταντᾶ! Ἔλα, αὐτὸ σοῦ λέω!

Ἔλα!

Ὁ Ἀριστομένης τὸν κοίταξε γιὰ μιὰ στιγμή,

ἔπειτα τοῦτε θυμωμένα καὶ μ' ἓνα σήκωμα τοῦ χει-
λιοῦ σὰ νὰ τοῦδιχνε τὰ δόντια του :

— Μὰ τί λὲς τώρα ; Εἶσαι καλά ;

— "Α, ἔτσι ; Γιὰ στάσου νὰ σοῦ πῶ δυὸ λόγια
σταυτί, σταυτί, γιὰ νὰ δεῖς ἂν εἶμαι καλά.... Οὔτε ὁ
τοῖχος δὲν πρέπει νὰ τὰκούσει.

Καὶ ὁ Κούνελος ἔσκυψε καὶ τοῦτε λίγα λόγια
σιγά..

Ὁ Ἀριστομένης σὰ νὰ μαρμαρώθηκε στὴν ἀρχή.

— Τί λές ; ἔκανε.

— Ναί, ναί, τοῦ εἶπε αὐτὸς κοιτάζοντάς τον μὲ
ἀγοιεμμένα μάτια καὶ σφιγμένα δόντια. Τώρα θάρθεις ;

Ὁ Ἀριστομένης σηλώθηκε. Καὶ ὁ Κούνελος κου-
νώντας νευρικὰ τὸ κεφάλι :

— "Οποῖος πονεῖ γαῖδουρινὰ φωνάζει ! Γιατί κἀνὼ
ἔτσι ἐγώ ;

Ζαλισμένος σὰ νὰ τοῦχανε δώσει δυνατό χτύπο
στὸ κεφάλι, προχώρησε. Ὁ Κούνελος πήγαινε πίσω.

Κάποιοι εἶχαν ἔρθει. Ἡ μάνα του ὄρθια, οἱ ἀδελ-
φές του, ὁ πατέρας του. Μιὰ κόρη μὲ ροῦχα τοῦ
σχολείου, μιὰ κυρία ψηλὴ, ὁ γέρο Φαοτάζης...

Ὁ πατέρας του ποὺ τὸν εἶδε εἶπε :

— Νὰ κι' ὁ Ἀριστομένης ! Πλησίασε, Ἀριστο-
μένη..

Αὐτὸς πῆγε κοντά. Ἡ κόρη μὲ τὰ ροῦχα τοῦ
σχολείου τὸν κοίταξε. Δυὸ γαλανὰ μάτια στηλώθηκαν
πάνω του μὲ μιὰ παράξενη περιέργεια. Ἡ μητέρα
του τὸν σύστησε πρῶτα στὴν ψηλὴ κυρία, ποὺ φο-
ροῦσε μαῦρα. Ἡ κυρία αὐτὴ εἶταν ἀδελφὴ τοῦ Φαο-
τάζη. Γιὰ τὴν κόρη τοῦ εἶπε :

— Ἡ δεσποινὶς Φαρτάζη..

Εἶχε ἓνα πρόσωπο παχουλό. Κέπιασε ἓνα χερσάκι μικρὸ τρυφερό, ποὺ αὐτὴ ἠΐδια τὸ πρότεινε ζητῶντας τὸ δικό του.

— Τὸν κύριον Φαρτάζη, τὸν ξέχατες, Ἀριστομένη; τοῦ εἶπε ὁ πατέρας του.

Ὁ κύριος Φαρτάζης τὸν κοίταζε μὲ τᾶδεια, σκοτεινὰ μάτια του ποὺ ὅμως τώρα, μιὰ λάμψη πάλευε ἀδύνατη, νὰ φανεῖ ἢ νὰ τὰ φωτίσει. Εἶχε κ' ἓνα χαμόγελο, ἢ ἓνα εἶδος ἄλλο χαμόγελου στὰ χεῖλια του, ποὺ ὁ Ἀριστομένης τὸ βρῆκε ὅτι ἔμοιαζε μὲ ἡλιθίου.

Εἶχαν φύγει καὶ οἱ τελευταῖοι ὅταν πῆγε καὶ πλάγιασε.

Ἐμεινε γιὰ λίγο χωρὶς νὰ σκέπτεται, ἀλλὰ σὰ νᾶβλεπε τὰ παλιά του ὄνειρα, τὴ ζωὴ ποὺ νόμιζε πὼς θὰ περνοῦσε, νᾶνε συντριμμένη, κιᾷλλη νὰ προσπαθεῖ νὰ ὑψοθεῖ. Καὶ ἡ ζωὴ αὐτὴ στὴ μέση εἶχε τὸ πρόσωπο μιᾶς κόρης παχουλῆς, ποὺ φοροῦσε ροῦχο θαλασσὶ βαθὺ τοῦ σχολείου, καὶ εἶχε γαλανὰ ὠραῖα μάτια.

Ξέφυγε ἀπ' τὰ γαλανὰ γλυκὰ μάτια, γιὰ νὰ σκεφτεῖ τὰ λόγια τοῦ Κούνελου, ποὺ τοῦπε σταυτί. Καὶ τοῦ φάνηκε μετὰ σὰ νᾶκουσε πάλι τὴ φωνὴ τοῦ πατέρα του, καὶ λυπήθηκε, ποὺ τοῦπε:

— Νὰ κι' ὁ Ἀριστομένης!.. Πλησίασε, Ἀριστομένη!

Ἄλλα, ἄλλα τοῦρθανε στὸ νοῦ. Σὲ λίγο μέτα στὴ σιωπὴ τῆς νύχτας ποὺ μόνο ὁ χτύπος τοῦ ρολογιοῦ ἔπεφτε, τοῦ φάνηκε σὰ νᾶκουσε μακρυνὰ νὰ τρα-

γουδοῦν. Μὴ τὰφτιά του τὸ κάνουν;.. Πρόσεξε. Ναί. Κάποιος μακρὰ τραγουδοῦσε. Τραβιάτα. Κι' ἄκουσε:
 Ἄμὸρ, ἀμὸρ ἐπάλλιτο.

— Μπά, ἔκανε, καὶ κούνησε τὸ κεφάλι γοήγορα
 στὸ προσκέφαλο, δὲν εἶνε δυνατόν!

Καὶ ἀνασηκώθηκε γιὰ νὰκούσει καλύτερα...

Ὅχι δὲν εἶταν! Μὰ σὰ νὰ τραγουδοῦσαν...

Ἐκάθισε καὶ πρόσεξε. Ὅχι κανένας δὲν τραγου-
 δοῦσε. Τὰφτιά του θὰ τόκαναν. Μὴ ὅμως τραγου-
 δοῦσε ἡ λυπημένη του ψυχή;... Ἴσως αὐτὸ νᾶταν,
 αὐτό.

Καὶ πλάγιασε πάλι.

Μετὰ ὥρα ὁ ὕπνος τὸν πῆρε κουρασμένον ἀπὸ τὶς
 σκέψεις. Καὶ τὸν τύλιξε σ' ἓνα ὄνειρο,

Εἶδε πὼς εἶταν ἔτοιμος νὰ παίξει σὲ κάποιο θέα-
 τρο μεγάλο.

Ἐβλεπε τὸ θέατρο φωτισμένο. τὴν αὐλαία κατε-
 βαμμένη, ἀλλὰ ἀνθρωπο κανένα δὲν ἔβλεπε. Τὸ θέα-
 τρο εἶταν ἔτοιμο, φωτισμένο, ἀλλ' ἔρημο. Καὶ εἶχε
 αὐτὸς ὅμως μιὰ χαρὰ πὺν θᾶπαιζε!

Σὲ λίγο πὺν γύριξε πάνου κατὼ εἶδε τὸ θέατρο
 νᾶνε μικρὸ τὴν ὥρα πολὺ, πάρα πολὺ, ἓνα θεατράκι σὰν
 ἐκεῖνα τοῦ καφεσαντάν... Τὴν ὥρα εἶδε καὶ τὸ μαέστρο
 καὶ δυό, τρεῖς μουσικοὺς, ἀλλὰ στὴν πλατεία κανεῖς
 δὲν ὑπῆρχε οὔτε ἄλλου. Καὶ σὰ νᾶχε περάσει ἡ ὥρα.

— Μὰ πότε θὰρχίσουμε; ρωτοῦσε τὸ μαέστρο.

Αὐτὸς σήκωνε τὸ δάχτυλό του καὶ τοῦδειχνε ψηλά.

Μετὰ ἀπ' αὐτὸ εἶδε τὸ θεατράκι νὰ γίνεται ἄλ-
 λοιώτικο, καὶ πρὸ πάντων τὸ πάλκο. Τὸδε αὐτὸ πολὺ
 πρὸ μικρὸ, καὶ σὰ νᾶταν τὸ μικρὸ δωμάτιο μὲ τὴν

τρίφυλλη πόρτα ποῦπαιζαν τὰδέλφια του μὲ τοὺς φίλους τους τῇ Μήδεια.

Τὴν ἄλλη μέρα εἶταν Κυριακὴ τῶν Βαΐων.

Οἱ βραχνῆς σφυρίζτρες τῶν ἐργοστασίωνδὲ σφύριξαν, δὲ χάλασαν τὴν νυχτερινὴ ἡσυχία. Ὅταν φώτισε ὁμως ἀρχίσανε οἱ καμπάνες τῶν ἐκκλησιῶν νὰ χτυποῦν ἀρμονικὰ καλῶντας τοὺς πιστοὺς.

Ἡ οἰκογένεια Βαλῆ σπάνια νὰ πάει στὴν ἐκκλησία. Οὔτε ὁ πατέρας τοῦ Ἀριστομένη εἶτανε θρησκός οὔτε ἡ μητέρα του. Καὶ τὰ παιδιά τους, τὸ ἴδιο. Καὶ γι'αὐτὸ κανεὶς δὲν κινήθηκε στὴν πρόσκληση ποὺ ἔκαναν οἱ καμπάνες, Μόνον ὅταν ἀπλώθηκε καλὰ ὁ ἥλιος σηκώθηκαν.

Ὁ κύριος Βαλῆς δὲν ἔβγαινε διόλου ἔξω τὴν Κυριακὴ. Προτιμοῦσε τὶς Κυριακές, τὶς ἐορτὲς νὰ μένει κλεισμένος στὸ σπίτι του, νὰ διαβάζει ἐφημερίδες, νὰ μιλᾷ μὲ τοὺς δικούς του καὶ νὰνακατῶνεται καὶ στὸ μαγέρεμα. Τὶς περισσότερες μάλιστα φορὲς, αὐτὸς μαγέρευε, ἔκανε φαγητὰ τοῦ γούστου του. Καὶ πῶς περὶμενε, φαινότανε! νὰ τοῦ ποῦν πῶς εἶνε ὥραϊα. Κάποτε ὁμως τὰ θαλάσσουνε, ἀλλ' αὐτοὶ τοῦ λέγανε, πῶς εἶγε μαγερέψει θεῖα.

Τὸ ἀπόγευμα αὐτὸ ὁμως, ὁ πατέρας του βγῆκε. Μὰ δὲ μποροῦσε καὶ νὰ κάνει ἄλλοιῳς, γιὰτὶ ἔπρεπε νὰ πάει στὴν πλατεία σ' ἓνα καφενεῖο, ποὺ τὸν περὶμενε ὁ Ρούπης ὁ δάσκαλος. Ἐπρόκειτο γιὰ τὴν παντριά τῆς ἀνεψιᾶς του.

Στὴν πλατεία θὰ πῆγαινε ἔπειτα καὶ ἡ ἀδελφὴ του

μέ τήν κόρη της τή μεγάλη. Κ' ἔτσι καθὼς θὰ γύριζαν στήν πλατεία πάνω κάτω, θάβλεπε ὁ δάσκαλος τήν κόρη καί ἡ κόρη τὸ δάσκαλο. Ὁ κύριος Βαλῆς θὰ χαιρετοῦσε τήν ἀδελφή του καί τήν κόρη της χωρὶς νὰ τίς πλησιάσει. Αὐτὸ γινότανε γιὰ νὰ δεῖ μόνον ὁ δάσκαλος τήν κόρη, καί ἡ κόρη τὸ δάσκαλο.

Ὅταν βράδιασε δὲν ἦρθε ὁ κύριος Βαλῆς. Ἐτοιμάστηκε καί τὸ τραπέζι καί δὲ φάνηκε. Καί εἶχαν ἔρθει δυὸ φίλοι του μέ τίς γυναῖκες τους γιὰ νὰ καθίσουν κι' αὐτοὶ στὸ τραπέζι. Εἶχε ἔρθει καί ὁ Κούνελος. Ἀλλ' αὐτὸς ὅταν εἶδε νὰ ἐτοιμάζεται τὸ τραπέζι σηκώθηκε νὰ φύγει. Ἡ κυρία Βαλῆ τὸν ἐμπόδισε ὅμως, καί τὸν κράτησε σχεδὸν μέ τῇ βία.

Ὁ Ἀριστομένης ποὺ τὸδε, θυμήθηκε, πὼς μιὰ φορὰ ἡ μάνα του δὲ χώνευε διόλου τὸν Κούνελο, τὸν συχαινόταν καί δὲν τὸν ἤθελε διόλου στὸ τραπέζι. Καί ὁ λόγος εἶτανε γιὰτὶ ὁ Κούνελος, ὅταν καθόταν κουνουῖσε νευρικὰ τὰ πόδια του, τὰ γόνατά του....

Ὁ κύριος Βαλῆς ἦρθε ἀργά. Εἶχαν ἀρχίσει πιά καί μαζεῦονταν κεῖνοι ποὺ κάθε βράδυ σύχναζαν σπίτι του.

Καί μόλις μπῆκε αὐτός, ἡ γυναίκα του τὸν ρώτησε:
— Τί νέα ; Ὁχι καλὰ ἔ ;

Τοῦ Ἀριστομένη τοῦ φάνηκε παράξενη ἡ ἐρώτηση αὐτή, γιὰτὶ στὴ μορφὴ τοῦ πατέρα του δὲν εἶδε τίποτα στενόχωρο, μάλιστα χαμογελοῦσε.

— Θὰ τοῦ πῶ, ἔκανε αὐτὸς καί τὸ χαμόγελο ἔφυγε ἀπ' τὰ χεῖλια του, κρύφτηκε καί τὰ πυκνά του φρύδια μαζεύτηκαν.

“Αμα ἔφαγε, τοὺς εἶπε τί ἔτρεχε, ἢ τ’ εἶχε γίνεи. Κέφερε αὐτὸς τὴν ὀμιλία, τὸ θυμήθηκε. Κιᾶρχισε ὅπως πάντα κοιτάζοντας τὴ γυναῖκα του :

— Λοιπὸν, Πολυξένη, ξέρεις....

Καὶ τοὺς διηγήθηκε, ἢ τῆς διηγήθηκε τί ἔγινε,

Ἡ κόρη, ἡ ἀνεψιά του, εἶχε πάει στὸν περίπατο μὲ τὴ μάνα της, φορῶντας τὰ καλά της καὶ στολισμένη μὲ χίλια δυὸ κιχλιμπίδια.

Μετὰ ἅμα τελείωσε τὸ γλέντι τοῦ περιπάτου, αὐτός, ὁ κύριος Βαλῆς, ἄφητε τὸ δάσκαλο, ποὺ τοῦχε ἀρέσει πολὺ ἡ ἀνεψιά του, καὶ πῆγε στὸ σπίτι τῆς ἀδελφῆς του. Ἡ μεγάλη της κόρη δὲν παρουσιάστηκε, μόνο οἱ ἄλλες καὶ ὁ γιὸς της. Ὁ πατέρας τους δὲν εἶταν ἐκεῖ. Ἡ ἀδελφή του τοῦ εἶπε πὼς φάνηκε στὴν κόρη της ὁ δάσκαλος. Δὲν τῆς εἶχε ἀρέσει διόλου. Τὸν εἶχε βρεῖ ἡλικιωμένο μὲ πολλὰς ἄσπρες τρίχες...

— Μὰ μήπως αὐτὴ εἶναι μικρὴ ; τοῦ εἶπε ἡ γυναῖκα του. Θᾶχει πατήσει τὰ τριάντα !

— Ναὶ ἔχεις δίκαιο, Πολυξένη, τῆς ἀπάντησε ὁ ἄντρας της, ἀλλ’ ὁ δάσκαλος φταίει, ἐγὼ τοῦ εἶπα τοῦ εὐλογημένου νὰ τίς βάψει κεῖνες τίς καταραμένες ἄσπρες τρίχες καὶ δὲ θέλητε !

Ἡ κόρη τοῦ Φαρτάζη δὲν ἐφάνηκε αὐτὸ τὸ βράδι οὔτε καὶ τὴ Δευτέρα, ἢ τὴ Μεγάλῃ Δευτέρα. Ἐπίσης καὶ τὴν Τρίτῃ. Μὰ καὶ ἀπ’ τοὺς ἄλλους λίγοι ἐρχόντουσαν. Ὁ Ἀριστομένης ἄκουσε τὴ μάνα του νὰ λέει, πὼς καλὰ ἔκαναν, ποὺ δὲν ἐρχόνταν, γιατί τὸ δεύτερο βαρέλι πάει νὰ τελειώσει κιαυτό. Καὶ συμβούλεψε τὸν ἄντρα της νὰ ρίξουνε νερὸ γιὰ τὴν ἡμέρα τοῦ

Πάσχα, πὺν θὰ ἐρχόντουσαν ὅλοι οἱ μπεκοῖδες γυναῖκες καὶ ἄντρες.

Ὁ πατέρας τοῦ Ἀριστομένη, ἡ μάνα του καὶ τὰδέλφια του οὔτε μιὰ δὲν ἔβγαζαν γιὰ τὴν κόρη τοῦ Φαρτάζη. Τὴν Κυριακὴ μόνο τὸ μεσημέρι, κάτι ἀνέφεραν οἱ ἀδελφές του καὶ ἡ μάνα του, χωρὶς νὰ λάβει ἄλλος μέρος, καὶ εἶχε πεῖ ἡ ἀδελφή του ἡ μεγάλη μ' ἓνα μικρὸ κίνημα τοῦ κεφαλιοῦ :

— Εἶνε πολὺ καλὸ κορίτσι, πολὺ καλό !

Ἡ θεία της ὅμως δὲν τοὺς εἶχε ἀρέσει διόλου. Τὴν εὔρισκαν στριμμένη καὶ μὲ κακιὰ, μογθηρὴ ματιά.

Ἀπ' τὸν Κούνελο ὁ Ἀριστομένης ἔμαθε, πὺς ὁ πατέρας του καὶ ἡ μάνα του πολὺ εὐχαριστηθήκανε. Πρὸ πάντων ὁ πατέρας του. Μετὰ λίγες μέρες μετὰ τὸ Πάσχα, θάχουν γάμους καὶ χαρές.. Ἡ κόρη τόξερε..

Ὁ Ἀριστομένης τοῦ ζήτησε πληροφορίες καλύτερες γιὰ κεῖνο πὺν τοῦχε πεῖ κρυφά. Καὶ ὁ Κούνελος τοῦ ἔδωσε.

Τὴν τετάρτη τὸ βράδι πῆγε ἡ Γιούλια στὸ σπίτι τοῦ Βαλῆ, συνοδευμένη ἀπ' τὴ θεία μὲ τὴν κακιὰ ματιά. Κῆφυγαν ἔπειτα ἀργὰ ὅπως τὴν ἄλλη φορὰ, πὺν εἶταν μαζὶ καὶ ὁ κ. Φαρτάζης.

Ἡ μεγάλη Πέμπτη πέρασε κι' αὐτή. Λίγο ἔβγαине ὁ Ἀριστομένης, πῆγαινε ἴσαμε τὸ κατὰστημα τοῦ πατέρα του καὶ πάλι στὸ σπίτι.

Καὶ παντοῦ, ὅταν ἔβγαине, εὔρισκε ἀγάπη καὶ χαρὰ πὺν τὸν ἔβλεπαν, τὸν ξανάβλεπαν.

Ἀπ' τοὺς φίλους του τοὺς παλαιοὺς δυὸ τρεῖς εἶδε ἀκόμα. Καὶ αὐτοὶ εἶχαν πιάσει δουλειὰ σὲ δικὰ τους, ἡ ξένα καταστήματα. Εἶχαν πετάξει τὰ τόσα πὺν λέ-

γανε νὰ κάνουν, ὁ ἓνας νὰ γυρίζει μὲ καράβια τὸν κόσμον, νὰ βλέπει τόπους καὶ ὁ ἄλλος νὰ πάει σὲ ἵπποδρόμιο. Εἴταν καλὸς καβαλάρης. Ὅλα αὐτὰ τὰ πέταξαν καὶ μπήκανε στὴ γραμμὴ τῆς δουλιᾶς. Πιάσανε θέση μαυτοὺς ποὺ παλεύανε, δουλεύανε καὶ ἀθόρυβα θὰ χανόντουσαν μιὰ μέρα.

Καὶ σκέφτηκε ὁ Ἀριστομένης, πὼς κι' αὐτὸς ἔτσι θάκανε ἅμα παντρευόταν, θάμπαινε στὴ γραμμὴ αὐτῆ τῶν δουλευτάδων. Γιὰ νὰ πάει σὲ ἄλλη πόλη, σὲ μεγάλη, σὲ κέντρα διατκεδάσεων δὲν ἤθελε. Τῷχε σκεφτεῖ. Ἀφοῦ δὲ θάκανε κεῖνο ποὺ ἐπιθυμοῦσε προτιμοῦσε τὴν ἡσυχη πόλιν τῆς δουλιᾶς. Γιὰ νὰ μὴ ἐργαζόταν; Ἄ, αὐτὸ εἴταν ἀδύνατο στὴν πόλιν κείνη. Θὰ ἐργαζόταν κι' αὐτός, θάμπαινε στὴ γραμμὴ τῶν δουλευτάδων, θὰ δούλευε, θὰ πάλευε καὶ θὰ τρωγόταν..

Ἐδῶ πάλι τὸν ἐνόηλεσε τὸ ἀπαίσιο νεκροταφεῖο. Σὰ νὰ ὑψώθηκε αὐτὸ ἐμπρὸς τοῦ τῷδε, εἶδε τοὺς μαυριδεροὺς, γυμνοὺς λόφους ποὺ τὸ κύκλωναν, τὸ μαῦρο γῶμα τοῦ καὶ τὰ ψωραλέα καὶ γεμάτα μαύρη σκόνιν δέντρα τοῦ. Καὶ σὰ ν' ἄκουσε τοῦ φάνηκε, τοὺς χτύπους τῶν σφυριῶν ποὺ κάρφωναν κοντὰ στὴ βρώμικια θάλασσα, τὰ ξύλα τῶν καραβιῶν.

Δὲν τοῦφερε ὅμως καὶ πάλι τὴν ταραχὴ ἐκείνη, ποὺ τὸν ἔκανε ἄλλοτε νὰ θέλει νὰ φύγει μακριά, γιὰ νὰ μὴ θαφτεῖ στὸ μαῦρο γῶμα τοῦ.

Τώρα μάλιστα, ἀφοῦ στάθηκε ἀκίνητος, γιὰ μιὰ στιγμὴ, μὲ σουφρωμένα φρύδια, εἶπε μὲ λύπη ἔπειτα κουνῶντας τὸ κεφάλι :

— Δὲ βαριέσαι, τὸ ἴδιο ἴνεε, τὸ ἴδιο!...

Ἦρθε ἡ μεγάλη Παρασκευή, στὸ σπίτι ὅλα τᾶχαν κατακάθαρα. Μιὰ σωρειὰ αὐγῶν κόκκινων ὑψηνότανε σὲ πιατέλες μέτ' στὴν τραπεζαρία, στὸ μπουφέ. Ὑπῆρχάν κι' ἄλλα κρυμμένα.

Ὁ πατέρας τοῦ Ἀριστομένη αὐτὴ τὴν ἡμέρα συμβούλεψε ὅλους τοῦ σπιτιοῦ του νὰ κλείνουν τὰ ἐξώφυλλα τῶν παραθύρων τοῦ δρόμου καὶ νὰ μὴ βγαίνουν στὰ παράθυρα, οὔτε νᾶνεβαίνουν στὴν ταράτσα, γιατί μπορούσε νὰ χτυπηθοῦν ἀπὸ καμμιὰ σφαίρα. Τώρα, ἔλεγε, πάει ὁ καιρὸς ποὺ πυροβολοῦσαν μὲ μόνο μπαρούτι καὶ χαρτί, τώρα πυροβολοῦνε μὲ περιστροφά.

Κ' εἶχαν ἀρχίσει κρότοι ἐδῶ καὶ κεῖ, ἀραιοὶ πυροβολισμοὶ σὰ νὰ γινόταν ἀψιμαχία.

Οἱ καμπάνες ἀπὸ πολὺ προῖ χτυποῦσαν πένθιμα. Ἄπ' ὅλα τὰ μέρη τῆς πόλης ἐρχόνταν τὰ πένθιμα χτυπήματα, τρέχανε στὸν ἀέρα. Καὶ ὁ καιρὸς εἶταν συνεφιασμένος σὰ θλιβερός.

Ὁ κόσμος χυνόταν ἔξω ἀπ' τὰ σπίτια του. Ὅλα τὰ χρώματα ποὺ ὑπάρχουν στὴ γῆ, τρέχανε στοὺς δρόμους. Καὶ ὅλο τὸ πλῆθος ἐκεῖνο τὸ πολυχρῶμο γελοῦσε, εἶταν εὐχαριστημένο, ἐνῶ πάνω του ἔτρεχε ὁ πένθιμος ἦχος τῆς καμπάνας, σὰ νᾶκλαιε αὐτὸς μόνος στὸν ἀέρα, τὸ μαρτύριο τοῦ Χριστοῦ.

Ὅσο ἔφευγε ἡμέρα, ἡ κίνηση στοὺς δρόμους μεγάλωνε.

Μετὰ ἔπαψε γιὰ λίγο. Κρότοι ἐδῶ καὶ κεῖ σπαρτοί. Ἡ κίνηση πάλι ξανάρχισε σιωπηλή, χωρὶς γέλιο καὶ θόρυβο.

Οἱ καμπάνες χωρὶς διακοπὴν τώρα, χτυποῦσαν πένθιμα. Τὰ πλήθη μὲ κερὰ ἀναμμένα, μαζεύονταν στὶς ἐκκλησιές, πλημμύριζαν τὰ ἔξω μέρη, τοὺς κοντινοὺς δρόμους, ἢ τὶς πλατεῖες.

Μόνο ὁ Ἀριστομένης πῆγε στὸν ἐπιτάφιο, ἂν καὶ θέλησε ὁ πατέρας του νὰ τὸν κρατήσῃ στὸ σπίτι, λέγοντάς του πάλι, γιὰ κινδύνους σφαιρῶν, δυναμίτιδων καὶ καί... Οἱ ἄλλοι ὅλοι μείνανε σπίτι.

Μόλις ἔφθανε ὁ Ἀριστομένης ἔβγαινε καὶ ὁ ἐπιτάφιος. Εἶδε τὰ ἑξαπτέρυγα, τὴ λάμψη τοῦ χρυσοῦ, τοῦ ἀργύρου κι' ἔκουσε καὶ τοὺς ψαλμούς. Τὸ πλῆθος ὅλο κινήθηκε τώρα, ἕνας ποταμὸς φωτεινὸς ἀπ' τὴν πλατεία χυνόταν στὸν πλατὺ δρόμο τῆς Ἀγίας Φωτεινῆς.

Οἱ φωνὲς τῶν ψαλτάδων καὶ παιδιῶν ποὺ τοὺς βοηθοῦσαν, ἀκούστηκαν καθαρὰ νὰ λένε:

— Κύριε λήσον, κύριε λήσον..

Καὶ τὴ στιγμὴ κείνη καὶ ἀπὸ μακρυνά, ἀπ' τὴν κεφαλὴ τῆς πομπῆς, ἀκούστηκαν φωνὲς σὲ ἄλλον τόνο, ἀνακατομένες, δυνατὲς ὅμως, πολὺ δυνατὲς καὶ πολλές νὰ λένε κι' αὐτές:

Ἐμπρὸς ὁ τίμιος σταυρὸς

Κύριε λήσον

Καὶ πίσω ὁ Μιχαῆλος ὁ κουτσὸς

Κύριε λήσον.

Εἶταν οἱ φωνὲς τῶν μαγκῶν, τῶν μόρτιδων τῆς ἀγορᾶς, ποῦψελναν κι' αὐτοί.

Ὁ Ἀριστομένης γέλασε καθὼς στεκότανε ἀπόμερα κοιτάζοντας τὴν πομπή. Θυμήθηκε πῶς ὁ Μιχαῆλος εἶταν κάποιος χασάπης ψηλός, ἄσχημος τερα-

τώδης, πολὺ ἀδύνατος καὶ κουτσός. Αὐτὸς στοὺς ἐπιταφίους πάντα πήγαινε μπρὸς μὲ τοὺς μórτες τῆς ἀγορᾶς, κρατῶντας ἓνα μεγάλο σταυρὸ σανιδένιο, στολισμένον μὲ κεριά. Κ' ἔτσι ἔκανε τὸν ἀρχηγό, τὸ διευθυντή, τὸν ἀρχιμουσικὸ στοὺς μάγκες, τοὺς ὀδηγοῦσε νὰ λένε ρυθμικὰ τὸ «Κύριε λήσον». Τώρα εἶταν ἐκεῖ μαζί μὲ τοὺς μórτες ποὺ τὸν ψέλναν ἢ βρισκότανε στὸν τάφο ;

Ρώτησε κάποιον ποῦχε σταθεῖ κι' αὐτὸς κοντά του κι' ἔβλεπε.

— Μπά, τοῦ ἀπάντησε αὐτός, εἶνε καλά, ἀλλ' ἔχει δυὸ χρόνια νῆρθει στὸν ἐπιτάφιο. Καὶ γι' αὐτὸ τὰ μορτάκια τὸν βάλανε στὸ «Κύριε λήσο».

Ὁ ἐπιτάφιος, τὰ ἑξαπτέρυγα, οἱ παπάδες ντυμένοι τὰ ἱερὰ ἀμφιά τους ποὺ ἀστράφτανε, ὅλος ὁ κόμος κείνος μὲ τὰ φῶτα, προχωροῦσαν σιγά. Οἱ ψαλτάδες καὶ τὰ παιδάκια ποῦχανε νὰ τοὺς βοηθᾶνε, ψέλνανε τώρα μελωδικὰ τὸ θρηνο τῆς Παναγίας :

ὦ γλυκύ μου ἔαρ
γλυκύτατόν μοι τέκνον
ποῦ σοῦ ἔδει τὸ κάλλος.

Πάνω ὅμως σαυτῇ τῇ γλυκειᾷ μελωδίᾳ, ἀπὸ μακριά, ἀπ' τὴν κεφαλὴ τῆς πομπῆς, ἐρχόντουσαν οἱ φωνῆς τῶν μórτιδων, ποὺ ἑξακολουθοῦσαν νὰ ψάλλουν τὸ δικό τους ψάλσιμο καὶ σὰ ν᾿ ἄνε δικό τους ἐπιτάφιο :

Ἐμπρὸς ὁ τίμιος σταυρός
Κύριε λήσον.
Καὶ πίσω ὁ Μεγαῆλος, ὁ κουτσός
Κύριε λήσον!

Καὶ εἶχαν ἀνακατωθεῖ τώρα μαζὶ καὶ κάτι φωνάρες βραχνές, στριγγές, φάλτσες...

Κρότοι ἀκούγονταν ἐδῶ καὶ κεῖ πλῆθος, καὶ ρουκέτες τινάζονταν στὸν ἀέρα, στὸν οὐρανό, πού σὰ νὰ τοῦχανε φύγει τὰστέρια αὐτὴ τῇ βραδιὰ καὶ γύριζαν κάτω στὴ γῇ, βρισκόταν κατασκότεινος.

Χίλια συντρίμια φωτεινὰ ἀπ' τὶς ρουκέτες πέφτανε ἀπὸ ψηλά, βεγγαλικά ἀναβαν πολύχρωμα ἀπ' τὰ μπαλκόνια, καὶ τὶς ταράτσες, ἀπ' τὰ μαγαζιά. Κρότοι ἀπὸ τρακατροῦκες, ἀπὸ πιστόλια παλιά, νέα, τριμπόνια ἀκούγονταν. Καὶ παντοῦ φῶτα, φωτιές, σπίθες, μικροεκρήξεις...

Καὶ ἡ πομπὴ προχωροῦσε σιγά. Σταματοῦσε μόνο στὰ σταυροδρόμια, ἔψελναν ἐκεῖ οἱ παπάδες καὶ πάλι ξακολουθοῦσε τὸ δρόμο της. Μυρουδιές μοσκολίβανου κάποτε ἐρχόνταν.

Ὁ Ἀριστομένης ἀκολουθοῦσε χωρὶς νὰ κρατᾷ κερί. Βάδιζε πολὺ ἀργὰ κι' ἄφινε νὰ τὸν προσπερνοῦν, κοιτάζοντας τὰ φωτισμένα πρόσωπα τῶν γυναικῶν. Εἶδε καὶ πολλὰ γνωστά. Ἐπίσης εἶδε καὶ πολλὰ πρόσωπα ἀντρικὰ πού τᾶξε λησμονήσει...

Ξαφνικὰ ταράχτηκε.

Μέσα στὰ πρόσωπα πού περνοῦσαν διέκρινε ἓνα λευκό, γλυκὺ προσωπάκι, κάτω ἀπὸ πλατὺ μαθητρίας καπέλο, φωτισμένο ἀπ' τὸ κερί πού κρατοῦσε. Καὶ τὸδε σὰ δικό του. Κι αὐτῆς τὰ μάτια σὰ νὰ σύρθηκαν ἀπ' τὰ δικά του τὸν εἶδαν καὶ τὸν κοίταξαν καλά. Τῆς χαμογέλατε. Χαμογέλατε κι αὐτὴ καὶ γρήγορα στράφηκε καὶ κάτι εἶπε στὴ διπλανή της, πού

εἶταν ἡ ψηλὴ κυρία μὲ τὰ μαύρα, κῆπαιτα τολμηρὰ διευθύνθηκε σαυτόν.

Κι' αὐτὸς προχώρησε γιὰ νὰ τὴ συναντήσῃ. Δώσανε τὰ χέρια κοιτάζοντας ὁ ἓνας τὸν ἄλλον καλὰ στὰ μάτια, χωρὶς νὰ τοὺς μέλλει γιὰ τὸν κόσμον ποὺ ἔπεφτε πάνω τους καὶ περνοῦσε ἀπὸ κοντὰ τους δεξιὰ ἀριστερὰ, ὅπως κόβει καὶ περνᾷ νερὸ ποταμοῦ ὅταν βρῖσκει ἐμπόδιο στὴ μέση..

Καὶ μετὰ, ἀφοῦ εἶπαν λίγα, ὁ ἓνας κοντὰ στὸν ἄλλον καὶ ἡ θειὰ μαζί τους σὰ βουβὸ πρόσωπο, προχώρησαν μαζί μὲ τὸν κόσμον ποὺ ἔλαμπε, φωτιζόταν ἀπ' τὰ κεριὰ ποὺ κρατοῦσε, ἓνα κι αὐτοὶ μὲ τὸ πληθὸς ἐκεῖνο, ποὺ ἀπὸ μακρυνὰ θὰ φαινόταν σὰν ποταμὸς πύρινος, ἢ σὰν κάποιο μυθικὸ τέρας..

Ἡ μυρουδιὰ τοῦ λιβανιοῦ ἔτρε/ε παντοῦ, μιὰ μικρὴ τῶν κεριῶν, καὶ μιὰ κάποτε ὄχι εὐχάριστη, μαλλιῶν ποὺ καίονταν..

Καὶ οἱ κρότοι ξακολουθοῦσαν, καὶ βεγγαλικά μὲ διάφορα χρώματα φώτιζαν καὶ τριγύριζαν τὰστράκια κείνα, ποὺ ἄπειρα μαζί πηγαῖναν ἀργά..

Ὁ Ἀριστομένης τὴν ἄκουγε ποὺ τοῦ διηγότανε γιὰ τὸ σχολεῖο της, πῶς ἔκαναν ἐκεῖ τὸν ἐπιτάφιο. Ἡ φωνὴ της γλυκειά, γλυκειὰ τὸν συγκινοῦσε. Θυμήθηκε καὶ πῶς ἡ μάνα της τὴν ἄφησε μικρή, ὅταν πέθανε, καὶ ἀπὸ τότε χωρὶς νὰ νοιώσει πιά χᾶδι μάνας, ἔμεινε κλεισμένη στὸ σχολεῖο.

Καὶ ὁ ἐπιτάφιος προχωροῦσε νὰ κάνει τὸ γύρο τὸ συνηθισμένο. Ἡ κεφαλὴ τῆς πομπῆς οἱ μάγκες ἔστριψαν πρὸς τὴν ὁδὸν τῶν Βαρελάδων..

Νὰ ὅμως ξαφνικά ὁ ἐπιτάφιος καὶ στάθηκε. Αὐτὸ

ἔβγαλε τὸν Ἀριστομένη ἀπ' τῇ γλυκεῖᾳ ὁμιλίᾳ τῆς Γιούλιας, ποὺ εἶχε βυθιστεῖ. Καὶ οἱ ψαλτάδες εἶχαν πάψει. Ἀλλ' ἀπὸ πέρα μακρὰ, ἀπ' τὴν κεφαλὴ ποῦχε στρίψει στὴν ὁδὸν τῶν Βαρελάδων, ἦρθε μιὰ τρομερὴ ἰαχή, ἓνας ἀλλαλαγμός, ποὺ θύμησε στὸν Ἀριστομένη τὶς διαδηλώσεις τὶς ἐκλογικές,

— Μὰ τεῖνε, τεῖνε; ρωτοῦσαν πολλοί. Γρήγορα ἔγινε γνωστό..

— Ὁ ἐπιτάφιος τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου κατεβαίνει, κέρεται κάτω ἀπ' τὸν ἴδιο δρόμο..

— Τί λές!.

— ὦ, πάλι τὰ ἴδια θᾶγουμε!.

Ἐγινε ταραχὴ, φωνές. Πολλοὶ ἀπ' τὴν οὐρὰ φανήκανε νὰ τρέχουν ἐμπρὸς χωρὶς λαμπάδες καὶ μὲ ὑψωμένες μαγκοῦρες...

— Ἀπάνω τους!.

Ἄλλοι πάλι φεύγανε ἀπ' τὴ μέση, φεύγανε ἀπ' τὶς γυναῖκες τους ποὺ προσπαθοῦσαν νὰ τοὺς ἐμποδίσουν, σπρώχνοντας τες μὲ δύναμη καὶ τρέχανε κεῖ ποὺ ὑψώνονταν ἄγριες οἱ φωνές, ἓνα οὐρλιασμα ἀπαίσιο.

— Θὰ πιαστοῦνε!

— Ἀλλοῖμονο...

— Μὰ τεῖνε τοῦτο!

— Ἐμπρὸς καὶ μεῖς! τί καθόμαστε!..

— Ἐμπρὸς, ναί, καὶ μεῖς, ὅλοι μαζί!..

Οἱ παπάδες ὅμως ἀσκεπεῖς μὲ τὰ πολυτελῆ ἄμφω ντυμένοι, ἔμεναν ἀκίνητοι κοιτάζοντας πρὸς τὸ θόρυβο, ποῦχε γίνε σατανικός.. Ἐνας ψηλός, γίγαντας παπᾶς, μὲ μακρὰ γενειάδα καὶ μὲ ὕψος δυνάστη,

Δεσπότη, τυράννου πού βρίσκεται σέ μάχη, ἥ πού πολεμᾷ ἀλλόθρησκους, κινήθηκε ἀπλόνοντας τὸ χέρι του καὶ δείχνοντας ἔμπρός, τὸ μέρος πού ὑψωνόταν ὁ θόρυβος καὶ πού εἶχε γίνει κείνη τὴ στιγμὴ ἀγριώτερος καὶ μὲ κρότους δυνατούς...

Μαὐτὸ ὁ ἐπιτάφιος κινήθηκε μπρός, τὸ περισσότερο πλῆθος ἀκολούθησε, γιατί πολλὰ φωτάκια διακρίνονταν σκορπιστὰ νάπομακρύνονται γρήγορα...

Ἀλλὰ δὲν ἔκανε πολλὰ βήματα ὁ ἐπιτάφιος καὶ σταμάτησε ἀπότομα. Κρότοι ἀπὸ πιστόλια, περιστροφή κιᾶλλα ὅπλα ἀκούστηκαν τώρα, μέτα στὸν τρομερὸ οὐρλιαγμα, στὶς βλαστήμιες! Σφαῖρες σφυρίζανε...

Ἡ πομπὴ πού σὰ λαμπερὸ ὕφασμα εἶτανε, καμωμένο ἀπὸ ἄπειρα ἀστράκια, σχίστηκε, κουρελιάστηκε..

Ἐνα κῆμα κόσμου ἄρπαξε τὸν Ἀριστομένη καὶ τὴ Γιούλια μαζί του καὶ τοὺς πῆγε μακριά, τοὺς ἔμπασε σ'ένα στενὸ δρόμο. Ὅταν ἐλευθερώθηκαν, εἶδαν ὅτι ἡ θειά δὲν εἶταν μαζί τους...

— Ἡ θειά, ἡ θειά! ἔκανε ἡ Γιούλια μὲ ἀπελπισία...

— Μὴν κάνετε ἔτσι! Δὲν παθαίνει τίποτα ἡ θεία σας! Τὴν εἶδα γώ, τὴν παράτυραν ἄλλοι πρὸς τὰ κάτω... Περπατᾶτε μόνο, δὲν ἀκούτε τί γίνεται! Θὰ τὴ βροῦμε στὸ σπíti.

— Λέτε;..

— Ναί, τὸ λέω!. Μήπως θέλετε νὰ πάω πρὸς ἀναζητήσή της; Πηγαίνω..

— Ἀ, ὅχι, ὅχι! τί λέτε!. Πᾶμε, πᾶμε!. Μὰ τί εἶνε αὐτό!. Ἀκούτε σ'ἐπιτάφιο!.

— Ἐτσι εἶνε... Ἀκόμα σὲ ἄγρια κατάστασι ὅλοι.

Βάδιζαν γρήγορα ανεβαίνοντας έναν ανηφορικό και ανώμαλο δρόμο, φαγομένο από τὰ νερά. Θαμπὰ φανάρια ἐδῶ καὶ κεῖ. Διαβάτες σιωπηλοὶ νὰ φεύγουν μὲ τὰ κεράκια τους, ἔχοντας τὸ χέρι τους ἐμπρὸς στὴ φλόγα γιὰ νὰ μὴ σβύσει.

Καὶ οἱ κρότοι, πολλοί, πλῆθος καὶ ὁ ἀχὸς τῆς μάχης ὑψωνόταν κερχόταν ἄγριος.

— Πωπώ, τί γίνεται !. εἶπε καὶ ὁ δρόμος της, ἡ τὸ γρήγορο βάδισμά της κόπηκε.

— Κουράστηκα, ἔκανε.

— Θέλετε νὰ στηριχτῆτε στὸ χέρι μου ;

— Ναί, ναί, εἶπε κείνη.

Καὶ πέρασε τὸ χέρι της στὸ μπράτσο του. Αὐτὸς τῶσφιξε ἐλαφρά.

— Καὶ δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ τρέχουμε...

— Ναί, ἔχετε δίκαιο. Ἀκοῦτε ! "Αχ, ἡ θεία !..

— Δὲν ἔχει φόβο... Θέλετε νὰ στρίψουμε ἀπ' αὐτὸν τὸ δρόμο ; Πάει καλύτερα στὸ σπίτι σας...

— Τὸ ξέρετε τὸ σπίτι μας ;.

— ὦ, αὐτὸ μοῦλειπε, νὰ μὴν ξέρω τὸ σπίτι σας !.

"Ετσι τοῦρθε νὰ τῆς πεῖ ἢ νὰ τὴ ρωτήσῃ, ἂν ἤξερε πὼς ἐκεῖ θὰ γινόταν ὁ γάμος τους...

Ὁ δρόμος πὺν μπήκανε εἵτανε μισοσκότεινος. Τὰ φανάρια πὺν ἀραιὰ ἐδῶ φώτιζαν. "Ενα μὲ σπασμένα γυαλιὰ ὅλο κινδύνευε νὰ σβύσει ἀπ' τὸν ἀέρα πὺν φουσοῦσε.

Δὲν εἶγαν προχωρήσῃ πολὺ καὶ κάλπασμα, τρέξιμο ἀλόγων ἄκουσαν...

— Ἰππικό !.. Νὰ πᾶμε ἀπὸ πάνω, στὸ πεζοδρόμιο, γιὰτὶ μπορεῖ νὰρχονται ἀπ' ἐδῶ...

Τὸ κάλπασμα γινόταν δυνατότερο, βρόντησε καὶ φάνηκαν στὸ μισοσκοτάδι, ἄλογα, καβαλάριδες μόλις νὰ φαίνονται, σπαθιὰ νὰ λάμπουν, ὅπλα. Πλησίασαν μὲ κάλπασμό. Τὰ πόδια τῶν ἀλόγων δυνατὰ χτυποῦσαν τὶς πέτρες. Θᾶταν καμμιὰ εἰκοσαριά! Καὶ πέρασαν ὅλο θόρυβο ἀπ' τὰ πόδια τῶν ἀλόγων, ἀπ' τὸ τρίψιμο τῆς σέλας, τὸν κρότο τῶν θηκαριῶν καὶ τῶν τουφεκιῶν ποὺ κρεμασμένα εἶχαν στοὺς ὤμους...

— Αὐτοὶ θὰ τοὺς διαλύσουν, εἶπε αὐτός.

— "Α, ναί !.. Πῶς τρέχουν! Μὰ δὲ φοβοῦνται !.. Μᾶρέσει ὅμως τὸ ἱππικό, εἶνε τὸ καλύτερο σῶμα !.

— Ναί, ναί. Πάει πάντα καβάλα...

— Γελᾶτε !.

— "Εγώ ;.. Λέω τὴν ἀλήθεια ! Δὲν πάει σὰν τοὺς πεζοὺς ποὺ μαζὶ μὲ τὸν ἑαυτό τους, σηκώνουν κ' ἓνα μεγάλο φόρτωμα..

— Ναί, καλά.. Ἐμένα ὅμως, ἀλήθεια μᾶρέσει..

— Τί σᾶς ἀρέσει ;.

— "Ελᾶτε τώρα !. βλέπω ὅτι μὲ περγελᾶτε...

— "Εγώ !

Κοιταχτήκανε καλά. Μιὰ ἐπιθυμία τοῦρθε νὰ σκύψει καὶ νὰ τὴ φιλήσει. Τοῦ φάνηκε πὼς τὸ ζητοῦσε...

Κεῖخانه σταθεῖ, αὐτὴ κρεμώταν στὸ χέρι του...

Τὴν κοίταξε καλά. Αὐτὴ κατέβασε τὰ μάτια, τὸ κεφάλι καὶ χαμογέλασε...

Τὶ νᾶκανε... Κρατήθηκε πάλι. Καὶ πῆγε ἄλλοῦ...

— "Εγώ, Γιούλια, τῆς εἶπε, δὲν περγελῶ ποτέ !.. Πρέπει νὰ τὸ μάθεις ! ..,

"Αλλοτε τῆς μιλοῦσε στὸν πληθυντικό, κῆβαζε καὶ

τὸ δεσποινίς, καὶ τώρα εἶδε, πὼς τοῦ εἶταν ἀδύνατο νὰ τῆς μιλήσει ἔτσι..

— Ἀλήθεια; ..

— Ναί... Νὰ πηγαίνουμε σιγά, σιγά... Τὶ λέγαμε;

Ἄ, γιὰ τὸ ἵππικό... ὅτι σᾶς ἀρέσει τὸ ἵππικό...

— Ναί. Ἐσᾶς δὲ σᾶς ἀρέσει;

— Καὶ μένα πολύ..

— Γιατί δὲ γινόσαστε ἀξιωματικός... Ἐχετε ὠραῖο σῶμα καὶ θὰ σᾶς πῆγαινε ἡ στολή, πρὸ πάντων τοῦ ἵππικου!..

— Ναί, συμφωνῶ... Ἀλλ' ἡ μοίρα, αὐτὴ φταίει!.

— Τί κρίμα!.. Καὶ νὰ σᾶς πῶ; Δὲ μᾶρέσουν τὰ ροῦχα ποὺ φορᾶτε!. Ἐμένα μᾶρέσουν τὰ ροῦχα ποὺ φοροῦνε στὸ θέατρο, τὰ ἵπποτικά! Αὐτὰ εἶνε ροῦχα καὶ ὄχι αὐτὰ ποὺ φορᾶτε τώρα!

— Πηγαίνατε στὸ θέατρο; ..

— Ναί, μάλιστα... Τὸ καλοκαίρι ὅμως, καὶ πάντα στὸ μελόδραμα...

— Μόνη σας;

— Τί λέτε! Μποροῦσα νὰ πάω μόνη μου! Πήγαινα μὲ ἄλλες καὶ μὲ τὴν ἐπιμελήτρια. Ἄ, αὐτὴ ἔπρεπε νὰ τὴ γνωρίσετε! Μιὰ μανιακιά γιὰ μουσική. Ἡ ζωὴ τῆς εἶταν ἡ μουσική! Μὰ δὲν ξέρετε πὼς ἔκανε! Μὰ καὶ τί τραβούσαμε καὶ μεῖς ἀπ' αὐτὴ ὅταν πηγαίναμε στὸ θέατρο! Δὲν ἤθελε τσιμουδιὰ τὰ βγάλουμε! Τσιτ νὰ κάναμε γινόταν θηρίο. Κάτι ματιές νὰ μᾶς φάει!.. Κι ὅποια εἶταν κοντὰ τῆς ἔτρωγε καὶ τσιμπιά!.. Εἶχε ὅμως ἓνα ἀφτὶ σπάνιο! Μὲ μιᾶς τᾶπαιρνε! Καὶ τὴν ἄλλη μέρα τὴν ἀκούγαμε νὰ τὰ τραγουδᾷ! Δὲν εἶχε ὅμως καλὴ φωνή.

Σὰ νὰ πάψανε.

— Ναί, ναί, ἔκανε κείνος.

Εἶχε δεῖ πὼς ἡ Γιούλια δὲν ἤξερε, ὅτι αὐτὸς ἐσπούδαζε γιὰ τραγουδιστῆς καὶ ζητοῦσε νὰ γίνεи ἓνας ἀπὸ κείνους, ποὺ φοροῦσαν τὰ ροῦχα ποὺ τόσο τῆς ἄρεσαν...

Καὶ θέλησε νὰ τῆς τὸ κάνει γνωστό.

Περνῶντας ἀπὸ κάποιο δρομίσκο τῆς εἶπε:

— Ἐδῶ σένα σπίτι ἐρχόμουν ταχτικά ἄλλοτε. Τρεῖς φορὲς τῇ βδομάδα θὰ εἶμουν ἐδῶ...

— Γιατί; τὸν ρώτησε κείνη.

— Μάθαινα μουσική.

— Μαθαίνατε μουσική!..

— Ναί, τραγούδι. Εἴταν ἓνας Ἰταλὸς μουσικός, ἓνα καλὸ γεροντάκι καὶ καλὸς τεχνίτης.. Ποιὸς ξέρει τί νὰ γίνεται τώρα!. Εἶχε..

— Μὰ πέτε μου... τραγούδι μαθαίνατε, τί τραγούδι;

— Γιὰ θέατρο...

— Γιὰ θέατρο!. Μὰ πέτε μου... γιατί γιὰ θέατρο;

— Γιὰ νὰ βγῶ στὸ θέατρο, γιὰ μελόδραμα!. Δὲν τὸ ξέρετε ὅτι σπούδαζα αὐτό, γιὰ νὰ βγῶ στὸ θέατρο;.. Σπούδαζα γιὰ νὰ βγῶ στὸ θέατρο ὡς τενόρος!.

— Ἐλάτε!..

— Τί ἐλάτε; Ἐγὼ δὲν παίζω, δὲ σᾶς τόπα;.

— Καλά, καλά... Γιὰ πέτε μου, τί φωνὴ εἶπατε ὅτι ἔχετε;.

— Τενόρου..

— Εἶναι ὥραία;

— Αὐτὸ δὲ μπορῶ νὰ τὸ πῶ ἐγώ. "Αμα μακού-
σετε θὰ δεῖτε...

Εἶχανε φτάσει σιγά, σιγά, κάνοντας καὶ σταθμούς,
κοντὰ στὸ σπίτι τοῦ γέρο Φαρτάζη, πὺν εἶταν ἓνα
μεγάλο, τριόροφο οἰκοδόμημα. βαρὺ, σκυθρωπό...

Αὐτὴ τὸν ἄφησε...

— Φτάσαμε, εἶπε. Ἡ θεία μου ἄραγε θά'χει ἔρθει;.

"Εκαναν ἄλλο σταθμὸ ἐκεῖ. "Ενα φανάρι τοὺς
φώτιζε.

— "Ετσι πιστεύω, τῆς ἀπάντησε, θά'νε στὸ σπίτι..
Γιὰ ρωτᾶτε..

Δὲν εἶχε τελειώσει αὐτὴ τὴ λέξη, καὶ ἀπὸ ἓνα
παράθυρο τοῦ δεύτερου πατώματος, ἀκούστηκε μιὰ
φωνὴ στριγγιὰ νὰ λέει :

— Μὰ Γιούλια!. Γιούλια! "Ελα ἐπιτέλους!

— Νάτη!. ἔκανε ἡ Γιούλια καὶ κινήθηκε γιὰ νὰ
φύγει...

— Μὰ δὲ σᾶς τῶπα γώ;. Δὲ φοβᾶται..

Δώσανε τὰ χέρια. τὰ σφίξανε δυνατά, κι αὐτὴ ἔ-
φυγε σχεδὸν τρέχοντας. Τὴν εἶδε νὰ φθάνει, νὰ περι-
μένει λίγο, καὶ μετὰ νὰ χάνεται μέσ' στὸ σπίτι. "Α-
κουσε ἔπειτα τὸν κρότο τῆς πόρτας πὺν ἔκλεινε..

Τὸ πρῶτ' ἀργὰ πολὺ πὺν πῆγε ὁ "Αριστομένης
στὸ κατάστημα τοῦ πατέρα του, βρῆκε ἐκεῖ τὸν Κου-
μάρη, τὸν Κούνελο, κάτι γείτονες καὶ τὸ Χάρτα νὰ
μιλοῦνε γιὰ τὴ μάχη τῶν ἐπιταφίων, τῆς "Αγίας Φω-
τεινῆς μὲ τοῦ "Αγίου "Αντωνίου. Μὰ καὶ στὸ δρόμο,
στὰ μαγαζιά, παντοῦ γι' αὐτὸ μιλοῦσαν. Εἶχαν σκοτω-
θεῖ πέντε ἀπ' τοῦ "Αγίου "Αντωνίου καὶ δυὸ ἀπ' τῆς

Ἁγίας Φωτεινῆς. Οἱ πληγωμένοι εἶταν πολλοί, οἱ περισσότεροι ὅμως, πάλι ἀπ' τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου..

— Τοὺς ἀλαλιάσαμε, ἔλεγε ὁ Κουμάρης, ἄλλοτε ἅμα βλέπουν τὸν ἐπιτάφιο τῆς Ἁγίας Φωτεινῆς θὰ παίρνουν δρόμο!. Τὰ παιδιὰ τῆς ἀγορᾶς καὶ τοῦ λιμανιοῦ δὲ χωρατεύουν!.. Κῆπται νὰ σέβονται τῇ Μητρόπολιν! ἡ Ἁγία Φωτεινὴ εἶνε Μητρόπολις, πάνω ἀπὸ ὅλες τὶς ἐκκλησίες!.

— Ἀνακρίσεις, λέει, σήμερα, πράγματα, εἶπε κάποιος γείτονας.

— Κολοκύθια, ἔκανε ὁ Κουμάρης. Καὶ ποιὸν θὰ πιάσουν;.. Ἄλλον ἀπ' τοὺς σκοτωμένους καὶ τοὺς πληγωμένους!

— Κι ἀλήθεια, κι ἄλλοτε ποῦχε γίνε, τίποτε δὲν κάνανε...

— Μὰ κι αὐτοὶ παίζανε τὸ μέρος τους καλά. εἶπε ὁ Κούνελος.

— Τί μέρος παίζανε!. Δὲ μᾶς ἀφίνεις καὶ σύ!.. Μήπως εἴσυνα μαζί τους καὶ δὲ μᾶς τὸ λές!. Μὰ ἡ γειτονιά σου νομίζω εἶνε... τοῦ εἶπε ὁ Κουμάρης.

— Δὲν εἶνε ἡ γειτονιά μου, ἡ γειτονιά μου εἶνε δῶ, πὺν εἶνε τὸ κατάστημα...

— Εἶνε ἀλήθεια πὺς κι αὐτοὶ εἶνε παληκάρια, εἶπε ἕνας ἀπ' τοὺς γείτονας.

— Μωρὲ ἄσε με τὴν παληκαριά τους!.. Παληκάρια!. Ἀφοῦ κοντέψαμε νὰ τοὺς πάρουμε καὶ τὸν ἐπιτάφιο τους... Τὸν οἶξαμε κάτω... φεύγανε πατεῖς με, πατῶσε...

— Κακό!

— Τί κακό;.. Δὲν εἶνε κακό.. Τὰ παληκάρια μέ-

νουν, δὲ φεύγουν!.. Καὶ νάφῃσουν καὶ τὸν ἐπιτάφιό
τους!.. Αὐτὸ εἶνε ἄνω ποταμῶν!..

— Ἐλαβες μέρος καὶ σὺ στὴ μάχη; τὸν ρώτησε
ἄλλος γείτονας.

— Ἀκοῦς λέει!.. Τί λές!.. Λεῖπει ὁ Μάρτης ἀπ’
τὴ σαρακοστή;

— Ναί, ἔλαβε. Εἴταν χιλιάδες μέτρα μακρὺ σὰν ἡ
τοὺς στρατηγούς, καὶ διεύθυνε τὴ μάχη! εἶπε ὁ Κού-
νελος.

— Ἐ, σαχλέ!.

— Δὲν εἶνε ἔτσι, Χάρτα;

— Τί τὸν ρωτᾷς, βρέ, αὐτόνα; Αὐτὸς πάει σὲνα
ἐκκλησιάκι τῆς γειτονιᾶς του...

Ὁ κύριος Βαλῆς φάνηκε νὰ μπαίνει καὶ τοὺς
διέκοψε.

Ὁ Χάρτας σιωπηλός, χωρὶς λέξη νὰ πεῖ διευθύν-
θηκε στὴν πόρτα καὶ βγῆκε ἔξω. Εἶχε τὸ καπέλο στὰ
πίσω τοῦ κεφαλιοῦ του. Οἱ γείτονες τὸν ἀκολούθησαν,
ἀφοῦ χαιρέτησαν. Ὁ Κούνελος κρύφτηκε πίσω ἀπὸ
ἐμπορεύματα, καὶ μόνο ὁ Κουμάρης ἔμενε στὴ θέση
του. Οἱ ἄλλοι ὑπάλληλοι, οἱ μικρότεροι ποῦχαν πλη-
σιάσει λίγο, σὲ σεβαστὴ ὁμως πάντα ἀπόσταση, κι ἄ-
κουγαν μὲ γυρτὸ σῶμα καὶ μὲ τὸνα ἀφτὶ μισογυρι-
σμένο πρὸς τὸ μέρος ποὺ μιλοῦσε ὁ Κουμάρης καὶ ἡ
συντροφιά του, εἴταν ὄρθιοι τώρα καὶ σὰ μαρμαρω-
μένοι..

Ὁ κύριος Βαλῆς πῆγε στὸ γραφεῖο του. Στάθηκε
κεῖ σκεπτικὸς χαϊδεύοντας τὸ μουστάκι του. Ἐπειτα
κοίταξε τὸ γιό του:

— Πᾶμε, Ἀριστομένη, τοῦ εἶπε, ἂν θέλεις, νὰ ψωνίσουμε ;.

— Ναί, ναί..

— Νὰ βρῶ κανένα παιδί ; ρώτησε ὁ Κούνελος.

— Ἄν θέλεις..

— Ἄν θέλω λέει ; Ἀκοῦς ἂν θέλω !.

Καὶ ὁ Κουμάρης βγῆκε ἔξω μὲ μεγάλα βήματα.

Καὶ δὲν ἄργησε νὰ φανεῖ. Πάλι σὲ λίγο παρουσιάστηκε καὶ πίσω του ἕνας μέγας μάγκας ἔχοντας στὴν πλάτη του ἕνα μεγάλο κοφίνι...

— Νά, εἶπε κ' ἔδειξε τὸ μάγκα, ποῦχε σταθεῖ μόλις μπῆκε, νὰ ὁ Θανάσης !. Εἶνε καλὸ παιδί καί !.

Σταμάτησε κᾶθειξε σφιγμένη τὴ γροθιά του..

— Πᾶμε ; ρώτησε ὁ κύριος Βαλῆς τὸ γιό του.

— Ἐμπρός.. τοῦ ἀπάντησε αὐτός !

— Νᾶρθω κᾶγώ ; ρώτησε ὁ Κουμάρης κοιτάζοντας τὸ Βαλῆ ἄγρια σὰ νὰ τὸν ρωτοῦσε τίποτα ἄλλο πὺν τὸν ἔξαγρίωνε.

— Ὅχι, εὐχαριστῶ, δὲν εἶναι ἀνάγκη..

— Νὰ μὴ σὲ γελάσουν..

— Δὲν τὸ πιστεύω..

— Ὅλα πρέπει νὰ τὰ πιστεύεις ! Κοίτα τὰ νεφρά !. Γιὰ ἄρνι δὲν πᾶς ;. Τὰ νεφρά ! Ἀριστομένη σύ.. Τὰ νεφρά νᾶνε παχιά !. Ὅχι νὰ μᾶς δώσουνε τίποτα φοφίμια !. Ἐ, διάβολε !.

Χωρὶς νὰ μιλοῦνε, ἢ νὰ ποῦνε τίποτα στὸ δρόμο πατέρας καὶ γιὸς μπήκανε στὴν ἀγορά !.

Αἶμα παντοῦ, παντοῦ μέσα κεῖ. Χάμω, στὰ κάρρα, στοὺς τοίχους, στοὺς στύλους, στοὺς ἀνθρώπους, πὺν

φωναζανε, γδέρνανε, τρέχανε. Καὶ ἀρνάκια σφαγμένα
 μὲ τὰ κεφάλια τους ἀκουμπισμένα στὴν ἄκρη σκάφης
 μακρονᾶς, γεμάτης ἀπὸ αἷμα πηχτό! Φαινόνταν σὰν
 παιδάκια νὰ κοιμοῦνται, καὶ ἡ ἄκρη τῆς σκάφης νὰ
 νὰ τοὺς χρησίμευε γιὰ προσκέφαλο.

Ἄλλα ἀρνάκια πάλι σπάραζαν πάνω στὶς πλάκες
 τὶς κόκκινες ἀπ' τὸ αἷμα..

— Ἀγία μέρα! ἔκανε ὁ Ἀριστομένης στὸν πα-
 τέρα του..

— Ναί, ναί, τοῦ ἀπάντησε αὐτός, ἔτσι εἶνε ὁμοῦς
 ὁ κόσμος Ἀριστομένη..

Καὶ προχωροῦσαν μὲ δυσκολία μέσ' στὸν κόσμο,
 στὰ κάρρα, στὶς χειράμαξες... Φωνὲς ἄγριες πουλητῶν
 ἔδῳ, ἔκει, παντοῦ..

— Τοῦ γαλάτου!..

Στοῦ Ἀριστομένη τοῦ νοῦ ἦρθε ἡ σφαγὴ τῶν
 δεκατεσσάρων χιλιάδων νηπίων καὶ ὁ στίχος:

Φωνὴ ἠκούσθη ἐν Ραμᾷ

Ραχὴλ τὰ τέκνα κλαίει...

— Καὶ μέσ' στὴ μαντριά, σκέφτηκε, στὰ λαγκά-
 δια τώρα, πόσες μάνες αὐτῶν ἔκει, δὲ θὰ ξεφωνίζουν
 ζητῶντας τὰ μικρά τους!.

— Πρόσεχε, Ἀριστομένη! τοῦ εἶπε ὁ πατέρας του.

Ἕνα κοπάδι ἀρνάκια περνοῦσε, φερμένο γιὰ
 σφαγὴ. Τῶνα κοντὰ στᾶλλο μπαίνανε μέσ' στὰ αἵματα
 καὶ περνοῦσαν πάνω ἀπ' τᾶλλα τὰ σφαγμένα. Τοῦ φά-
 νηκαν σὰν παιδάκια αἰχμάλωτα πιασμένα ἀπὸ καννίβα-
 λους πὺν τὰ ὀδηγοῦσαν στὰ σφαγεῖα. Εἶδε ἓνα ἄσπρο
 νὰ στέκεται ταραγμένο πολὺ, ἀπὸ κάποιο χτύπο, πὺν
 ἔγινε ξαφνικά.

Καὶ πόσο ἡ καρδιά του θὰ γτυποῦσε, πόσο !..

Τὸ βράδι δὲν περιμέναν νὰ τελειώσει ἡ Ἀνάστασις γιὰ νὰ φᾶνε. Καὶ εἶταν ὅλοι στὸ κρεβάτι ὅταν ἀκούστηκαν οἱ πυροβολισμοὶ τῆς Ἀνάστασης καὶ οἱ καμπάνες νὰ γτυποῦνε θριαμβευτικά!.

Ὁ Ἀριστομένης κοιμήθηκε ὄχι καλὰ! Ὅνειρα πολλὰ τὸν τάραξαν, καὶ ἓνα μάλιστα, μεγάλο ποὺ εἶδε τὸ πρωί.

Εἶδε πὼς βρισκότανε στὴν πόλιν ποῦχε φύγει καὶ κάπου πήγαινε. Εἶτανε νύχτα, μέρα; Μᾶλλον νύχτα. Βρέθηκε σὲ λίγο, σ' ἓναν κῆπο μεγάλο νὰ γυρίζει. Ἐκεῖ εἶδε μιὰ ἐκκλησίτσα καὶ μπῆκε μέτα. Εἶχαν λειτουργία, καὶ εἶτανε γεμάτη κόσμος. Ἀλλ' ὅλοι ποὺ βρισκόταν ἐκεῖ φοροῦσαν παράδοξα ροῦχα, ροῦχα μεσαιωνικά, ἱπποτικά, περικεφαλαῖες..

Καὶ οἱ παπάδες λειτουργοῦσαν σ' ἓνα πολὺ χαμηλὸ μέρος. Σὲ λίγο εἶδε ὅλους ἐκείνους καὶ τοὺς παπάδες, νὰ τὸν κοιτάζουν, ὅλων τὰ μάτια σαυτόνα νᾶνε στηλωμένα. Καὶ τότε κατάλαβε πὼς δὲν εἶχε βγάλει τὸ καπέλο του..

Ἐφυγε, βγῆκε πάλι στὸν κῆπο ζητῶντας μέρος νὰ βγεῖ. Ἀλλὰ ὅπου κιᾶν πήγαινε, τῷ βρισκε κλεισμένο ἀπὸ τοῖχο ψηλό. Καὶ τότε εἶδε καλὰ, πὼς εἶτανε νύχτα. Καὶ ἂν εἶτανε ὅμως νύχτα ἀπαντοῦσε κάθε τόσο ἀνθρώπους νὰ σκάβουνε μέσ' στὰ δέντρα..

Ζητῶντας ἔτσι μέρος νὰ βγεῖ, βρῆκε πάλι μιὰ ἐκκλησίτσα καὶ μπῆκε. Αὕτὴ εἶταν ἔρημη. Στὴ μέση της εἶχε ἓνα λάκκο, καὶ σὰν κάποιος νὰ τοῦ τῶπε, πὼς αὐτὸς ὁ λάκκος εἶταν ἀρχαῖος καὶ τώρα τὸν εἶχανε βρεῖ.

Μὰ ξαφνικὰ παρατήρητε πὼς ἀντὶ γιὰ εἰκόνες καὶ ἄλλα τῆς ἐκκλησιᾶς πράγματα, εἶχανε στολίσει τὸ ἐκκλησιάκι μὲ ἔπιπλα τοῦ σπιτιοῦ του, μὲ ζωγραφίες. Εἶδε καὶ μιὰ μεγάλη λάμπα τους πάνω στὸ μπουφὲ σβυστή. Ἀνησύχησε. Θυμήθηκε τοὺς γονεῖς του, τὰδέλφιά του, καὶ σὰ νὰ βρισκόταν τώρα στὸ μέρος, ποῦμεναν οἱ γονεῖς του, ὄρμητε ἔξω γιὰ νὰ πάει.

Καθὼς ὁμῶς βγῆκε στὸν κῆπο εἶδε, πὼς βρισκόταν στὸ νεκροταφεῖο καὶ εἶχε νυχτωθεῖ μέτα σαυτό. Ἔτρεξε νὰ βρεῖ τὴν πόρτα. Μὲ χαρὰ τὴν βρῆκε ἀνοιχτὴ καὶ βγῆκε. Ἐξω στὴ δύση εἶδε μιὰ γραμμὴ μικρὴ ἄσπρη φωσιοῦ. Προχώρησε νὰ φύγει. Ὅταν ἔφθασε στὴ γωνιά, κεῖ κοντά, ὅπου εἶχαν θάψει τὸ νέο ποῦχε αὐτοκτονήσει, εἶδε τὸ λάκκο του ἀνοιχτό, σὰ νὰ τὸν εἶχανε βγάλει, νᾶχανε βγάλει τὰ κόκκαλα τοῦ νέου..

Ἐκεῖ ξύπνησε. Εἵτανε μέρα πιά. Ἀκουσε σὲ λίγο τὴ σιδερένια πόρτα νὰ χτυποῦν, τὸ ἀνοιγμά της ἔπειτα.

Θᾶταν οἱ δυὸ ὑπάλληλοι τοῦ καταστήματος τοῦ πατέρα του, πὺν θὰ ἐρχόντανε νὰ ψήσουν στὴ σούβλα τᾶρνιά!..

Οἱ προσκαλεσμένοι καὶ πολλοὶ πὺν δὲν εἵταν, ἐρχόντανε νωρίς. Πρῶτος καὶ ἀπροσκάλεστος ἔφθασε ὁ Κώστας Λαζάρης μὲ ὅλη του τὴν οἰκογένεια. Μόλις ἄκουσε ἡ μητέρα τοῦ Ἀριστομένη καὶ οἱ ἀδελφές του, ποιοὶ ἐρχόνταν, τρέξανε γρήγορα νὰ κρύψουν τὰ ψαλίδια. Καὶ καλὰ ἔκαναν, γιὰτὶ τὸ μικρὸ ἄμα μπῆκε στὸ σπίτι, ἄρχισε νὰ ζητᾷ ψαλίδι καὶ νὰ ψάχνει νᾶβρει. Μετὰ ἦρθε ὁ Κουμάρης φορῶντας ἓνα ζακέ μαῦρο, σχεδὸν καινούργιο, τοῦ πατέρα τοῦ Ἀριστο-

μένη, τὸ παλιὸ πανταλόνι του ὅμως. Δὲν τοῦχε δώσει καὶ πανταλόνι. Καὶ ἦρθε μ' ἓνα ὕφος ἐπίσημο καὶ χαιρέτησε καὶ εὐχήθηκε ὅλους.

Ὁ θεῖος Κώστας δὲν ἔμεινε πολὺ ἐπάνω, κατέβηκε κάτω νὰ δεῖ ἂν τ' ἄψηναν καλὰ τάρνια...

Ἦρθε καὶ ὁ Κατσάκος, τὸ ὄρθιο, ὅπως τὸν ἔλεγε ὁ μικρὸς Νάσος, μὲ τὴ γυναῖκα του. Ἐπειτα ὁ Κούνελος ἔχοντας τὸ λαιμό του φυλακισμένο σ' ἓνα πανύψηλο κολάρο.

Νὰ καὶ ὁ γέρο Φράκας! Παρουσιάστηκε κι αὐτὸς φορῶντας παλιὸ ξιφτυσμένο ζακέ, ἀλλὰ καθαρό, ποὺ μύριζε ὅμως τρομαχτικὰ μπεντζίνα, καὶ καινούργιο σχεδὸν πανταλόνι. Καὶ τ'ὄνα καὶ τ'ἄλλο εἵτανε μιὰ φορὰ τοῦ κυρίου Βαλή. Τ'ὄνα μιὰ φορὰ κ' ἓναν καιρό, καὶ τ'ἄλλο τὸ πανταλόνι, δυὸ τρεῖς ἡμέρες ἀπ' τὸ Πάσχα.

Ὁ Κουμάρης ἅμα εἶδε τὸν ἐχθρό του τὸν ἀγριοκοίταξε καὶ εἶπε σιγά!

— Νὰ κι' ὁ ζητιάνος!

Ἡ ματιά του πῆγε ἔπειτα στὸ καινούργιο πανταλόνι του ποὺ εἵτανε, τὸ γνώρισε, μιὰ φορὰ τὸ ταῖρι τοῦ ζακέ ποὺ τοῦχε δώσει ὁ κύριος Βαλῆς.

— Ὅρίστε, ἔκανε στὸν Κούνελο, ταραγμένος ἀπ' τὸν ἄσπλαχνο αὐτὸ χωρισμό, ὁρίστε ὁ παλιόγερος! Μοῦ θέλει πανταλόνι ριγέ! Καὶ τοῦ πάει καὶ κολάν.

Ὁ Κούνελος ξαφνιάστηκε καὶ φοβήθηκε μὴν ἀκούσει ὁ γέρος ποὺ εἵτανε νευρικός κ' εἶχε μιὰ παλιόγλωσσα ὅταν θύμωνε ποὺ ἔβγαινε ἀπ' τὰ ὄρια, καὶ τοῦ εἶπε αὐστηρά:

— Κουμάρη! δὲ σκέπτεσαι ποῦ βροίσκεσαι; Ἄν θέλεις κανυᾶ νὰ πᾶς νὰ τὸν βρεῖς ἔξω!.

Ὁ πατέρας τοῦ Ἀριστομένη ἐῖχε σηκωθεί ὄχι μὲ καλὴ διάθεση...

— Μὰ τί ἔχεις; τὸν ρώτησε ἡ γυναῖκα του.

— Ξέρω κὲγώ, Πολυξένη, ξέρω κὲγώ, τῆς ἀπάντησε. Νὰ σοῦ πῶ ὅμως, Πολυξένη, κάτι ὄνειρα ποὺ εἶδα μὲ ταράξανε πολὺ!,

— Μπά! καὶ τί ὄνειρα; Γιὰ πέτα μου.,

— Ξέρεις, Πολυξένη, τί εἶδα; Τὴν ἀδελφή μου!. Ξέρεις ποιά;.. Ναί, αὐτή! Ἔβλεπα πὼς μᾶς ἦρθε στὸ σπίτι, ἦρθε, λέει, νὰ μείνει μαζί μας!...

— Τὴν ἔχεις γιὰ κακό;.

— Μὰ δὲν τὴν ἔχω δεῖ ἄλλη φορὰ, Πολυξένη!. Πρῶτη φορὰ τώρα. Μᾶκουσες ποτὲ νὰ λέω, πὼς τὴν εἶδα;.

— Δὲ ντρέπεσαι!. Τὰ ὄνειρα, τῆς φαντασίας πράγματα τὰ λένε...

Ὁ Ἀριστομένης ποὺ βρισκόταν ἔμπρὸς στὴν ὁμιλία αὐτῇ, θυμήθηκε τὸνειρο ποῦχε δεῖ τότε, τὴν ἀδελφή τοῦ πατέρα του μὲ τὴ μεγάλη λαμπάδα νὰ βάζει φωτιὰ στὸ σπίτι τοὺς ἀρχινῶντας ἀπ' τὶς κουρτίνες..

Ἦρθαν καὶ ἄλλοι. Ἕνας φίλος παλιὸς τοῦ πατέρα του καὶ πατριώτης. Μικροὶ εἶταν ὅλο μαζί. Καὶ ἦρθε αὐτὸς μὲ τὶς δυὸ κόρες του, τὴ γυναῖκα του καὶ τὸ γιό του, ἕναν ἀρκετὰ μεγάλο νέο, ποὺ κούφιζε. Ἀπὸ καιρὸ ὁ γέρο Ἀλεξάντρου, ὁ παιδικὸς φίλος τοῦ κυρίου Βαλῆ, ἤθελε νὰ παντρεύει τὸ γιό του, κ' εἶχε ρίξει τὴ ματιὰ του γιὰ νύφη, στὴν κόρη τοῦ φίλου

του τῇ μεγάλῃ. Καὶ γιὰ νᾶναι καλὸς γαμπρὸς ὁ γιὸς του, τοῦ ἄνοιξε καὶ κατάστημα ὑφασμάτων, χωρὶς ὁ γιὸς του νᾶχει καμμιά ιδέα γιὰ τέτοιο ἐμπόριο. Ὅταν ζήτησε ὅμως τὴν κόρη τοῦ Βαλῆ, βρῆκε ἀρνηση. Ὁ κύριος Βαλῆς τοῦ εἶπε, πὼς δὲ σκοπεύει νὰ τῆς δώσει ἔμπορο, ἐκτὸς ἂν τὸν θελήσει ἡ ἰδία. Ρώτησαν τότε τὴν κόρη. Αὐτὴ ἀρνήθηκε. Δὲν τὸν ἤθελε.

— Καλὰ ἔκανε, εἶπε ὁ κύριος Βαλῆς στὴ γυναῖκα του. Αὐτὸς ἴσως κουφαθεῖ ἀκόμα. Ἐμπορος καὶ κουφός!. Ἄσε ποὺ δὲν καταλαβαίνει γρί ἀπὸ ἐμπόριο!.

Ὁ φίλος του δὲ δυσαρρεττήθηκε. Σὰ νὰ μὴν εἶχε γίνει τίποτα, φερόταν ὅπως πάντα. Μὰ καὶ ὁ γιὸς του ὁ Σταῦρος δὲν ἔδωσε πεντάρα. Μετὰ λίγες μέρες μάλιστα, τᾶμπλεξε μὲ μιὰ ζωντοχήρα, ποὺ καθὼς λέγανε οἱ κακὲς γλῶσσες, δὲ θάργοῦσε νὰ φάει ὅλα τὰ ὑφάσματα κι' αὐτὸν τὸν ἴδιο τὸν καταστηματοῦρα...

Γελαστὸς ὁ πατέρας Ἀλέξαντρος Ἀλεξάντρου, εἶχε πιάσει θέσει στὴν τραπεζαρία κοντὰ στὸν παλιό του φίλο, καὶ μιλοῦσε, τοῦ θύμιζε παλιὰς ἱστορίες, παλιά τους ἐπεισόδια.

Ὁ Ἀριστομένης εἶδε νὰ φεύγει τὸ σκυθρωπὸ ἀπὸ τὴ μορφὴ τοῦ πατέρα του.

Ἡ γυναῖκα τοῦ Ἀλεξάντρου ἀδύνατη, καλὴ καὶ ἀγαθὴ, εἶχε καθῆται κοντὰ στὶς γυναῖκες ποὺ φλυαροῦσαν, χωρὶς νὰ μιλᾷ αὐτὴ ἔχοντας στὰ χεῖλια ἓνα χαμόγελο μικρό, γλυκό. Αὐτὸ τῷχε καὶ ὁ ἄντρας της πάντα σχεδόν. Εἶχε ὅμως αὐτὴ καὶ κάτι τοῦ κουφοῦ, χωρὶς νᾶνε κουφή.

Ὁ Κουμάρης ἀνέβαινε, κατέβαινε πολυάσγολος. Τοὺς ἔφερνε νέα ἀπὸ κάτω ἀπ' τὴν αὐλή, πὼς πᾶνε

τάρνιά, πὼς θὰ γίνουνε σὰ σύκο. Τοὺς ἔλεγε τὶς συμβουλὲς πὺν ἔδινε, πὼς τοὺς εἶπε νὰ τὰ κρατοῦν περισσότερο στὴ ραχοκοκκαλιὰ γιὰ νὰ περουνιαστοῦν ἀπ' τὴν πυρά..

Ὁ θεῖος Κώστας εἶχε χαθεῖ, εἶχε κολήσει κοντὰ στὰρνιά. Μαζί του εἶχαν πάει καὶ τὰ δυό του παιδιὰ καὶ παίζανε στὸν κῆπο. Στὸ μικρὸ εἶχε κατασκευάσει ἡ Ἑλένη ἢ γαλανομάτα ὑπηρέτρια, ἓνα ξυλένιο ψαλίδι μεγάλο. Στὴν ἀρχὴ φώναζε :

— Μπαμπέης !.

Κῆκανε ἀπόπειρες νὰ τὸ δοκιμάσει στὰ μαλιὰ τοῦ πατέρα του. Ἀλλ' αὐτὸς ἐπειδὴ εἶταν ἀπασχολημένος νὰ ψῆσει κοκορέτσι, κῆπειδὴ μὲ μιὰ κίνηση ἀπότομη πὺν ἔκανε γιὰ νὰ φυλαχτεῖ ἀπ' τὸ ξυλένιο ψαλίδι τοῦ γιοῦ του, ἔρριξε τὸ κοκορέτσι στὴ στάχτη, ἔδωσε μιὰ κατακεφαλιὰ στὸ γιό του. Αὐτὸ ἔβαλε τὰ κλάματα γιὰ μιὰ στιγμή, ἔπειτα μὲ θυμὸ πάτησε κῆσπασε τὸ ψαλίδι, κοιτᾶζοντας μὲ ἄγρια μάτια τὸν πατέρα του.

Μετὰ ὅμως, ἅμα τὸ λησμόνησε, μὴ ἔχοντας τί νὰ κάνει, ρῆμαξε τὰ λουλούδια τοῦ κήπου. Εἶχε προσπαθήσει μαζί μὲ τὸν ἀδελφὸ του, νὰ σκοτώσει ἓνα πουλάκι. Ἀλλ' ἡ πέτρα πὺν πέταξε βρῆκε ἓνα γιαλὶ τοῦ πλυσταριοῦ καὶ τῶσπασε. Καὶ ὁ πατέρας του πὺν τῶδε :

— Δὲν εἶνε τίποτα, εἶπε στὴν ὑπηρέτρια, τζάμι τοῦ πλυσταριοῦ ! Τί τὸ θέλει τὸ τζάμι στὸ πλυσταριό; Ἰσα, ἴσα πρέπει νὰ μὴν ἔχει γιὰ νὰ φεύγει ὁ καπνὸς ἀπ' ὅλες τὶς μεριές !.

Αὐτὰ γινόνταν κάτω, καὶ αὐτοὶ ἐπάνω λέγανε, λέγανε. Πάνω ὅμως σῆνα λόγο ποῦβγαζε ὁ Καττά-

κος, νὰ καὶ παρουσιάστηκε βιαστικός ὁ Κουμάρης..

— Ἔτοιμα! ἔτοιμα εἶνε. Μὰ κ᾽γιναν, ἄ!. σὰ σύκο!. Εἶνε ἀπὸ κεῖνα ποὺ λένε: Τρώει ἡ μάνα καὶ στὸ παιδὶ δὲ δίνει!..

— Δοκίμασες; τὸν ρώτησε ὁ Κούνελος.

Ὁ Κουμάρης τὸν κοίταξε χωρὶς νὰ τοῦ μιλήσει γιὰ μιὰ στιγμή, ἔπειτα τοῦπε μ' ἓνα κίνημα τοῦ κεφαλιοῦ νευρικό:

— Τί νὰ σοῦ πῶ, τώρα, τί νὰ σοῦ πῶ; Ἐσύ, ξέρω γὼ τί θέλεις ἐσύ...

— Τί θέλω;

— Δὲ μπορῶ τώρα, βλέπεις τὸ μέρος, τώρα δὲν εἶνε καιρὸς νὰ στὸ πῶ..

Καὶ τοῦ γύρισε τὶς πλάτες.

— Λοιπόν; ρώτησε τὸν κύριο Βαλῆ.

— Τί μὲ ρωτᾷς, ἀφοῦ εἶνε ἔτοιμα... Ἐμπρός!., τοῦ ἀπάντησε αὐτὸς καὶ σηκώθηκε ἀπ' τὴ θέση του.

— Μὰ ποίος θὰ τὸ κόψει; ρώτησε πάλι ὁ Κουμάρης.

— Ξέρω γώ!. Ἡ ὑπηρέτρια, ἡ Ἐλένη..

— Ὅχι!.. ἐγὼ θὰ τὸ κόψω.. Νὰ μοῦ δώσετε μόνο κάτι νὰ φορέσω, ἓνα παλιὸ ροῦχο, γιὰ νὰ μὴ λερωθῶ!.

— Ναί, ναί! Πέστο τῆς Ἐλένης..

— Ἐγὼ θὰ σοῦ δώσω, τοῦ εἶπε ἡ κυρία Βαλῆ, ἔλα.

Καὶ βγῆκε ἀπ' τὴν τραπεζαρία. Πίσω της πῆγε αὐτὸς μὲ ὄρθιο σβέρο καὶ σὰ θυμωμένος.

Ὁ Ἀριστομένης κάτι περίμενε καὶ δὲν ἐρχόταν. Μὰ κι' ὁ πατέρας του κι' αὐτὸς κάτι νὰ περίμενε καὶ φαινόταν ἀνήσυχος. Τὸν ἔβλεπε. Κάθε τόσο κοίταζε τὸ ρολοῖ του. Καὶ τὸ τραπέζι ἔτοιμαζόταν. Κρέατα ποὺ

ἄχνιζαν καὶ ποὺ ἄφιναν γαργαλιστικὰ μυρουδιὰ εἶταν ἀπλωμένα στὸ μεγάλο τραπέζι μέσα σὲ πιατέλες. Κανάτες γιάλινες εἶχαν τοποθετηθεῖ ἐδῶ καὶ κεῖ στὸ τραπέζι, γεμάτες ἀπὸ κιτρινωπὸ κρασί.. Ἀλλ' ὁ πατέρας τοῦ Ἀριστομένη δὲ σηκωνόταν, εἶχε πάλι ξανακαθίσει καὶ ὅλο περίμενε..

Ὁ θεῖος Κώστας ἀνέβηκε τελευταῖος, μασῶντας. Μαζί του ἀνέβηκαν καὶ τὰ μικρά του, μέσ' στὰ πόδια του, σὰ γάτες..

— Μπαμπά, δὲ θὰ φᾶμε μεῖς;

— Ναί, ναί θὰ φᾶτε, τοὺς εἶπε ἡ κυρία Βαλῆ. Νὰ πάρτε τα ἀπ' ἐδῶ!. Χώρα τα μικρά!

— Κἔτσι εἶνε σωστό!, εἶπε ὁ Ἀλέξανδρος Ἀλεξάνδρου.

— Λοιπόν; ρώτησε ὁ θεῖος Κωστής.

— Τί λοιπόν; Πιάστε θέση! Νὰ ἐκεῖ, ἐκεῖ, ἂ μπράβο!.

— Ἔγιναν ἔ;,

— Ναί, θαυμάσια!.

— Μὰ πῆγα κὲγὼ νὰ ψηθῶ μαζί τους.. Τὸ ἀρνὶ θέλει..;

Ἡ πόρτα κείνη τὴ στιμῆ..

Ὁ πατέρας τοῦ Ἀριστομένη ὀρθωσε τὸ κορμί του. Ἡ κόρη του ἡ μεγάλη πρόβαλε ἀπ' τὴν πόρτα καὶ εἶπε:

— Ὁ κύριος Φαρτάζης μὲ τὴν κόρη του.

Ὁ κύριος Βαλῆς σηκώθηκε καὶ βγῆκε στὸ διάδρομο.

— Ἐλᾶτε λοιπόν, ἀκούστηκε νὰ λέει. Λίγο ἔλειψε νὰ σᾶς κορεμάσουμε τὸ κουτάλι, ἢ καλύτερα τὸ πηρούνι!.

Βγήκε καὶ ὁ Ἀριστομένης. Καὶ εὐχαριστήθηκε
 πὺν δὲν εἶταν ἡ θειὰ μαζί...

Ὅλοι τρώγανε καὶ πίνανε. Οἱ δυὸ ὑπηρέτριες,
 ἡ γαλανομάτα Ἑλένη καὶ ἡ μελαχρινὴ μὲ τὰράπικα
 μαλλιά Μαρούκα, τρέχανε, γέμιζαν κρασί τις κανάτες
 πὺν ἄδιαζαν, ἔφερναν κρέατα.

Τὸ κρασί ὅμως ὁ Κουμάρης καὶ ὁ θεῖος Κώστας
 τῷβρισκαν ἀδύνατο λίγο. Ἡ μάνα τοῦ Ἀριστομένη
 μὲ τὴν κόρη της κοιτάχτηκαν πονηρά.

— Καλὸ εἶνε, εἶπε ὁ Κούνελος, φτάνει πούνε ἄγνό

— Ἀ, ναί, ἔκανε ὁ θεῖος Κώστας.

Ὁ Φαρτάζης ἔτρωγε καθισμένος κοντὰ στὸν κύριο
 Βαλῆ, χωρὶς νὰ μιλά. Ἡ ματιά του κάθε τόσο πήγαινε
 στὸν Ἀριστομένη, κῆπειτα, ὅταν ἔφευγε ἀπ' αὐτόν,
 στηλονότανε στὴν κόρη του, πὺν καθόταν κοντὰ στὶς
 κόρες τοῦ κυρίου Βαλῆ,

Ὁ Ἀριστομένης ἔβλεπε πάλι τὰ μάτια τῆς Γιού-
 λιας νὰ μὴ φεύγουν ἀπὸ πάνω του. Τὴν κοίταζε κι'
 αὐτὸς καὶ προσπαθοῦσε νὰ τρώει μὲ λεπτότητα. Ἐ-
 κείνη ἔτρωγε μὲ ἀφέλεια, μιλοῦσε στὶς ἀδελφές του
 καὶ χαμογελοῦσε κάποτε. Καὶ εἶταν τὸ χαμόγελό της
 τόσο γλυκό, πὺν τοῦφερε στὴ μνήμη τὸν ὕμνο, ποῦχε
 κάνει γιαυτὴ ὁ Κούνελος. Γιὰ τὸ χαμόγελό της δὲν
 τοῦ εἶχε πεῖ τίποτε. Ἀρα γε τῷδε τώρα;

— Νὰ κ' ἡ πλάτη!. Ποιὸς ξέρει νὰ τὴ δεῖ;.

Εἶχε μιλήσει ὁ πατριώτης καὶ παλιὸς φίλος τοῦ
 κυρίου Βαλῆ. Καὶ κρατοῦσε τὴν πλάτη τοῦ ἄρنيου
 λαμπρὰ καθαρισμένη ἀπ' τὰ δόντια του, καὶ τὴν πα-
 ρουσίαζε..

— Δός' τη μου μένα, εἶπε ὁ Κουμάρης.

— "Οχι, ἐμένα! εἶπε ἓνας ἄλλος, ὁ ἐργολάβος Λαβήθας, ποῦχε ἓνα πρόσωπο σὰν πανσέληνος.

— "Οχι, ὄχι, στή γυναῖκα μου νὰν τὴ δώσεις! φώναξε ὁ θεῖος Κωστής. Ἡ γυναῖκα μου εἶνε ἀρχι-τσέλιγκα κόρη καὶ ξέρει!. Πάρτη Φανή!.

Ἡ γυναῖκα του ἄπλωσε τὸ χέρι της στὴ διαταγὴ του. Ἀλλὰ καθότανε μακρὺά, καὶ ποῦ νὰ τὴν πάρει! Ἔτσι ἀναγκάστηκε ἡ πλάτη νὰ ταξιδέψει ἀπὸ χέρι σὲ χέρι γιὰ νὰ φτάσει στὸ ἀπλωμένο χέρι της.

— Γιὰ νὰ δοῦμε τί θὰ μᾶς πεῖ! ἔκανε ὁ Κουμάρης.

Ἐγινε σιωπὴ. Ἡ γυναῖκα τοῦ θεοῦ Κώστα τὴν εἶχε πάρει μ' ἓνα χαμόγελο τὴν πλάτη, ἀλλ' ἅμα ἐτοιμάστηκε νὰ δεῖ, τὸ χαμόγελο κρύφτηκε...

— Βλέπετε ἢ νὰνάψουμε κανένα φῶς; τὴ ρώτησε ἡ κυρία Βαλῆ πού τὴν εἶδε νὰ προσπαθεῖ γυρίζοντας τὴν πλάτη τοῦ ἀρνιοῦ πρὸς τὸ παράθυρο, νὰ δεῖ τί σχήματα εἶχε μέσα καὶ νὰ βγάλει τὴ μαντεία της.

— Καλὸ θᾶνε, ἔκανε κείνη, γιατί ἐδῶ..

— Ναί, ναί..

— Ἐνα κερὶ ἄναψε, Ἑλένη!.

Τὸ κερὶ ἦρθε στὸ τραπέζι ἀναμμένο, καὶ ἡ κυρία Λαζάρη ἔβαλε ἐμπρὸς της τὴν πλάτη καὶ κοίταξε...

Σιωπὴ σ' ὅλο τὸ τραπέζι. Ἐνας πυροβολισμὸς ἦρθε ἀπὸ μακρὺά. Ἐπειτα τρεῖς, τέσσερις μαζεμένοι.

Τὸ πρόσωπο τῆς Λαζάρη ἔγινε σκοτεινόν..

— Ἐ, λοιπόν;

— Γιὰ λέγε μας...

— Βλέπετε τίποτα;.

— Για πέτε...

— Εΐνε κακό;

Αὐτὴ ἀπέσυρε τὸ βλέμμα της ἀπ' τὴν πλάτη καὶ κοίταξε τὸν ἄντρα της καὶ τοῦ ἔνεψε ὑψώνοντας τὰ φρύδια της...

— Τί δὲν εἶνε καλό; τὴ ρώτησε ὁ Κατσάκος ποῦδε τὸ κίνημά της.

— Δὲν εἶνε; τί εἶνε;

— "Ἄς τὸ πεῖ!..

— "Ἄστο!.. "Ὁχι, νὰ μὴν τὸ πεῖ!..

— Δὲν ἔχουμε ἀνάγκη ἀπὸ κακό!..

— Νὰ μὴν τὸ πεῖ!.

— Δὲν τὰ πιστεύουμε μεῖς!.

— "Ὁχι, κυρία Φανή, νὰ τὸ πεῖς!.

Αὐτὴ κοίταξε τὸν ἄντρα της.

— Πέτο, Φανή, ἔμεῖς δὲ φοβόμαστε τίποτα!..

τῆς εἶπε αὐτός.

Αὐτὴ κοίταξε πάλι τὴν πλάτη, καὶ εἶπε:

— Νὰ ἐδῶ...βλέπω...Τώρα μπορεῖ...

— Τί βλέπετε;

— Πέτο!

— Τί βλέπω..Βλέπω...κάτι..Νὰ ἔτσι εἶνε φανερό..

— Τί βλέπετε;

— Πέστο!.

— Κάτι ποὺ μοῦ φαίνεται σὰν.. τάφος...

— "ὦ!..

Μιὰ σιωπὴ ἔπεσε στὸ τραπέζι..

— Σώπα! μίλησε ὁ Κουμάρης..

— Τί φταίω γώ! 'Ορίστε, κοιτᾶτε!

Καὶ ἡ κυρία Φανὴ τοῦ προσέφερε τὴν πλάτη.

— Για νὰ δῶ κ' ἐγώ, εἶπε ὁ Κουμάρης παίρνοντάς την.

— Βρὲ ἀδελφέ, δὲν τὴν παρατᾶτε!. φώναξε ὁ Κατσάκος. Αὐτὰ τὰ κακὰ εἶνε γιὰ τὸν τσοπάνη ποῦ-
θρεψε τὸ πρόβατο!. Αὐτὸ τὸ ξέρω, τ' ὄχῳ ἀκούσει ἀπὸ
εἰδικούς! Πὺς εἶνε δυνατόν; Ἄστεϊα θὰ λέμε τώρα!
Αὐτὰ εἶνε γιὰ τὰ παιδάκια...γιὰ τὸ Νάσο νὰ περνᾷ
τὴν ὥρα του!. Μὰ ποῦ εἶνε αὐτός;.

— Μέσα κεῖ μὲ τᾶλλα παιδάκια..

— "Ε, γι' αὐτὰ εἶνε..." Ἀμα δὲν τὸ θρέψεις τίποτα!

— Κέτσι εἶνε!.

— Ἐγὼ δὲν πιστεύω τίποτα!.

— Λόγια τοῦ ἀέρα!.

— Μὰ νὰ σοῦ πῶ, ἔτσι εἶνε!.

— Τί φταίω γώ!.

— Ποιὸς σοῦ εἶπε ὅτι φταῖς!.

— Φέρε κρασί!.

— Δὲν ἔκανε καλὰ νὰ τὸ πεῖ, εἶπε ἡ γυναῖκα τοῦ
Ἀλεξάνδρου στὴ μάνα τοῦ Ἀριστομένη.

— Μπά, γιατί; Ἐγὼ δὲν τὰ πιστεύω!.

— Μὰ τί φταίω γώ.." Ὅλοι φωνάζατε νὰ τὸ πῶ!.

— Ἄστα! Δὲ φταίεις!. φώναξε ὁ Κουμάρης. Γιὰ
τὸν τσοπάνη εἶνε!

Τὸ κρατὶ ἤρθε.

— Τὰ ποτήρια σας!.

— Ἐδῶ, ἔδῶ!.

— Πέτε κ' ἓνα τραγουδάκι!

— Τὸ Χριστὸς ἀνέστη, πρῶτα!.

— Ναί, ναί!.

— Λοιπόν! Καὶ τοῦ χρόνου!. Πάντα εὐτυχισμένοι.

- Χριστὸς ἀνέστη !.
 — Ἀληθῶς ἀνέστη !.
 — Καὶ τοῦ χρόνου !.
 — Ὅλα τὰ καλά !.

Κρατοῦσαν τὰ ποτήρια γεμάτα στὰ χέρια τους καὶ φώναζαν σὰ νὰ θέλανε νὰ διώξουν ἀπ' τὸν οἰκοδεσπότη τὴν ἐντύπωση τῆς προφητείας. Καὶ ὁ Κουμάρης πὺ σηκώθηκε μὲ τὸ ποτήρι του ξέχειλο ἀπὸ κρασί:

- Καὶ τὸν ἄλλο χρόνο, τὸ ἄλλο Πάσχα δήμαρχος.
 — Ναί, ναί, ναί !.

— Λοιπὸν, εἶπε καὶ ὁ Σταῦρος Ἀλεξάνδρου πὺ κούφιζε, λοιπὸν ἄς πιοῦμε εἰς ὑγείαν τοῦ ὑποψηφίου δημάρχου κυρίου Βαλῆ !.

Εἶγε σηκωθεί ὄρθιος. Ἐγινε τρομερὸς θύρυβος. Ὅλοι σηκώθηκαν ὄρθιοι κρατῶντας τὰ ποτήρια τους:

- Εἰς ὑγείαν του, εἰς ὑγείαν του !..

Τὰ ποτήρια πήγανε στὸ στόμα τους. Τὸ κρασί ἐχάθηκε. Μὲ τὰ ποτήρια ἄδειανὰ ἔπειτα ἐκάθησαν. Μόνος ὁ Κουμάρης ἔμεινε ὄρθιος κρατῶντας τὸ ἄδειο ποτήρι του καὶ κοίταξε τὸν κύριο Βαλῆ σὰ νὰ θελε νὰ τὸν βρίσκει. Ἐπιτέλους μίλησε:

— Ἐγὼ στόπα καὶ στὸ ξαναλέω !. Ὁρκίζομαι στὴν ψυχὴ τοῦ πατέρα μου.. στὴν ψυχὴ του ! Τὸν γνῶρισες ; Ἐ, αἰωνία του ἡ μνήμη !.

Κῆχυσε κάτω στὸ πάτωμα μιὰ σταγόνα κρασί, πὺ εἶχε μείνῃ στὸ ποτήρι.

— Αἰωνία του ! ἔκανε καὶ ὁ Ἀλέξανδρος Ἀλεξάνδρου πὺ καθόταν κοντὰ στὸν κύριο Βαλῆ καὶ φαινόταν σὰ γεροντάκι μπροστά του, γιατί εἶχε ἀσπρί-
 ι παράκαιρα, κῆχυσε κι αὐτὸς μιὰ σταγόνα κρασικάτω.

— Τὸν ἐγνώρισα τὸ μακαρίτη !.

— Λοιπὸν ! ἄγρια ξακολούθησε ὁ Κουμάρης, θὰ σὲ βγάλω μὲ τὴ βία δῆμαρχο !. τελείωσαν τὰ ψέμματα !. Τῶπα !.

— Ναί, ναί !.

— Ἔτσι !.

Καὶ ὁ Κουμάρης κάθησε.

Ὁ νέος ἔμπορος, ὁ Σταῦρος Ἀλεξάνδρου γέμισε πάλι τὸ ποτήρι του καὶ τᾶδειασε μὲ μιᾷς. Ἡ ἀδελφή του πὺν καθόταν σχεδὸν ἀντικρὺ του, τὸν εἶδε :

— Σταῦρο, τί κάνεις, θὰ μεθύσεις, τοῦ εἶπε.

— Ἐγὼ, ἐγὼ εἶμαι Σταῦρος Ἀλεξάνδρου καὶ δὲ μεθῶ ! τῆς ἀπάντησε.

— Καλά !

— Κανένα τραγουδάκι δέ θὰ ποῦμε ;

— Ναί, ναί, ἄς ποῦμε κῆνα τραγουδάκι, εἶπε ὁ χοντρο Κατσάκος καὶ τὰ μάτια του πῆγαν στὸν Ἀριστομένη.

— Τὸ Χριστὸς Ἀνέστη, πρῶτα !.

— Ἄ, ναὶ οὔτε λόγος..

— Ἐμπρὸς τότε.

Καὶ πρῶτος ὁ Κουμάρης ἄρχισε μὲ ἄγρια φωνή :

Χριστὸς Ἀνέστη ἐκ νεκρῶν

θανάτῳ θάνατον πατήσας...

Ἐνωσαν τὶς φωνές τους καὶ οἱ ἄλλοι καὶ ὁ τόπος ἐγέμισε ἀπὸ ἀγριοφωνάρες. Μαζὶ ἀνακατεύονταν καὶ τρεῖς, τέσσερις γυναικεῖς, ἡ κοριτσιίστικες φωνές καὶ εἶταν αὐτὲς σὰ φύλλα ἀνθηρὰ περιπλοκάδας πάνω σὲ ξερὰ καὶ χοντρὰ κλαδιὰ γέρικου δέντρου,

Ἄφοῦ τὸ οὐρλίαξαν γιὰ πολλὸν ὥρα, τῷπαναν, τὸ ξανάρχιζαν, σταμάτησαν.

— Νὰ ποῦμε τώρα κ' ἓνα ἡρωϊκό! εἶπε ὁ θεῖος Κώστας..

— Ναί, ναί!. Σταθῆτε! εἶπε ὁ Λαβίθας, θὰ πῶ ἐγὼ ἓνα!

Κι ἄρχισε:

Γρίβα μ' σὲ θέλει ὁ Βασιλιᾶς
Γιὰ σου χαρά σου Γρίβα μου.
Καὶ τί μὲ θέλει ὁ κερατᾶς
Γιὰ σου χαρά σου, Γρίβα μου...

— Καλὸ εἶνε, εἶπε ὁ θεῖος Κωστῆς, ἅμα τελείωσε ὁ Λαβίθας. Τὸ ξέρω κ' ἐγώ! Μιὰ φρερὰ τὸ τραγουδοῦσαμε σιγὰ στὴ σχολή.. Ἔ, χρόνια!.

— Καὶ καιροί! ἔκανε ὁ Κουμάρης.

— Λοιπόν, ἔμπρός, ἔμπρός τὸ τραγουδάκι μας! εἶπε ὁ Κούνελος ποὺ εἶχε ξανάψει.

— Ἔχεις δίκαιο!. Τώρα εἶνε ἡ σειρά μου!

Καὶ ὁ θεῖος Κωστῆς, ἀφοῦ ξερόβηξε, ἄρχισε τὴν ἀγαπητὴ του Μασσαλιώτιδα:

Ἄλὸνζ ἰνφάν
ντὲ λὰ πατρί..

Ὅλοι ἀρχίσανε νὰ φωνάζουνε μαζί του χωρὶς νὰ ξέρουν τὸ τραγούδι καὶ νὰ λένε λέξεις, ποὺ ὅτι ἄλλο εἶταν παρὰ Γαλλικές. Καὶ κατῶρθωσαν ἔτσι νὰ γίνει ἓνα παράξενο κόρο σὰ νᾶχανε λάβει μέρος ἢ νὰ τραγουδοῦσαν σκυλιὰ, γατιά, βώδια, γαϊδούρια!.

Ὁ Ἀριστομένης γελοῦσε, ὁ πατέρας του χαμογελοῦσε, τὰ κορίτσια κρύβανε στὰ γέγρια τὸ πρόσωπο γιὰ νὰ μὴ φανεῖ ὅτι γελοῦνε. Ὁ Φαρτάζης στεκόταν

καὶ τοὺς κοίταζε σὰν ξαφνιασμένος, ὁ γέρο Φράκας φώναζε κι αὐτὸς μαζί, κάνοντας μιὰ φωνὴ ὁμοία μὲ τοῦ ὑπομονετικοῦ ζώου. Καὶ ὁ θεῖος Κώστας φώναζε ἄγρια τὴ Μασσαλιώτιδα χτυπώντας γιὰ τὸ ρυθμὸ τὴ γροθιά του στὸ τραπέζι. Κάποτε ὅμως τὸ χτύπημα γινόταν πολὺ σφοδρὸ καὶ τὰ ποτήρια, τὰ πιάτα, οἱ κανάτες χοροπηδοῦσαν σὰ νὰ ἐνθουσιαζόντουσαν κι αὐτά. Καὶ τὸ τραγοῦδι ξακολουθοῦσε χωρὶς νὰ ἔρχεται τέλος.

Ξαφνικὰ ὅμως συνέβηκε κάτι. Ὁ νέος ἔμπορος Σταῦρος Ἀλεξάνδρου πάνω στὸ ἀναμμα τὸ μεγάλο τοῦ τραγουδιοῦ καὶ στὸ ἐνθουσιαστικὸ πῆδημα τῶν πιάτων, ποτηριῶν καὶ ἄλλων, σηκώθηκε ἀπότομα, ἔκανε μιὰ κίνηση ἀλόγου πού τὸ ἐνοχλεῖ ὁ χαλινός, ἄλλη, ἄλλη, καὶ μὲ μιᾶς τότε, σὰ νὰ μεταβλήθηκε τὸ στόμα του σὲ τρούμπα, ὀρμητικὰ ξεπετάχτηκαν κρασιὰ καὶ διάφορα ἄλλα καὶ περιέλουσαν τὴν κεφαλὴ τοῦ θεῖου Κωστή.

Τὸ τραγοῦδι σταμάτησε ἀπότομα, κόπηκε. Φωνὲς ἔγιναν, πολλοὶ σηκώθηκαν. Δυὸ ἄρπαξαν τὸ Σταῦρο Ἀλεξάνδρου, πού ξακολουθοῦσε νὰ περιχύνει τὸ θεῖο Κωστή, καὶ τὸν τράβηξαν. Καὶ ὁ θεῖος Κωστής, ἀφοῦ τὸν καθάρισαν ἄρπαξε μὲ τὰ δυὸ του χέρια λεμονόκοπες καὶ ἄρχισε νὰ τρίβει τὸ κεφάλι του.

Τὸ Σταῦρο τὸν πήρανε μέσα ἡ ἀδελφή του, ἡ κυρία Βαλῆ καὶ ὁ Κούνελος. Ὁ μικρὸς Νάσος εἶχε ξεκαρδιστεῖ ἀπ' τὰ γέλια καθὼς στεκότανε στὴν πόρτα τοῦ μικροῦ δωματίου, πού τὸν εἶχαν βάλει νὰ φάει μὲ τὰ μικρά.

Πάλι ἄρχισε νὰ γίνεται ἡσυχία. Πολλοὶ πήρανε

φροῦτα. Ὁ Κουμάρης τραγουδοῦσε χωρὶς νὰ τὸν βοηθᾷ κανεὶς, ἓνα τραγούδι τῆς πατρίδας του. Ἀλλ' ὁ πατέρας τοῦ Ἀριστομένη σηκώθηκε κῆφυγε..

Ὁ Κουμάρης ἔπαψε τὸ τραγούδι του τὸ μονότονο καὶ ἄρχισε νὰ χαϊδεύει τὰ μουστάκια του. Ἡ κυρία Βαλῆ, ὁ Κούνελος καὶ ἡ δεσποινίδα Ἀλεξάνδρου ἡ μεγάλη, ἤρθαν καὶ εἶπαν, πὼς ἔβαλαν τὸ Σταῦρο νὰ ἡσυχάσει καὶ ὅτι ἀμέσως τὸν πῆρε ὁ ὕπνος.

Ἡ κυρία Βαλῆ ρώτησε γιὰ τὸν ἄντρα της.

— Πῆγε ἀπ' ἐκεῖ... τῆς ἀπάντησε ὁ γέρο Ἀλεξάνδρου, ποὺ δὲν εἶχε διόλου κινηθεῖ ἀπ' τὴ θέση του, ὅπως καὶ ἡ γυναίκα του, ὅταν ὁ γιὸς του ἔλουζε τὸ θεῖο Κωστή.

Μιλοῦσαν. Ὁ πατέρας ὅμως τοῦ Ἀριστομένη δὲ φαινόταν.

— Μὰ ποῦ πῆγε ὁ πατέρας σου; ρώτησε τὴν Ἀνθὴ ἡ μητέρα της.

— Δὲν ξέρω !.

— Δὲν κοιτάζεις ;..

Αὐτὴ σηκώθηκε. Ἀλλὰ κεῖνὴ τὴ στιγμὴ ἡ γαλανομάτα δούλα ἐρχόταν.

— Ποῦ πῆγε ὁ πατέρας, Ἑλένη ;

— Ἀπάνω, κυρία Ἀνθὴ.. τὸν εἶδα..

— Στάσου νὰ πάω γώ, εἶπε ἡ κυρία Βαλῆ στὴν κόρη της.

— Μήπως τὸν χάλασε τὸ κρασί ;.

— Δὲν πιστεύω ...

Καὶ ὁ Ἀριστομένης ἀνησύχησε.

— Αὐτὸς πίνει!.. εἶπε ὁ Κουμάρης, δὲν τὸν βάζει κανεὶς κάτω.

— Ναί, τὸ ξέρω, ἀλλὰ καμὶὰ φορὰ ἢ διάθεση, τὸ φαί!

— Θὰ δοῦμε τώρα, εἶπε ὁ θεῖος Κωστής. Ἐλένη ἡ κανάτα μας δὲν ἔχει στάλα!.

— Ναί, ναί, κύριε Κωστή, ἀμέσως!

— "Αντε γιὰ σου, κόρη μου, ἔκανε ὁ Κατσάκος, καθὼς αὐτὴ ἔφευγε φορτωμένη τὶς κανάτες.

Ἡ κυρία Βαλῆ ἤρθε...

— Πλάγιασε, τοὺς εἶπε, κακοδιαθέτησε λίγο...
"Ὁχι, ὄχι δὲν ἔχει τίποτα, μικρὴ ἀδιαθεσία. Μπά, ὄχι τὸ κρασί!. Μπά, μπά, μπά!. Αὐτὸς ἔχει ἓνα στομάχι πὺν καταλεῖ πέτρες!. Καὶ νὰ σᾶς πῶ, μοῦ εἶπε, πὼς νὰ μὴν πάψει τὸ γλέντι, θέλει νὰ σᾶς ἀκούει, νὰ ἀκούσει μάλιστα κ' ἓνα τραγουδάκι..

— "Α, ναί, ναί!. Ἐμπρός, κύριε Ἀριστομένη!.. φώναξε ὁ Κατσάκος, ἀκούσατε τὴ διαταγὴ; "Ἐνα τραγουδάκι!.

— "Α, ναί, ναί!. "Α, Ἀριστομένη!. Πέστο!. φώναξε ὁ Κούνελος.

— Θὰ δοῦμε καὶ τί σῆμαθαν οἱ μεγάλοι μαέστροι!

— Ναί, Ἀριστομένη, πὲς ἓνα τραγουδάκι νὰ σᾶκούσωμε! "Ἐχουμε τόσον καιρό! τοῦ εἶπε καὶ ὁ Λάμπρος.

— Θὰ δοῦμε καὶ τὰς προόδους πὺν ἔκανες, πετάχτηκε καὶ ἡ μεγάλη του ἀδελφή, κοιτάζοντάς τον γελαστή, μὲ γυρμένο τὸ κεφάλι στὸν ὄμο...

— "Ελα, Ἀριστομένη, τοῦ εἶπε καὶ ἡ μητέρα του, παρακάλια θέλεις;. Νὰ σᾶκούσει κι' ὁ πατέρας σου..

— Καλά, καλά, ἔκανε αὐτός, ἄς φέρουν τὴν κιθάρα...

— Τὴν κιθάρα!. Μὰ ἔχει χάλια, τοῦ εἶπε ὁ Κίμωνας.

— Τί, δὲν ἔχει χορδές;..

— Ὅχι ἔσκασε πίσω..

— Ἐχει χορδές;.

— Ναί, ἔχει...

— Ἐ, φέρτη τότε...

Ἡ κιθάρα ἦρθε γρήγορα ἀπ' τὴν Ἑλένη, πού καθὼς τὴν ἔφερνε τὴ φυσσοῦσε γιὰ νὰ φύγει ἡ σκόνη, ὅση δὲν εἶχε φύγει ἀπ' τὸ ξετίναγμα πού τῆς ἔκανε.

Τὴν πῆρε καὶ τὴν κούρδισε. Σιωπὴ εἶχε γίνει. Ἀρμονικὸς ἦχος βγῆκε σὲ λίγο ἀπ' τὰ δάκτυλά του. Κοίταξε τὴ Γιούλια. Τὴν εἶδε νὰ τὸν κοιτάζει μὲ προσοχὴ μεγάλη. Μιὰ ἀκτίνα πού ἔλαμπε πάντα στὰ μάτια της, σὰ νὰ ἔσβύσει τώρα, δὲν ὑπῆρχε.

Ἀρχισε σιγὰ μιὰ ρομάντζα ἀπ' τὸ Μπάλοιν μάσκερα.

Μὰ σὲ μία φόρτσα πέρντεσι
περσέμπρε, λοῦτσε μία..

Ἡ φωνὴ του μελωδικιά, ἀπαλή, γεμάτη πάθος, πόνο στὴν ἀρχή, ἔπειτα ὑψώθηκε δυνατὴ, μὲ κάποιον ἦχο μετάλλο, μέταλο χρυσὸ ὅμως...

Δὲν ἔβλεπε κανέναν ἢ σὰ σκιὲς τοὺς διέκρινε, σὰ ζωγραφιὰς μέσα σὲ ὁμίχλη.

Καὶ οἱ ἀκροατὲς του σὰ νᾶταν ὅπως τοὺς ἔβλεπε ζωγραφιές, ἢ ἀγάλματα ἔκαναν τέτοια σιωπὴ, τὴ σιωπὴ τῶν ἀγαλμάτων.

Κιαὐτὸς τραγουδοῦσε μὲ πάθος, καὶ τραγουδοῦσε ὄχι γι' αὐτοὺς, οὔτε γιὰ τὸν πατέρα του, οὔτε γιὰ τὴν κόρη πού σὰ νᾶχε μαρμαρωθεῖ γυρτή, τὸν κοιτάζε,

ἀλλὰ τραγουδοῦσε ἀποχαιρετῶντας μὲ τὸ ἄσμα αὐτό, τὰ ὄνειρά του, μιὰ ζωὴ ἀγαπημένη ποῦχε χαθεῖ..

Τὴν ἄλλη μέρα ἡσυχία στὸ σπίτι. Καὶ τὴν περάσαν τὴν ἡμέρα μιλῶντας γιὰ τὸ γλέντι, καὶ γελῶντας γιὰ τὸ πάθημα τοῦ θείου Κωστή.

— Μὰ τέτοια βροχὴ δὲ μποροῦσε ποτὲ νὰ τὴν περιμένει!, ἔλεγε ὁ ἕνας.

— Καὶ σὲ στεγασμένο μέρος! ἔλεγε ὁ ἄλλος.

Τὸ βράδι πῆγε μαζὶ μᾶλλους καὶ ἡ Γιούλια μὲ τὸν πατέρα της. Εἶταν καὶ ἡ θεία..

Στὸ σπίτι εἶχε γίνει πιά φανερό, πὼς σὲ λίγες μέρες θὰ μινόντουσαν οἱ γάμοι τοῦ Ἀριστομένη μὲ τὴ Γιούλια. Δὲν τῶλεγαν ὅμως σὲ κανέναν ξένο, τὸ κρατοῦσαν μυστικό!. Καὶ ὁ γάμος θὰ γινόταν ξαφνικὰ χωρὶς καμμιά ἐτοιμασία. Ὁ κόσμος καὶ οἱ γνωστοὶ θὰ τὸ μάθαιναν ἅμα γινόταν. Προσκαλεσμένους δὲ θᾶχαν. Ὁ μόνος ξένος θᾶταν ὁ Κούνελος. Φόβος ἔδερχε τὸν κύριο Βαλῆ, μὴν τὸ μάθουν καὶ βρεθεῖ κάποιος κακὸς καὶ χαλάσει τὸ γάμο..

Κ' εἶχαν ἀποφασίσει τὴν Κυριακὴ τὸ βράδι, τοῦ Θωμᾶ, νὰ γινόταν ὁ γάμος. Γιὰ τὸ εἶχαν μιλήσει οἱ γυναῖκες, ἡ θεία τῆς Γιούλιας μὲ τὴ μητέρα τοῦ Ἀριστομένη..

Τῆς Γιούλιας τῶλεγαν τώρα φανερά. Κ' αὐτὴ γελοῦσε καὶ κοίταζε τὸν Ἀριστομένη μὲ κάτι μάτια, ποὺ αὐτὸς ἔλεγε μὲ τὸ νοῦ του, πὼς ζητούσανε νὰ τὸν πυρπολήσουν!.

Ἀπ' τὴν ὥρα ποῦχε τραγουδήσει αὐτός, ἡ Γιούλια

εἶχε ἀλλάξει πολύ. Εἶχε γίνει μὲ μιᾶς πιὸ θερμή, πιὸ γλυκειά, καὶ ἡ ματιά της τὸν κατέτρωγε..

Στὸ νοῦ του ὅμως, μ' ὅλα αὐτά, ἡ καλύτερα αὐτὰ δυνάμωναν κάτι ποὺ εἶχε σκεφτεῖ :

— Μὴ μοιάζει τοῦ πατέρα της ;

Κιαὐτὸ τὸν ἐνοχλοῦσε, τὸν παίδευε πολύ. Μὴ μοιάζει τοῦ γέρο ἀμαρτωλοῦ ποὺ στὰ γεράματα πῆγε νὰ παντρευτεῖ ; Καὶ μόνο αὐτό ;. Ποῦχε πάθει κ' εἶχε κουταθεῖ ἀπ' τὶς καταχρήσεις ;. Γιατὶ ἀπὸ τί ἄλλο ἔγινε ἔτσι !

Ἦρθε ἡ Πέμπτη. Πλησίαζε δηλαδὴ ἡ μέρα.

Τὸ ἀπόγευμα τῆς Πέμπτης, ἐνῶ δὲ συνήθιζε νὰ πηγαίνει ἀπόγευμα στὸ κατάστημα τοῦ πατέρα του, πῆγε. Δὲ βρῆκε κεῖ τὸν πατέρα του, μὰ οὔτε τὸν Κούνελο. .

Ἕνας ἀπ' τοὺς ὑπαλλήλους μὲ στραβὸ λίγο τὸ σαγῶνι καὶ ποὺ εἶταν ἓνας ἀπ' τοὺς δυό, ποὺ ψήσαν τὰ ἀρνιά, τοῦ εἶπε, πὼς εἶχανε φύγει μαζί, μπήκανε μάλιστα σὲ ἄμαξα. Κάποιος κάτι ἦρθε καὶ εἶπε τοῦ κυρίου Βαλῆ γιὰ τὸν κ. Φαρτάζη..

Ὁ Ἀριστομένης ταράχτηκε στὸ ἄκουσμα αὐτό. Ὁ ὑπάλληλος ὅμως ποῦχε ὄρεξη γιὰ ὀμιλία τοῦπε κ' ἓνα νέο :

— Νὰ δεῖτε, κύριε Ἀριστομένη, τὸ Χάρτα, εἶνε μεθυσμένος, κῆφυγε ἀπ' τὸ σπίτι του !. Ἐχει πάρει ἓνα κάρρο κῆχει φορτώσει τὰ πράγματα του.. ἓνα σεντούκι, τὸ τουφέκι του κι ἄλλα καὶ θέλει νὰ πάει στὴν ἔρημον γῆν !. Ἦρθε καὶ ἀπ' ἐδῶ νὰ χαιρετήσῃ τὸν πατέρα σας καὶ δὲν τὸν βρῆκε.. Ἡ γυναίκα του μὲ

τις κόρες του τρέχουν νὰ τὸν βροῦνε, ἦρθαν κι ἀπ' ἐδῶ πῆραν τὸν Κουμάρη καὶ τρέχει κι' αὐτὸς νὰ τὸν βρεῖ καὶ νὰ τὸν κρατήσῃ μὴν πάει στὴν ἔρημον γῆν!..

Ὁ Ἀριστομένης τᾶκουγε χωρὶς νὰ τὰ προσέχει πολὺ. Ὁ νοῦς του εἶταν τραβηγμένος ἀπ' τὴ σκέψη, τί νὰ συνέβηκε στὸ γέρο Φαρτάζη, κῆκανε καὶ τοὺς δυὸ νὰ παρατήσουν τὸ κατάστημα καὶ νὰ τρέξουν. Κάτι σπουδικὸ σοβαρὸ θὰ συνέβαινε. Ὁ ὑπάλληλος δὲ μπόρεσε νὰ καταλάβῃ τί συνέβαινε. Μόνο κάτι...

Κάθισε στὴ θέσῃ τοῦ πατέρα του. Παρατήρησε τότε πὼς ὁ πατέρας του εἶχε λησμονήσει τὰ κλειδιά του στὸ γραφεῖο του πάνω!. Αὐτὸ τὸν ἔπεισε πὼς κάτι σοβαρὸ θὰ συμβαίνει.

Μιὰ σκέψη κακιὰ πέρασε ἀπ' τὸ νοῦ του. Σταμάτησε γρήγορα, χωρὶς τίποτα νὰ σκέπτεται, σὰ νᾶθελε νὰ δείξει, πὼς δὲν ἔφταιγε αὐτός, αὐτὴ ἡ σκέψη μόνη της εἶχε ἔρθει..

Ὁ ὑπάλληλος ὁ ἴδιος, ποῦγε πάει καὶ στεκότανε στὴν πόρτα τὸν πλησίασε βιαστικά:

— Κύριε Ἀριστομένη, ἐλάτε, ἔρχεται ὁ Χάρτας μὲ τὸ κάρο του!...

Καὶ ὁ ὑπάλληλος πῆγε πάλι στὴν πόρτα ὅπου μαζεύτηκαν καὶ βγῆκαν ἔξω καὶ οἱ ἄλλοι ὑπάλληλοι.

— Νά, ἀποχαιρετᾷ τὸν κύριο Σμαρόπουλο.. εἶπε.. Πῆγε κι αὐτός.

Ὁ Χάρτας ἔρχόταν ἀπ' τὸ πεζοδρόμιο τοῦ καταστήματος τοῦ Βαλῆ, μὲ τὸ καπέλο στραβά, τὴ μαγκούρα στὸ μπράτσο. Ὅλοι εἶτανε στὶς πόρτες καὶ τὸν κοίταζαν. Πίσω του στὸ δρόμο, ἔρχόταν ἓνα ἀμάξι μακρὺ, φορτηγὸ, ποὺ μέσα εἶχε διάφορα πράγματα..

Ὁ Χάρτας πλησίασε. Εἶχε ὕφος θλιμμένο, ἀπελπισμένο.

— Γιά σου! εἶπε στὸν Ἀριστομένη καὶ τοῦδωσε τὸ χέρι, σὲ ἀποχαιρετῶ!.. Ὁ πατέρας σου;.. Δὲν εἶνε μέσα.. Καλά. Πέστου, νὰ μὴν τὸ λησμονήσεις, χάραξέ το καλὰ στὸ νοῦ σου!. Πέστου, πὼς πάω, ναί, πάω σὲ ἔρημον γῆν!. Σὲ ἔρημον γῆν!. Μακρὸν ἀπ' τὶς σαπίλες!.

Καὶ προχώρησε θλιμμένος.

Τὸ ἀμάξι ποῦχε σταματήσει, ὅταν σταμάτησε αὐτός, κινήθηκε καὶ τὸν ἀκολούθησε. Εἶχε μέσα μία παλιοκασέλα, ἓνα δίκανο τουφέκι τοῦ κυνηγιοῦ, κουβέρτα κόκκινη μαλλιαρή, ποῦχε τυλιγμένο κ' ἓνα μαξιλάρι μὲ ταντέλες. Ὑπῆρχε καὶ μιὰ ὀμπρέλα μαύρη ξεβαμμένη καὶ ἓνα κοφινάκι..

Ὅλοι ὅταν περνοῦσε γελοῦσαν, κανεὶς ὅμως ἐμπρός του.

Καὶ ὁ Χάρτας χαιρετοῦσε, ἔμπαινε καὶ μέσα στὰ καταστήματα καὶ χαιρετοῦσε ὅσους δὲν εἶχαν βγεῖ στὶς πόρτες. Καὶ τὸ ἀμάξι στεκόταν, περίμενε ὅσο νὰ τελειώσει τὸ χαιρέτισμα καὶ πάλι προχωροῦσε, ὅταν αὐτὸς τελείωνε, γιὰ νὰ σταματήσει σὲ λιγάκι, ποὺ θᾶρχιζε ὁ Χάρτας νέες χαιρετοῦρες καὶ ἀποχαιρετισμούς.

Τὸ ἀμάξι καὶ ὁ Χάρτας εἶχανε στρίψει σὲ ἄλλο δρόμο, καὶ ἴσως νᾶχαν πάρει τὸ δρόμο τῆς ἔρημης γῆς, ὅταν φάνηκε ὀρμητικὸς νᾶρχεται ὁ Κουμάρης τὰ μὲ φύλλα τοῦ ζακέ του ἀνοιγμένα καὶ νὰ κινοῦνται σὰ φτερὰ καὶ πίσω του, σὲ ἀπόσταση, ἡ γυναίκα τοῦ Χάρτα καὶ οἱ κόρες του...

— Νὰ ἀπ' ἐκεῖ πάει! φώναξε στὸν Κουμάρη ἕνας ταβερνιάρης.

— Δὲν τὸν βρήκατε; τὸν ρώτησε κάποιος γείτονας.

Ὁ Κουμάρης σταμάτησε καὶ ρώτησε τὸν ταβερνιάρη:

— Ἀπὸ ποῦ πάει;

— Νὰ ἀπ' ἐκεῖ..

— Ἀριστερά, πρὸς τὴ σχολή..

— Εἶνε ὦρα;

— Νὰ τώρα, τώρα!.

— Δὲν εἶνε πέντε λεπτά!.

Ὁ Κουμάρης στράφηκε στὶς γυναῖκες ποῦ ἦσαν πλησιάσει:

— Ἐλᾶτε, ἐλᾶτε καὶ τὸν συλλάβαμε!. Δὲ θὰ μοῦ ξεφύγει ὁ μασκαρᾶς!.,

Καὶ προχώρησε γρήγορα μὲ τὸ σῶμα γυρτό, καὶ τὰ φύλλα τοῦ ξεκέ του ἀνοιχτὰ καὶ σηκωμένα ἀπ' τὸ περπάτημα του τὸ ὀρμητικὸ καὶ τὸν ἀέρα ποῦ φυσοῦσε..

Ὁ πατέρας του ἄργησε μὲ τὸν Κούνελο νὰ ἐπιστρέψουνε. Καὶ ἦρθε πρῶτος ὁ Κούνελος καὶ τοῦ εἶπε τί συνέβαινε. Ὁ γέρο Φαρτάζης εἶχε πάθει ἀποπληξία καὶ εἶταν σοβαρὰ πολὺ..

Νύχτωσε κι' ὁ πατέρας του δὲ φαινόταν. Οἱ διάφοροι εἶχανε μαζευτεῖ, μόνο ὁ Κουμάρης δὲν εἶχε φανεῖ. Ὁ Κούνελος ποῦ φαινότανε νὰ μὴν ἔχει διάθεση καθόλου καὶ μάλιστα νᾶνε θυμωμένος, τοὺς ἔδιωξε..

“Ωρα πάλευε νὰ μὴ μιλήσει κιαυτός, ἀλλὰ πιά δὲ μπορούῃσε.

— Τί πῶς τοῦ συνέβηκε, Ἀριστομένη; τοῦ ἀπάντησε ὁ πατέρας του. Νά, ἀποπληξία τοῦρθε!. Αὐτὸ εἶνε..

Καὶ σταμάτησε· δὲν εἶπε ἄλλο.

Τὴν ἄλλη μέρα ἔγινε ἡ κηδεία τοῦ Φαρτάζη.

Ὁ Ἀριστομένης πὺν πῆγε, εἶδε τὴ Γιούλια μὲ γεμάτα δάκρυα μάτια, καὶ κυκλωμένη ἀπ’ τοὺς συγγενεῖς τοῦ Φαρτάζη. Ἐκτὸς ἀπ’ τὴ θειά της κανέναν ἄλλο δὲ γνώριζε. Ποῦ βρέθηκαν; Σὰ νᾶταν κρυμμένοι κάπου καὶ πετάχτηκαν μὲ τὸ θάνατο τοῦ Φαρτάζη. Ὁ Κούνελος τοῦ εἶπε, πὼς εἶτανε συγγενεῖς. Μὰ καὶ ἂν δὲν τοῦ τῶλεγε θὰ τὸ καταλάβαινε. Ἐμαθε καὶ πάλι ἀπ’ τὸν Κούνελο, πὼς ἐρχόταν κ’ ἕνας ἀδελφός τοῦ γέρο Φαρτάζη. Οὔτε εἶχε ἀκούσει ποτέ, ὅτι ὁ Φαρτάζης εἶχε ἀδελφό. Ἀλλὰ καλὰ αὐτός, οἱ συγγενεῖς αὐτοὶ πὺν βρισκόνταν ἐκεῖ, στὴν ἴδια πόλη;. Καὶ φαινόταν ἐργατικοί, τεχνίτες, ἄνθρωποι πὺν δούλευαν στὰ ἐργοστάσια. Ἐνας εἶτανε μὲ κασχέτο. Ἀμ’ οἱ γυναῖκες; Αὐτὲς χοντρές πολὺ, ἢ ἀδύνατες, κοκκαλιάρες μὲ κάτι καπέλα ἄλλων καιρῶν στὰ κεφάλια τους καὶ χωρὶς κανένα πένθος. Ἰσα, ἴσα μάλιστα τῶν δυὸ χοντρῶν εἶχανε χρώματα χαρᾶς.

Καὶ κύκλωναν τὴ Γιούλια ὅλοι καὶ ὅλες σὰ νᾶτανε δικιά τους, σὰ νὰ θέλανε νὰ τὴν προφυλάξουνε μὴ τὴν πλησιάσει, ἢ μὴ τὴν ἀρπάξει κανεὶς. Κι αὐτὸς τὴν εἶδε τότε σὰν ξέγη καὶ ὅχι ὅπως τὴν ἔβλεπε ἄλλοτε, σὰ δικιά του. Καὶ οὔτε τόλμησε νὰ τὴν πλησιάσει.

— Δὲ θάρθει, ἄδικα περιμένετε! τοὺς εἶπε.

Κιαῦτοὶ ἔφυγαν σιγά, ὃ ἕνας μετὰ τὸν ἄλλο σὰ σκυλιὰ πὺν τὰ μαλώνουνε, μὲ τὴν οὐρὰ ἀπὸ κάτω.

Ὁ κύριος Βαλῆς πῆγε ἀργὰ καὶ σκυθρωπὸς πολὺ, πολὺ..

— Πάει! ἔκανε στὸν Κούνελο.

— Τί λέτε!.

Κούνησε τὸ κεφάλι καὶ προχώρησε στὸ γραφεῖο του..

— Νὰ τὰ κλειδιά σας, τοῦ εἶπε ὁ Ἀριστομένης.

Αὐτὸς τὰ πῆρε χωρὶς νὰ ρωτήσῃ τί καὶ τί, χωρὶς σχεδὸν νὰ κοιτάξῃ τὸ γιό του, ἢ σὰν ἀπόφευγε νὰ τὸν κοιτάξῃ. Ἡ ματιά του πῆγε στὸν ὑπάλληλο τὸ δεύτερο μετὰ τὸν Κούνελο, τὸ στραβοσάγωνα, πὺν στεκότανε στὴ θέσῃ πὺν τὰ βράδια ἔμενε ὄρθιος ὁ Κουμάρης περιμένοντας.

— Πῆγαινε, τοῦ εἶπε.

Ἄνοιξε κῆκλεισε πάλι τὰ συρτάρια του, δίχως νὰ πάρῃ τίποτα. Ὑστερα ρώτησε:

— Μὲ ζήτησε κανεῖς;

Ὁ Κούνελος κοίταξε τὸν Ἀριστομένη.

— Ὁχι, κανεῖς, εἶπε ὁ Ἀριστομένης.

Σηκώθηκε.

— Κλεῖστε..

Ἐσβυσαν τὰ φῶτα. Τὸ κατάστημα τῶχαν ἐτοιμάσει γιὰ νὰ κλείσῃ καὶ δὲν ἄργησε νὰ τὸ κλείσουν.

Πῆραν τὸ δρόμο καὶ οἱ τρεῖς, ἀλλὰ κανεῖς δὲν ἔβγαζε μιλιά.

— Μὰ πῶς τοῦ συνέβηκε; ρώτησε ἐπιτέλους ὁ Ἀριστομένης.

Αὐτὴ τὸν εἶδε μὲ τὰ δακρυσμένα μάτια της, τὸν εἶδε καλά. Χωρὶς νὰ κάνει κανένα κίνημα...

Καὶ ὅταν τὰμάξια φεύγανε ἀπ' τὸ νεκροταφεῖο, αὐτὸς δὲ θέλησε νὰ μπεῖ σὲ κανένα. Πῆρε τὸ δρόμο μὲ τὰ πόδια.

Καὶ δούλευαν αὐτὴ τὴν ἡμέρα, δουλεύανε μανιακά, στὴ βρώμικη παραλία, φτιάχνοντας καράβια, καὶ οἱ κρότοι τῶν σφυριῶν ἐρχόνταν σὰν κρότοι πυροβολισμῶν μάχης...

Ἐβλεπε τὸν πατέρα του ἀμίλητο. Καὶ στὸ σπίτι ἡ ὁμιλία ποῦκαναν κάθε τόσο γιὰ τὴ Γιούλια ἔπλαψε. Κανεὶς δὲ μιλοῦσε, οὔτε ἀνάφερνε πιά τὸνομά της. Μόνο ὁ Κούνελος τοῦ εἶπε κάτι, ὅτι οἱ συγγενεῖς τοῦ Φαρτάζη δὲ θέλανε τὸ γάμο, ὅπως δείχνανε.

Ἡ κόρη καὶ οἱ γιοὶ εἴταν ἀνήλικοι καὶ θὰ τοὺς ἐπιτρόπευαν...

Ὁ Ἀριστομένης λυπήθηκε πολὺ. Καὶ εἶδε τώρα, πὼς τὴν ἀγαποῦσε.

Τώρα πιὸ δυνατὰ καὶ σὰ νὰ τὴν ἔβλεπε, τοῦ ἐρχότανε στὸ νοῦ καὶ ταραζόταν, πὼς τὸν κοίταζε γλυκά, πὼς τοῦ μιλοῦσε, θυμόταν τὸ μαρμαρώμά της ὅταν τραγούδησε τὸ Πάσχα, καὶ πὼς ξάναβε, τὰ μάγουλά της κοκκίνιζαν. Θυμόταν καὶ πὼς τὴν Τετάρτη τὸ βράδι, πὺν εἶχε ἔρθει μὲ τὴ θειά της, ὅταν φεύγανε, λησμόνησε τὴν ὁμπρὲλα της, πὺν εἶε πάρει γιὰτὶ ὁ καιρὸς εἴταν γιὰ βροχὴ τὴν ὥρα πὺν εἶχε ἔρθει, ἢ ὁλόκληρο τὸ ἀπόγευμα ἴσα μὲ τὸ βράδι. Κοντὰ στὴν πόρτα τὴ σιδερένια ἡ θειά θυμήθηκε τὴν ὁμπρὲλα, ἂν καὶ

ὁ καιρὸς εἶχε ἀλλάξει, δὲν εἵτανε γιὰ βροχή. Καὶ τὸ εἶπε στὴ Γιούλια. Αὐτὴ δὲ θέλησε νὰ τὴν πάρει καὶ ἐμπόδισε νὰ τῆς τὴν φέρουν, ἀλλ' ἡ θεὶά ἐπέμενε καὶ ἐπιτέλους νίκησε.

Τοῦ ἐρχόνταν καὶ στὸ νοῦ τὰ λόγια τοῦ Κούνελου, τὸ μυστικὸ ποὺ τοῦπε...

Καὶ ὁ πατέρας του ἐρχόταν σιωπηλὸς πολὺ, μὰ κ'ἐρχόταν πάντα, μένα χαμόγελο θλιβερό...

Πολλὲς φορὲς ἔπειτα, ποὺ ὁ Ἀριστομένης πήγαινε, ἀφοῦ ἔκανε κάποιο γύρο, στὸ κατάστημα τοῦπα τέρα, του, ἔβλεπε πὼς ὁ πατέρας του δὲν εἶταν ἐκεῖ. Περίμενε καὶ δὲν ἐρχόταν. Ὁ Κούνελος δὲν ἤξερε ποῦ εἶχε πάει. Καὶ ὅταν πήγαινε στὸ σπίτι μάθαινε πὼς ὁ πατέρας του εἶταν ἐκεῖ καὶ εἶχε πλαγιάσει.

— Μὴ εἶνε ἄρρωστος; ρώτησε τὴ μάνα του τὴν πρώτη φορά.

— Ὁχι, ὄχι!. Ἐβαλλε κι' αὐτὸς πολλὰ στὸ κεφάλι του κ'ἔχει σκουτοῦρες.. τοῦ ἀπάντησε αὐτή!

Αὐτὸς ὅμως, τρώμαξε ἔπειτα, ποὺ ἔβλεπε τὸν πατέρα του πλαγιασμένο κ' ἔρημο τὸ κατάστημα.

Κάτι ἄρχισε νὰ τὸν ταράζει σιγά, σιγά. Τὸ σπίτι τὸν τρώμαξε. Τὴ νύχτα ποὺ ξυπνοῦσε, ὅλο τοῦ φαινόταν πὼς κάτι θὰ γινόταν, πὼς ἀκούει φωνές. Καὶ δὲν ἔβλεπε πιά ὄνειρα, ἢ τὰ λησμονοῦσε. Τὸ πρῶι ὅταν ξυπνοῦσε δὲ θυμόταν τίποτε. Ἀκουσε καὶ τὴ μάνα του νὰ λέει μιὰ μέρα:

— Τί παράξενο!. δὲ βλέπω πιά ὄνειρα!.

— Κ'ἐγώ, τῆς ἀπάντησε ἡ μεγάλη της κόρη, ἡ Ἀνθή, κ'ἐγὼ τὰ ἴδια!.

— Κ'ἐγώ, εἶπε ὁ Κίμωνας.

— Τὸ ἴδιο κἐγώ, εἶπε ὁ Λάμπρος.

Ὁ Ἀριστομένης δὲ μίλησε. Καὶ ὅταν τὸν ρώτησαν εἶπε πὼς κάτι βλέπει..

Καὶ θυμώταν τῇ Γιούλια, καὶ τῇ θυμώτανε μὲ πόνο. Αὐτὴ εἶχε χαθεῖ πιά, πάει! Καὶ θύμωνε μὲ τὸν ἑαυτό του πὺν ἄλλο τότε, δὲν ἔκανε παρὰ νὰ τρώγεται μὲ τὸ νὰ λέει :

— Μὴ μοιάζει τοῦ πατέρα της ;.

Καὶ τόσο εἶχε πάθει ἀπὸ φόβο, πὺν μιὰ φορὰ πὺν ὅλοι εἶχανε φύγει γιὰ νὰ πᾶνε στοῦ θείου Κωστή, εἶδε πολλὲς τρομάρες.

Εἶχε μείνει κατὰμονος. Καὶ οἱ δοῦλες εἶχανε φύγει. Ἐκεῖ μόνος πὺν γύριζε, τρόμαζε μὲ τὸ τίποτα. Καὶ ὅταν βράδιασε κιᾶναψε φῶς, ξαφνικὰ ἄκουσε σπαραχτικὲς φωνὲς καὶ πετάχτηκε ἔξω. Βγῆκε στὴν πόρτα. Δὲν ἄκουσε τίποτα. Μὰ τί εἶταν ;.

Ἀφοῦ στάθηκε λίγο, ἀνέβηκε πάλι πάνω. Μέσα στὴν τραπεζαρία τὸ φῶς ἔκαιε.

Περπατοῦσε καπνίζοντας, ἐνῶ ἀπέφευγε τὸν καπνὸ, ὅταν ἓνας κρότος τὸν κατατρόμαξε. Ὁρμησε μέσ' στοῦ δωμάτιο, πὺν ἄκουσε τὸν κρότο, καὶ εἶδε πὼς εἶτανε γάτος. Ἀλλὰ τί εἶχε νὰ κάνει ; Νόμιζε πὼς ἄκουε δῶ καὶ κεῖ κρότους μέσα στοῦ σπίτι, ἀναστεναγμούς, ὁμιλίες σιγαλές.

Ἀναγκάστηκε στοῦ τέλος νὰ βγεῖ νὰ καθίσει στὴν πόρτα ἔξω.

Μὰ ἐκεῖ πὺν κάθησε θυμήθηκε ξαφνικὰ τὸν νεῖρό του, τὴν πεθαμένη ἀδελφὴ τοῦ πατέρα του νὰ βάζει φωτιά στὶς κουρτίνες..

Εὐτυχῶς εἶδε δυὸ ἅμαξες νὰ ἔρχονται, ἡ μιὰ πίσω

ἀπ' τὴν ἄλλη. Εἵταν οἱ δικοὶ του. Εἶδε τὸν πατέρα του εὐθυμο κῆγινε κιαὐτός..

Πάλι ὁμως τὰ ἴδια. Ὁ πατέρας του νὰ ἔρχεται στὸ σπίτι, νὰ μπαίνει μ' ἓνα θλιβερὸ χαμόγελο.

Στὸ σπίτι ὁμως ἡ ἴδια ζωὴ, τὰδῆλφια τοῦ Ἀριστομένη στὸ σχολεῖο, ἡ μεγάλη νὰ κεντᾷ, νὰ τραγουδᾷ, ἢ νὰ παίζει μ' ἓνα γατάκι, πὺ τῆς τῶχε δώσει μιὰ γρηὰ κουμπάρα τους. Τὸ βράδι ὅπως πάντα, νὰ ἔρχονται οἱ διάφοροι γιὰ νὰ περάσουν τὴν ὥρα τους, καὶ στὸ τραπέζι νὰ ὑπάρχει ὅπως καὶ ἄλλοτε, ἓνας ἢ δυὸ ξένοι. Οἱ παραστάσεις τῆς Μήδειας καὶ ἄλλα ἔργα γινόντουσαν πιὸ συχνὰ ἀπ' ἄλλοτε καὶ ὁ χοντρὸ Κατσάκος δὲν ἔλειπε ποτὲ ἀπ' αὐτές. Μάλιστα ρωτοῦσε πότε θὰ ξαναπαίξουνε γιὰ νᾶνε κεῖ.

— Τζαμπαρία θέατρο σοῦ λέει ὁ ἄλλος, ἔλεγε ὁ μικρὸς Νάσος. Νὰ βάλουμε εἰσιτήριο μιὰ δεκάρα, ὅχι μιὰ πεντάρα καὶ νὰ δεῖτε, δὲ θᾶρχεται !.

Ὅλοι εἵταν οἱ ἴδιοι γεμάτοι εὐθυμία καὶ λόγια.

Μόνο ὁ κύριος Βαλῆς εἶχε ἀλλάξει. Ναί, καὶ ἄλλοτε δὲν ἔλεγε πολλά, ἀλλὰ τώρα σχεδὸν δὲ μιλοῦσε καὶ ἡ ὄψη του εἶχε κάτι θλιβερό !.. Ἡ γυναίκα του μιὰ φορὰ τὸν ρώτησε :

— Μὰ τί ἔ/εις κ' εἶσαι ἔτσι ;

Καὶ τοῦ τῶπε μὲ λίγο θυμό.

— Τίποτα, δὲν ἔχω ὄρεξη ! τῆς ἀπάντησε.

Ἐνα ἀπόγευμα Κυριακῆς εἶχαν πάει μερικὲς γυναῖκες στὸ σπίτι καὶ εἶχαν ἀρχίσει τρομερὴ φλυαρία μὲ τὴ μάνα του καὶ τὴν ἀδελφὴ του. Ὁ κύριος Βαλῆς

κατέβηκε στὸν κῆπο καὶ κάθησε σὲ καρέκλα κοντὰ στὴ στέρνα, μιὰ μικρὴ καὶ ὄχι βαθιὰ στέρνα, ποὺ μέσα παίζανε, τρέχανε χρυσὰ ψαράκια.

Εἴταν ἐκεῖ ἀκόμα ἥλιος, ἀλλ' αὐτὸ τὸ μέρος τῆς στέρνας καὶ γύρο της σκιαζόταν ἀπὸ μιὰ μεγάλη τριανταφυλλιά περιπλοκάδα στηριγμένη σὲ σίδερα.

Ὁ Ἀριστομένης δὲν τὸν εἶχε δεῖ ποὺ κατέβηκε, καὶ ἀφοῦ τὸν ζήτησε δῶ καὶ κεῖ, τὸν βρῆκε κάτω. Κάπνιζε κοντὰ στὴ στέρνα ἔχοντας τὸ πακέτο τοῦ ἀκουμπισμένο πάνω στὸ πεζούλι της...

— Γιὰ νὰ σοῦ πῶ, πατέρα, τοῦ εἶπε μόλις τὸν πλησίασε, δὲ βρίσκεις καλὸ νὰ πουλήσω κεῖνο τὸ χτήμα ποὺ μοῦχεις στὸνομά μου;

— Καὶ γιατί, Ἀριστομένη, νὰ τὸ πουλήσεις; Θέλεις νὰ φύγεις πάλι καὶ θέλεις λεπτὰ;

— Ὅχι, γιὰ σᾶς!

— Γιὰ μένα! καὶ γιατί;

— Ναί, γιὰ σᾶς!. Ὁ Κούνελος, ὅπως τὸν λέμε, μοῦ εἶπε τὶς στενοχώριες σας..

— Ὁ Κούνελος σοῦ εἶπε τὶς στενοχώριες μου;

— Ναί, μοῦ τὶς εἶπε!

— Πολὺ κακὰ ἔκανε. Καὶ πότε στὸ εἶπε αὐτὸ ὁ Κούνελος;

— Τὴ βραδιὰ ποὺ μοῦ εἶπε γιὰ κεῖνο, ξέρετε ποιό;

Ὁ κύριος Βαλῆς κατέβασε τὸ κεφάλι του μὲ σουφρομένα φρύδια. Τὸ ἓνα του πόδι κουνήθηκε νευρικά..

— Λοιπὸν νὰ τὸ πουλήσω; τὸν ρώτησε ὁ Ἀριστομένης.

Αὐτὸς σήκωσε τὸ κεφάλι του καὶ χαμογέλασε:

— Ὅχι, Ἀριστομένη, μὴν τὸ πουλήσεις!.. Εἴ-

ταν ἀλήθεια κάτι στενοχώριες, ἀλλὰ πέρασαν..

— Πέρασαν ;.

— Σχεδὸν πέρασαν, Ἀριστομένη.. Καὶ τᾷλλο πρέπει νὰ ξέρεις, Ἀριστομένη, ὅτι ἡ δίκη κείνη, ποὺ γνωρίζεις, τελειώνει σὲ λίγες μέρες καὶ θὰ πάρω λεπτὰ.

— Τελειώνει !. Ἐπιτέλους !.

Εἴτανε μιὰ δίκη ποῦχε ὁ πατέρας του μὲ τὸ Δημόσιο..

— Ναί, ναί, εἶπε ὁ πατέρας του.

— Ὡραῖα.. Εἶνε πιά βέβαιο ;

— Ναί, ναί !.

Δὲν ἔφυγε, φάνηκε νὰ κοιτάζει τὰ λουλουδάκια τῆς τριανταφυλλιᾶς κάτι μικρὰ ἄσπρα.

Ὁ κύριος Βαλῆς ἔβγαλε καὶ πέταξε τὸ τσιγάρο του ἀπ' τὴν πίπα, καὶ πῆρε ἀπ' τὸ πακέτο κῆβαλε ἄλλο, Γύρισε ἔπειτα καὶ κοίταξε τὸ γιό του :

— Κάτι θέλεις νὰ μοῦ πεῖς ἀκόμα, Ἀριστομένη, τοῦ εἶπε, δὲ μοῦ τὸ λές ;

— Ναί, θὰ σᾶς τὸ πῶ, τοῦ ἀπάντησε ὁ γιός του. Τώρα πάει πιά ἐκεῖνο, δὲν εἶνε ἔτσι ;

Αἰσθάνθηκε καθὼς ἔλεγε, πάει πιά ἐκεῖνο, ἓνα σφίξιμο, πόνο καὶ πῆγε νὰ δακρύσει.

Ὁ πατέρας του χωρὶς νὰ τὸν κοιτάξει ἔκανε μὲ τὸ κεφάλι ἓνα δυὸ μικρὰ κινήματα, ποὺ λέγανε—

— Ναί, ναί !.

Κι' ὁ Ἀριστομένης ξακολούθησε :

— Καὶ ἂν πάει καλὰ αὐτὸ ποὺ λέτε καὶ δὲ μὲ χρειάζεσθε, μπορῶ τότε νὰ φύγω ; Τί νὰ κάνω ἐδῶ ;.

— Ναί, ναί, νὰ πᾶς, Ἀριστομένη, ἀφοῦ δὲν εἴ-

ταν τυχερό!. Ὅσα νὰ κάνει κανεῖς ἂν δὲ θέλει ἡ τύχη ἄδικα κοπιᾷζει :

Παρατήρησε ὁ Ἀριστομένης καὶ εὐχαριστήθηκε, πὼς ὁ πατέρας του, ἄρχισε πάλι νὰ βρίσκεται στὸ κατάστημα του, νὰ μὴ φεύγει δηλαδή. Μαζὶ μαὐτὸ εἶδε πὼς κάθε βράδι στὸ τραπέζι εἶχε ἀρχίσει νὰ πίνει περισσότερο κρασί. Καὶ γινόταν εὐθυμος, πὺν ἔπινε, ἄλλαζε ὅλως διόλου. Δὲν εἶχε ὅμως πιά καὶ τὸ θλιβερὸ ὕφος καὶ χαμόγελο, ὅταν ἐρχόταν στὸ σπίτι, ἀλλ' εἶταν ὅπως πρῶτα.

Κἔλεγε γιὰ τὸ κρασί ὅταν ἔπινε :

— "Αν κ' εἶνε βαπτισμένο στὸν Ἰορδάνη, ἢ πιὸ ἀληθινά, ὁ Ἰορδάνης πὺν βαπτίστηκε σαυτό, κάνει τὴ δουλιά του θαυμάσια !.

Ὁ κύριος Βαλῆς κάθε Κυριακὴ μετὰ τὸ μεσημέρι, ἄρχισε νὰ μὴ μένει πιά στὸ σπίτι. Ἐπαιρνε ὅλους, ἐκτὸς τοῦ Ἀριστομένη, καὶ πῆγαινε μὲ ἄμαξες στοῦ θείου Κωστή. Κουβαλοῦσε μαζὶ καὶ τὶς ὑπηρέτριες..

Ὁ Ἀριστομένης δὲν πῆγαινε. Εἶχε ἀρνηθεῖ ἔτσι ἀπὸ ἰδιοτροπία, τὴν πρώτη φορὰ, καὶ τὸ κρατοῦσε, ἂν καὶ ἤθελε νὰ πάει.

Κἔμενε στὸ σπίτι καὶ ἀφοῦ πλάγιαζε λίγο, σηκόνόταν καὶ τραγουδοῦσε σὲ δωμάτιο μικρό, πὺν βρισκόταν στὸ βάθος γιὰ νὰ μὴν ἀκούγεται, ἔκλεινε καὶ τὰ παράθυρα. Καὶ μετὰ ὅταν ἄρχιζε ἡ νύχτα νὰ ἐρχεται, ἄναβε φῶς καὶ διάβαζε βιβλία, μυθιστορήματα ἡρωϊκά, ὅλο σπαθιὰ καὶ πιστόλια, πὺν τοῦγε δώσει νὰ περνᾷ τὴν ὥρα του ὁ ἀδελφός του Κίμωνας. Ὁ

ἱρόμος ἐκεῖνος πὺν τότε τὸν πείραξε, κείνη ἡ ταραχή, δὲν τοῦ ξαναπαρουσιάστηκε.

Τοῦ ἄρρεσε πολὺ ὅταν τοὺς ἔβλεπε νὰ ἔρχονται καὶ νᾶνε ὁ πατέρας του εὐθυμος. Ὁ θεῖος Κωστῆς καυχόταν γιὰ κρασί χωριάτικο, ποῦχε ἀγοράσει. Εἶταν πρώτης ποιότητος, βάλαμο, διαμάντι, ἔλεγε...

Ὁ θεῖος Κωστῆς ὅμως εἶχε δυσανεστηθεῖ, γιὰτὶ δὲν πῆγαινε κι' ὁ Ἀριστομένης; καὶ τοῦ τῶπε :

— Ἔχουνε ἔρθει τρεῖς, τέσσερις φορὲς καὶ σὺ καμμιὰ! Δὲν μπορῶ νὰ καταλάβω τί τρέχει!. Δὲ μᾶς καταδέχεται φαίνεται ἐσύ!.

Ὁ Ἀριστομένης διαμαρτυρήθηκε. Τοῦ εἶπε, πὼς δὲν τὸν εὐχαριστοῦσε νὰ τρέχει μὲ ἄμαξες καὶ προτιμοῦσε νὰ μένει στὸ σπίτι. Τὸν εὐχαριστοῦσε νὰ μένει κεῖ κλεισμένος, ἀφοῦ δὲν ἔβγαινε σχεδὸν ἔξω διόλου!.

Ἔλεγε καὶ ψέμματα καὶ ἀλήθεια. Δύσκολα νὰ βγεῖ τὴν ἡμέρα. Καὶ ἡ αἰτία εἶταν ἡ Γιούλια, ἡ κεῖνος ὁ ἀρραβώνας του.

Μιὰ μέρα ἀπάντησε ἓνα φίλο του παλιό, πὺν μόλις τὸν εἶδε καὶ μετὰ ἀπὸ κάτι λόγια, τοῦ εἶπε :

— Μὰ τί ἔμαθα ; Εἶχες ἀρραβωνιαστῆ μὲ τὴν κόρη τοῦ Φαρτάζη ;. Καὶ ἅμα πέθανε ὁ γέρος, οἱ συγγενεῖς του χάλασαν τὸν ἀρραβώνα;. Τὴν στείλανε προγθές, ἀπὸ τώρα ! στὸ σχολεῖο πάλι !. Τί ὠραῖο κορίτσι ὅμως!. Ἔχασες καὶμένε !.

Ὁ φίλος του αὐτὸς καθόταν στὴ γειτονιὰ τοῦ Φαρτάζη. Καὶ αὐτὰ τὰ λέγανε οἱ συγγενεῖς της, ὅλος ὁ κόσμος τῷξερε..

Κι' ἀλήθεια πὼς τῷξεραν. . Κι' ἄλλοι τοῦ τῶπαν τὴν ἴδια μέρα.

Χωρὶς νὰ πεῖ τίποτα στοὺς δικούς του, προσπαθοῦσε νὰ μὴ βγαίνει ἔξω ὅπως ἔβγαινε κάποτε κἔκανε ἓνα γύρο, πῆγαινε στὸ κατάστημα τοῦ πατέρα του.

Αἰσθανότανε ντροπή, δίχως νὰ ἔχει φταίξει σὲ τίποτα, δίχως νὰ ῥεὶ κάνει τὸ παραμικρὸ κακὸ!

Καὶ αὐτὴ ἡ ντροπὴ τοῦ ἔσβυνε, ἡ τοῦ περιορίσει σημαντικὰ τὸν πόνο, ποὺ αἰσθαινόταν γιὰ τὸ χαμὸ τῆς Γιούλιας.

Ὁ θεῖος Κωστής πίστεψε, δὲν πίστεψε σαυτὰ ποὺ τοῦ εἶπε ὁ Ἀριστομένης, τοῦ ἀπάντησε κουνῶντας γρήγορα τὸ χέρι του:

— Καλὰ, καλὰ! Πρέπει ὅμως νᾶρθεις! Τὸ θέλω, πῶς τὸ λένε; Καὶ τᾶλλο! Θέλεις νᾶται κλεισμένος, δὲ θέλεις νὰ βγαίνεις ἔξω, τὰ πισεύω, καλὰ σὲ πιστεύω!. Μὰ δὲν ξέρεις πὼς θὰ γίνεις ὑποκόντριος;,. Θὰ γίνεις σιγὰ σιγὰ μανιακὸς!.. Θὰ ἔρθεις δὲν ἔχει ἄλλο, δὲν ξέρω τίποτα!.. Θὰ γίνεις μανιακός!.. Θᾶρθεις νὰ μείνεις τρεῖς τέσσερις μέρες.. Ὅσο σᾶρέσει!.

Καὶ ἡ μητέρα του, ἡ ἀδελφὴ του τὸν βιάσανε νὰ πάει.

— Ὅχι τώρα, αὔριο θᾶρθω, εἶπε στὸ θεῖο Κωστή.

— Θᾶρθω γιὰ νὰ σὲ πάρω πρωί, πρωί!.. Τί νομίζεις ὅτι θὰ μοῦ ξεφύγεις;. Νᾶχω ἀνεψιὸ μανιακὸ! Αὐτὸ μᾶς ἔλειπε!.

Πρωί, πρωὶ σηκώθηκε καὶ ἐτοιμάστηκε. Ὁ πατέρας του ἀκόμα πρὶν, εἶταν ἵτοιμος κἔφυγε γιὰ τὸ κατάστημά του. Μετὰ φύγανε τὰδῆλφια του καὶ ἡ Πιπίτσα γιὰ τὸ σχολεῖο. Οἱ δυὸ ὁ Κίμωνας καὶ ὁ Λάμπρος

εἵτανε στήν ἴδια τάξη, στήν τετάρτη τοῦ γυμνασίου κέ-
τοιμαζόνταν γιά ἐξετάσεις..

Περίμενε στήν τραπεζαρία ὀρθιος κοντά στοῦ παρά-
θυρο τὸ ἀνοιχτό, νᾶρθει ὁ θεῖος Κωστής.

Δέν κοίταζε ἔξω. Εἶχε δεῖ τὰ παράθυρα τῆς Ζω-
ναράς νᾶνε μισοκλεισμένα, ἢ κουφωτά..

Πάλι τοῦρθε στοῦ νοῦ ἡ Γιούλια, ἀλλά μαζὶ τὸν
πεῖραξε καὶ ἡ προσβολὴ τῶν συγγενῶν της. Τώρα ὁμως
σκέφτηκε:

— Καὶ τί ἔφταιγε αὐτή! Ἴσως νὰ λυπήθηκε, νὰ
ἔκλαψε.

Καὶ σταμάτησε γιά νὰ φέρει μὲ τὸ νοῦ του καὶ
νὰ πιστοποιήσει ὅτι εἶνε ἀληθινὰ αὐτὰ ποὺ ἔλεγε, πὼς
ἔκανε αὐτὴ ὅταν τὸν ἔβλεπε, τὰ λόγια της.

Καὶ σὰ νὰ τὴν εἶδε πάλι, νὰ τὸν κοιτᾷζε κατὰ-
ματα μὲ τὸ θερμὸ της βλέμμα, νὰ τοῦ χαμογελᾷ γλυ-
κά, καὶ νᾶκούσε τὴ μελωδικὰ φωνή της νὰ τοῦ μιᾷ..

Μελαγχόλησε. Ὑστερα σκέφτηκε πάλι :

— Ναί, ναί, ἐγὼ φταίω!. Ἐπρεπε νὰ τρέξω νὰ
τὴν ἔχω κάνει καὶ ἐρωμένη μου!. Καὶ τότε ὅτι καὶ
ἂν συνέβαινε δὲ θὰ τὴν ἔχανα!. Ἐγὼ ὁμως, καθό-
μουν καὶ κοίταζα μόνο... Καὶ τᾷλλο; Μήπως μοιάζει
ποῦ πατέρα της;.. Νά τώρα!.

Μιά φωνὴ ἀγριεσμένη κῆνα ἀνοιγμα ἔπειτα παρα-
θύρου ὀρμητικό, τὸν ἔκαναν νὰ κοιτᾷζε ἀντικρύ..

Εἶδε τὴ Ζωναρά νὰ κρατᾷ τὸ γάτο της ποὺ τοῦ-
χαν πεῖ τὰ δέλφια του, τὸν κόκκινο ραβδωτὸ καὶ νὰ
λέει ἄγρια, καθὼς τὸν πῆρε μὲ τὰ δύο της γέρια :

— Κερρατά, κερρατά, τώρα θὰ δεῖς πὼς τρῶς τὸ

καλύτερο κομμάτι ἀπ' τὸ κρέας!. Τώρα γκρεμίσου κάτω κεφατά!..

Καὶ τίναξε τὸ γάτο της κάτω ἀπ' τὸ παράθυρο. Καὶ τῷκλεισε ἔπειτα μὲρμή.

Ὁ γάτος, χωρὶς νὰ πάθει τίποτα, τρύπωσε στὸ διπλανὸ σπίτι.

Ὁ Ἀριστομένης γέλασε.

Σὲ λίγο ἄνοιξε πάλι τὸ παράθυρο καὶ φάνηκε ἡ Ζωναρά. Ἐσκυψε, εἶδε στὸ δρόμο καλά, ἡ ματιά της τὸν ἔψαξε, καὶ μπῆκε μέσα πάλι, κλείνοντας τὸ παράθυρο ὅχι μὲ ὀρμή, τὸ μισόκλεισε ὅπως τ'ἔχε πρὶν ρίξει τὸ γάτο.

Ὁ θεῖος Κωστής, ἦρθε μὲ τὸ ἄμαξάκι του. Ὁ Ἀριστομένης φεύγοντας αἰσθάνθηκε συγκίνηση ὅμοια μὲ κείνη ποῦφευγε μακριὰ ἀπ' τὸ σπίτι του.

Μπῆκε καὶ κάθησε στὸ ἄμαξάκι, δίπλα στὸ θεῖο Κωστή.

Αὐτὸς χτύπησε τᾶλογο.

Τὸ ἄμαξάκι ἔτρεγε γρήγορα, τᾶλογο εἶταν καλό..

Κάτι εἶπαν στὴν ἀρχή, γιὰ κάτι μίλησαν, ὕστερα πάψανε.

Αὐτὸς σκεπτόταν, πὼς ὁ θεῖος Κωστής εἶταν τώρα εὐτυχής, ἀφοῦ ἔκανε τόσα καὶ πέρασε, εἶχε γυναῖκα, παιδιά, τὸ γτῆμα του...

Αἰσθάνθηκε ὅχι εὐχαρίστηση, ποὺ θάρχιζε πάλι τὴν ἴδια ζωή, θᾶμπαινε στὸ θέατρο, καὶ θᾶτρεχε μὲ θιάσους ἐδῶ καὶ κεῖ. Καὶ τώρα θᾶτρεχε ζητῶντας νὰ λησμονήσει. Ἴσως ἐκείνη μιὰ μέρα, θὰ τὸν ἔβλεπε,

θα τὸν ἄκουε νὰ τραγουδᾷ.. Ὁ Α, γωρὶς ἄλλο θα ζητοῦσε νὰ πάει στὸν τόπο ποὺ θάμνε αὐτή...

Τάφησε, δὲν ἤθελε νὰ προχωρήσει.

Περνοῦσαν κείνη τῇ στιγμῇ πίσω ἀπὸ μιὰ ἐκκλησία. Ποὺ τὴν εἶδε, εἶδε τὸ μαντρότοιχό της τὸν κοντό, μὲ τὰ κάγκελα τὰ ξύλινα, θυμήθηκε πὼς ἐκεῖ εἶχε αὐτοκτονήσει ὁ νέος ποῦχαν θάψει ἔξω ἀπ' τὸ νεκροταφεῖο καὶ ποὺ τὸν τάφο του τὸν βρώμιζαν οἱ διαβάτες, ὁ κόσμος.

Στὸν τοῖχο τῆς ἐκκλησιᾶς, στὸ μαντρότοιχο τὸ χρωματισμένο μὲ κίτρινο χρῶμα, εἶγαν κολλήσει μυαλὰ καὶ αἵματα, ἔτσι ἔλεγαν. Αὐτός, ὁ Ἀριστομένης, μικρός τότε, εἶχε δεῖ μόνο αἵματα.

Εἶχε γονατίσει κείνος ὁ νέος ἐκεῖ κοντὰ στὸ μαντρότοιχο τῆς ἐκκλησιᾶς, καὶ χτυπήθηκε...

Τὸ ἀμαξάκι ξακολουθοῦσε νὰ τρέχει γρήγορα. Τὰ σπίτια, οἱ συνοικίες ἔμεναν πίσω καὶ σὰ νὰ τὸ κοίταζαν ποῦφευγε.

Κάτι τοῦπε ὁ θεῖος Κωστῆς, μίλησαν λίγο, καὶ πάλι σιωπή.

Τὰ σπίτια σὲ λίγο γίνονταν ἀραιά, καὶ σὲ ὄχι πολὺ ἀρχίσανε νᾶνε σπαρτά καὶ σὲ μεγάλη ἀπόσταση τὸ ἔνα ἀπ' τᾷλλο. Δέντρα ὑψώνονταν, πρασινάδες ἐδῶ καὶ κεῖ, εὐωδιὲς ἐρχόνταν ἀπὸ παντοῦ.

Τώρα κοίταξε τὸν οὐρανό. Ὁ οὐρανὸς γαλανὸς γωρὶς τὸ παραμικρὸ σύννεφο.

Εἶγαν ἀρχίσει τὰ περιβόλια.

— Ὁ Ε, κοντεύουμε, τοῦ εἶπε ὁ θεῖος Κωστῆς.

Κῆποι ἐδῶ καὶ κεῖ, δέντρα ψηλὰ ποὺ κουνιόντουσαν ἀπ' τὸν ἄνεμο καὶ θορυβοῦσαν. Τὸ πράσινο

χρῶμα κυριαρχοῦσε παντοῦ.

— Νάτο, τοῦ εἶπε ὁ θεῖος Κωστῆς μόλις πέρασαν ἀπὸ κάποιο σπίτι πὺν χτιζόταν, δείχνοντας ἓνα ὠραῖο σπιτάκι κυκλομένο ἀπὸ δέντρα.

— "Α, εἶναι ὠραῖο!..

— Δὲ στῶλεγα ;.

Κατέβηκαν ἔξω ἀπὸ μιὰ μεγάλη πόρτα, καὶ ὁ Κωστῆς ἀνοιξε μιὰ πορτούλα φτιαγμένη μέσ' στὴ μεγάλη πόρτα καὶ μπήκανε..

"Ενα βραχνὸ γαύγισμα ἀκούστηκε, κῆνας σκύλος μεγάλος, τσοπανόσκυλος, πῆγε κοντά τοὺς κουνῶντας τὴν οὐρά του.

— Κίτσο βρωμερὲ! τοῦ εἶπε ὁ θεῖος Κωστῆς.

Κῦστερα στὸν ἀγιψιό του :

— Εἶνε φύλακας πρώτης! καὶ καταλαβαίνει τὸ φίλο καὶ τὸν ἐχθρό... Γιὰ κοίταξε πὺς ἔρχεται κοντά σου!. "Ενοιωσε δικό του ἄνθρωπο..

Τὰ δέντρα θορυβοῦσαν, φωνάζανε σὲ κάθε χτύπημα τοῦ ἀνέμου. Εἶδε ὁ "Αριστομένης ἀπ' ἓνα αὐλάκι νερὸ κατακάθαρο νὰ τρέχει τραγουδῶντας, καὶ τοῦφερε δίψα..

Μετὰ τὸ φαῖ τὸν ἔβαλαν νὰ πλαγιάσει λίγο. "Ο θεῖος Κωστῆς καὶ ἡ γυναῖκα του πλάγιαζαν ὅταν ἔτρωγαν. Αὐτὸ τῶκαναν ἀκόμα καὶ τὸ χειμῶνα.

"Ο "Αριστομένης δὲ μπόρεσε νὰ κοιμηθεῖ ἀπ' τὸ θόρυβο πὺν ἔκαναν τὰ μικρά. Κεῖνος ὁ μικρότερος πρὸ πάντων, πὺν ἀπ' τὴν ὠρα πὺν πῆγε τὸν εἶδε νὰ κρατᾷ ἓνα μερῶλο ψαλίδι καὶ νὰ γυρίζει μέσ' στὸ σπίτι φωνάζοντας :

— Μπαμπέης!.

Καὶ ὅλο ἀνοιγόκλεινε τὸ ψαλίδι.

Τὰ γιαλιά τοῦ παραθύρου δὲν τᾶχε κλεισμένα, καὶ τὰ ἐξώφυλλα κουφωτά..

Ἄκουγε κάθε τόσο, κάτι ὅμοιο μὲ χειροκρότημα σὰ νᾶταν ἐκεῖ κοντὰ κάποιο ὑπαίθριο θέατρο καὶ τὸ κοινὸ χειροκροτοῦσε μὲ ἐνθουσιασμό τὴν παράσταση ἢ τοὺς ἠθοποιούς.

Γιὰ μιὰ στιγμή σηκώθηκε καὶ πῆγε στὸ παράθυρο. Ἐλεγε μὴ ἐκεῖ κοντὰ ὑπῆρχε κάποια μηχανὴ κῆκανε τὸν κρότον αὐτόν.

Πάλι μιὰ πνοὴ ἀνέμου δυνατὴ πολὺ. Τὰ δέντρα γύρανε, οἱ κλάδοι τῶν φοινίκων καθὼς ἔμεναν σὰν ἀγριεμμένοι κάνοντας ἓνα κίνημα σὰ νὰ περίμεναν τὴν ἐπίθεση, κατέβηκαν χάμω..

Ἄκουσε καὶ πέρα ἀπ' τοὺς μεγάλους κήπους τῶν πλουσίων ἐπαύλεων, νᾶρχίζει ἓνας θόρυβος, ποὺ ἔγινε ὅμοιος μὲ χειροκρότημα, χειροκρότημα μεγάλο ἀπὸ λαὸ ἐνθουσιασμένο ἀπὸ ὠραία παράσταση..

Τοῦ ἔφερε μελαγχολία, ἀλλὰ μιὰ ἐλπίδα σὰ νὰ ἔλαμψε μέσα του.

Ξαπλώθηκε στὸ κρεβάτι πάλι. Τὰ μικρὰ δὲν ἀκούγονταν τώρα.

Εἶχε γίνεи κάποια ἡσυχία. Ὁ θόρυβος ἔξω ἔακολουθοῦσε τῶν δέντρων κ' ἐρχόταν καὶ κεῖνος ποὺ ἔμοιαζε μὲ χειροκρότημα.

Ξαφνικὰ καθὼς ἔκανε νὰ τὸν πάρει ὁ ὕπνος, ἀκούστηκε μέσ' στὸ σπίτι μιὰ ταραχὴ, φωνές, βλαστημιές. Ἡ φωνὴ τοῦ θείου Κωστή, αὐτὸς φώναζε..

Σηκώθηκε καὶ γρήγορα φορῶντας τὸ σακκάκι του

Κέδειξε τ'όνα μάγουλό του. Τοῦρθανε μαζί καὶ πάλι γέλια.

— "Α, ποῦ θὰ μοῦ πάει! Δὲ θὰ τοῦ τὸ χαρίσω!.

— Μά, δέ..

— Μὰ τί δὲν εἶδες!. Νά, κοίταξε δῶ, νά, μοῦκοψε τὸ μουστάκι, δὲν τὸ βλέπεις; Γιὰ κοίτα!. Αὐτὴ ξεράθηκε ἀπ' τὰ γέλια!. Σὲ καλὸ σου!.

Ὁ Ἀριστομένης τότε εἶδε, πὼς εἴταν κομμένο τ'όνα του μουστάκι, ἢ καλύτερα τὸ μυτερὸ μέρος..

Τοῦρθανε γέλια..

— "Αλλος! εἶπε ὁ θεῖος Κωστής μισογελῶντας καὶ αὐτός. Πὼς σὰς φαίνεται αὐτό!. Γελᾶτε γελᾶτε, μὰ δὲν εἶνε γιὰ γέλια; "Α τὸ ἄτιμο! σὲ μένα ξεθύμανε!. Μπαμπέης, μπαμπέης!. Νὰ μπαμπέης!. Μωρέ γιὰ μπαρμπέρης κάνει, γιὰ τίποτα ἄλλο!. Πῶς; πὼς ἔγινε; Νά, κοιμώμουνα στὸν καναπὲ στὴν τραπεζαρία, καὶ ξαφνικὰ ἀκούω κοντά μου κράπ, καὶ ξυπνῶ!. Κατάλαβα τεῖχε γίνει μὲ μιᾷς. Τῶδα νὰ φεύγει στὰ τέσσερα.. Κάνω στὸν καθρέφτη καὶ τῶδα. Μοῦχε κόψει τὸ ἔνα μουστάκι!. Πῶς δὲ μοῦκοψε τὴ μύτη! Σὺ γέλα γέλα! ἅμα δεῖς καὶ τὸ πατῶ..

— "Ε, καλὰ γελῶ, τί θέλεις, νὰ κλαίω; τοῦ εἶπε ἡ γυναίκα του νικῶντας τὸ γέλιο της, παιδὶ εἶνε, τὸ μουστάκι γίνεται!.

— Καὶ πὼς θὰ παρουσιαστῶ τώρα;.

— Κόψε λίγο καὶ τᾶλλο καὶ σὲ λίγες μέρες θὰ μεγαλώσουν. "Αλλοὶ τὰ κόβουν ἐπὶ τοῦτο. "Οχι θὰ τὸ πιάσεις, θὰ τὸ κάνεις! Λησμόνησες τὰ δικά σου;

— "Ασε με ἡσυχο μὲ τὰ δικά μου!. Γιαυτὸ ἔβγαλα αὐτὸν τὸ διάβολο τὸ μπαμπέης, γιὰ νὰ μὲ τιμω-

καὶ τὰ παπούτσια του χωρὶς νὰ τὰ δέσει, βγῆκε ἀπ' τὸ δωμάτιο. Ἡ φωνὴ τοῦ θεοῦ Κωστή ἀγριεμένη, νὰ φάει τὰ πάντα, καὶ μιὰ ἄλλη λεπτὴ τώρα, τῆς γυναικας του..

—Θὰ τὸ σκοτώσω, τὸν ἄκουσε νὰ λέει μὲ μανία.

— Μὰ Κώστα μου..

Ὁ Ἀριστομένης εἶχε σταθεῖ.

— Ἄσε με σοῦ εἶπα!.. ἡ φωνὴ τοῦ θεοῦ του.

Καὶ μὲ μιᾶς τὸν εἶδε νὰ προβάλλει στὸ διάδρομο κατακόκκινος ἀπ' τὸ θυμὸ του καὶ μαζὶ καὶ τὴ γυναικα του ποὺ ζητοῦσε νὰ τὸν κρατήσῃ..

— Θὰ τὸ κάνω κομμάτια!

Κρατοῦσε στῶνα χέρι του χοντρὸ ραβδί.

— Μὰ θεῖε, τεῖνε; τοῦ εἶπε ὁ Ἀριστομένης πλησιάζοντας.

— Ἐλα, Ἀριστομένη μου, κράτα τον.

— Τεῖνε, τεῖνε!, γιὰ κοίτα! τοῦ εἶπε δείχνοντας ἓνα μέρος τοῦ προσώπου του. Ἀλλὰ μὲ μιᾶς τοῦρθαν καὶ γέλια.

— Γελῶ γελῶ! εἶπε γυρίζοντας στὴ γυναίκα του, μὰ τί νὰ κάνω; Εἶνε καὶ ἄστεϊο!. Ἄ τὸ ἄτιμο!.

Ἡ γυναίκα του προσπαθοῦσε νὰ κρατήσῃ τὰ γέλια. Αὐτὸς τῷδε:

— Γέλα, γέλα καὶ σύ!.

Τὴ γυναίκα του τώρα τὴν πῆραν τὰ γέλια..

— Μὰ δὲ μπορῶ..

Ὁ Ἀριστομένης δὲν καταλάβαινε τίποτε..

— Μὰ τί;.

— Τί, τί!. Μὰ δὲ μὲ κοιτάζεις, κοίταξέ με! δὲ βλέπεις τὰ χάλια μου;.

ρίσει ὁ θεός!. Ποιὸς ξέρει ἀκόμα!. Γελᾷς ἀκόμα, Ἀριστομένη; Μὰ πρέπει νὰ γελᾷς!. Τοῦ ἤρθε μανία μπαρμπέρη, ἂν τοῦ ἐρχότανε χασάπη, τί θὰ γινόταν; Τώρα θὰ μέβλεπες μετὶ τὸ λαιμὸ μισοκοιμένο!.

Θᾶμενε ὁ Ἀριστομένης τρεῖς μέρες ἐκεῖ. Τὴν τετάρτη μέρα τὸ πρωῒ, θᾶφευγε. Καὶ πέρασε καλά. αὐτὲς τὲς ἡμέρες. Ὁ θεῖος Κωστῆς ἔκανε τὰ πάντα νὰ τὸν εὐχαριστήσῃ. Ἱστορίες τοῦ διηγόταν παλιές, πολέμων τῆς Κρήτης, τῆς Γαλλίας. Τὰ γνωστὰ ποῦχε ἀκούσει ἄλλοτε, τοῦ φαινόταν σὰ νὰ τὰ περνοῦσε μετὰ νέο χρῶμα καὶ ζωηρεύανε.

Μιλιὰ ὅμως γιὰ τὸ γάμο τὸν ψεύτικο, μιλιὰ γιὰ τὴν παράσταση ποὺ λέγανε, πὼς αὐτὸς τὴν εἶχε ὀργανώσει.

Ἡ γυναῖκα τοῦ καθόταν κιᾶκουε κιαυτὴ τίς ἱστορίες τοῦ ἀντρα της, ποὺ θὰ τίς ἤξερε δίχως ἄλλο, καὶ τίς ἄκουε πλέκοντας θαλασσιὰ σκουφάκια γιὰ τὰ παιδιὰ της, μετὰ τὰ μάτια προσηλωμένα στὴ δουλιὰ της.

Ὁ Ἀριστομένης ἔλεγε στὴν ἀρχή, πὼς αὐτὴ δὲ θὰ πρόσεχε στὴ διήγηση, μετὰ τέτοια προσήλωση ποῦχε στὸ πλέξιμό της. Ἀλλὰ τὴν ἄκουσε νὰ λέει, ὅταν ὁ ἀντρας της εἶχε φτάσει καὶ διηγόταν μιὰ κατεργαριά του :

— Σοῦ εἶνε αὐτὸς διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου !.

Κεῖτε σταματῆσαι τὸ πλέξιμό της καὶ τὸν κοίταζε κουνώντας ἐλαφρὰ τὸ κεφάλι..

— Καλά, καλά, εἴμουν, δὲν εἶμαι ! τῆς ἀπάντησε ὁ ἀντρας της.

Αὐτὴ κούνησε πρὸ πολὺ τὸ κεφάλι, ἄφησε ἓνα στεναγμὸ—οὔμ, μετὰ κλεισμένο στόμα, κῆσχυψε στὴ δου-

λιά της πάλι..

Ὁ μικρὸς γιὸς τους μὲ τὸ ἄλλον τὸ μεγαλύτερο χαλοῦσαν τὸν κόσμον μὲ τὶς τρέλες τους. Καὶ ὅταν παύανε τὰ παιχνίδια, ὁ μικρὸς θάπαιρνε ἓνα ψαλίδι παλιὸ αὐτὸ καὶ χαλασμένο, καὶ θὰ γύριζε μέσ' στὸ σπίτι φωνάζοντας :

— Μπαμπέης !.

Ὁ θεῖος Κωστῆς ὅταν τὸν ἔβλεπε νὰ πηγαίνει κοντά του, τὸν στραβοκοίταζε καὶ κουνῶντας τὸ κεφάλι ἔλεγε :

— Ἔ, μαῖμοῦ, μαῖμοῦ!. Μπαμπέης!. Νὰ σὲ πιάσω καὶ νὰ σοῦ δείξω γὰρ μπαμπέης!

— Μὰ δὲν ἔπρεπε νὰ τοῦ ἀφίνετε ψαλίδια στὰ χέρια, τοῦ εἶπε ὁ Ἀριστομένης, μπορεῖ νὰ κάνει κακό!.

— Ναί, τὸ ξέρω, ἀλλὰ μπορεῖ νὰ κλαίει μιὰ βδομάδα καὶ ποιὸς ἔχει ὄρεξη νὰ τὸν ἀκούει !.. Αὐτὸ ποὺ ἔχει τώρα, οὔτε κόβει, οὔτε μύτη ἔχει.

— Μὰ πῶς τοῦρθε ἡ μανία νὰ φωνάζει μπαμπέης;

— Πῶς;. Ξέρω κ'ἐγώ!. Ἴσως ἀπὸ ἓναν πλανόδιο μπαρμπέρη, ποὺ εἶχε ἔρθει μιὰ μέρα καὶ φώναζε ἀπ' ἔξω.. Τὸν ἔφερα ἔπειτα μέσα καὶ μούκοψε τὰ μαλλιά γιὰ νὰ μὴν τρέχω στὰ κουρεῖα..

Τὴν τρίτη βραδιὰ κοιμήθηκε λίγο ἀργά, ἂν καὶ θάφευγε τὸ πρωῒ, ὅπως εἶχε ὀρίσει. Τὸν εἶχε πιάσει μιὰ φλυαρία νὰ λέει, νὰ λέει καὶ δὲν εἶχε ὄρεξη γιὰ ὕπνο, ἢ ἀπόφαση νὰ κοιμηθεῖ.

Εἶδε ὅμως τὰ μάτια τῆς θείας του, νὰ κλείνουνε, κ'ἔτσι ἀναγκάστηκε νὰ πάψει καὶ νὰ πάει στὸ δωμάτιό του.

Γρήγορα τὸν πῆρε ὁ ὕπνος. Κεῖδε κιόνειρο τώρα ποὺ εἶχε πολὺν καιρὸ νὰ δεῖ.

Βρισκόταν σὲ κάποιο δρόμο ἔρημο κῆτρεχε ζητῶντας τὸν πατέρα του. Δὲν εἶχε πάει αὐτὸς στὸ σπίτι, ἂν καὶ ἡ ὥρα εἶταν περασμένη. Κάποιοι περιβολάριδες τὸν εἶχαν προσκαλέσει στὴν ἐορτὴ τους, καὶ δὲν εἶχε γυρίσει στὸ σπίτι. Στὴν ἀρχὴ ἤξερε πὼς ὁ πατέρας του ὥρες ἔλειπε, ἔπειτα, σὲ λίγο, πὼς ἔλειπε δυὸ μέρες! Κῆτρεχε νὰ βρεῖ τὸ περιβόλι. Μὰ ποῦ εἶταν καὶ ποιὸ τὸ περιβόλι;...

Σὰ νὰ ὑπῆρχε σελήνη καὶ φωτίζε θαμπὰ πίσω ἀπὸ σύννεφα, ἔβλεπε γύρω καὶ πέρα ὅλο κήπους.. Ξαφνικά ἀπὸ ἓνα δρομάκι μέσα σὲ θάμνα, βγῆκε ἓνα μικρὸ ἄμαξάκι, χαμηλὸ πολὺ, πάρα πολὺ, ποὺ πάνω του γιὰ ὁδηγὸ εἶχε μιὰ ἀρκούδα, αὐτὴ κρατοῦσε τὰ ἡνία τοῦ ἀλόγου..

Μόλις τὸν εἶδε ἡ ἀρκούδα, τοῦ λέει, δείχνοντας ἓνα μεγάλον κῆπο, μὲ φωνὴ ἀνθρώπου:

— Ἐκεῖ εἶνε, πηγαινε γρήγορα!

Χωρὶς νὰ τοῦ φανεῖ σπουδαῖο ἢ παράδοξο γιὰ τὴν ἀρκούδα ποὺ τοῦ μίλησε καὶ ποὺ ὁδηγοῦσε τὸ ἄμαξάκι, προχώρησε στὸν κῆπο, ποὺ τοῦδειξε ἡ ἀρκούδα. Ἡ πόρτα του, μιὰ μεγάλη πόρτα, εἶταν ἀνοιχτή. Προχώρησε σῆναν κῆπο πυκνὸ, πολὺ πυκνόν... Ἐπιτέλους βγῆκε σῆνα μέρος ὅπου δὲν ὑπῆρχε δέντρο, ἀλλὰ μιὰ οἰκοδομὴ, ἓνα σπίτι ὑψωνόταν, κῆνα πληθὸς κόσμου, μαῦρο πληθὸς, εἶταν ἀπ' ἔξω ἀκίνητο σιωπηλό. Τὸ σπίτι εἶταν ὅμοιο, ὁμοιότατο μὲ τὸ δικό του...

Εὐπνήσε. Ἀλλὰ τῶνειρο ἔακολούθησε γιὰ μιὰ

στιγμή καὶ εἶδε νὰ βγαίνει ἀπ' τὸ κεφάλι του μιὰ ἀκτίνα ὅπως τοῦ ἡλεκτρικοῦ καὶ νὰ τὸ φωτίζει, νὰ δείχνει τὸ νειρο, νὰ τὸ κρατᾷ. Καὶ εἶταν αὐτὸ τὸ νειρο κοντά, κοντά του, στὸ μαξιλάρι του πάνω..

Ἡ ἀκτίνα τραβήχτηκε, μάζεψε ἢ ἔσβυσε. Τὸ νειρο χάθηκε..

Σιωπὴ στὸ σπίτι. Τὰ δέντρα δὲ φώναζαν ἔξω. Ἀλλὰ μιὰ φωνὴ ἀπ' ἔξω καὶ ἀπὸ ψηλὰ ἄκουσε, φωνὴ ὀρνίθας ἢ κοτόπουλου.

Σηκώθηκε καὶ πῆγε στὸ παράθυρο. Ἡ φωνὴ πλησίαζε. Ἄνοιξε τὸ παράθυρο καὶ κοίταξε ψηλά. Δὲν εἶδε τίποτα ἄλλο ἀπὸ σκοτάδι. Καὶ ἡ φωνὴ εἶχε πλησιάσει, τὴν ἄκουσε ἀπὸ πάνω του ψηλὰ δυνατά, ἔπειτα νὰπομακρύνεται καὶ σιγὰ σιγὰ νὰ σβύνει..

Εἶπε καταλάβει. πὼς κάποιο ὄρνεο τῆς νύχτας, κουκουβάγια μεγάλη, εἶχε ἀρπάξει καμμιὰ ὀρνίθα, ἢ κοτόπουλο ἀπὸ κάπου, καὶ τὴν ἔτρεχε στὴ φωλιά της. Κι αὐτὸ φώναζε φώναζε ἄδικα, ζητῶντας βοήθεια.

Πάλι τὸν πῆρε ὁ ὕπνος, καθὼς σκεπτόταν, πὼς τώρα τὸ ὀρνιθόπουλο θὰ βρισκόταν στὴ φωλιά τοῦ ὀρνέου τῆς νύχτας, καὶ θὰ τὸ κατάρρωγε αὐτὸ μὲ τὰ παιδιά του...

Κάτι εἶχε πάθει ὁ ἥλιος καὶ χωρίστηκε, ἔγινε κομμάτια, καὶ τὰ κομμάτια ἀρχίσανε νὰ πέφτουν κάτω στὴ γῆ. Βροχὴ σὰν ἀπὸ ἀναμμένα σίδερα, ἢ πέτρες ἔπεφτε κάτω. Κι αὐτὸς βρισκότανε σὲ μιὰ ἐρημιὰ κῆ-τρεχε νὰ σωθεῖ. Καὶ καθὼς ἐδῶ καὶ κεῖ, γύρο του πέφτανε τὰ φλογισμένα κομμάτια, φθάνει σὲ μιὰ παραλία ὅπου μικρὸς κολυμποῦσε. Ἐκεῖ εἶδε τὰ κύματα νάχουν ὁρμήσει ἔξω, νὰ πλημμυροῦν τὰ πάντα.

Πατώντας μέσ' στὰ νερά χώθηκε σὲ μιὰ καλύβα, κρύφτηκε..

Εύπνησε. Εἴτανε μέρα πιά. Ταραγμένος ἀπ' τὸ νειρο σηκώθηκε.

Ἄερας τώρα, φυσοῦσε δυνατός. Ἄκουσε πύλι κείνο τὸ θόρυβο πὺν ἔμοιαζε μὲ χειροκροτήματα.

Ἄνοιξε τὰ ἐξώφυλλα καὶ εἶδε ἔξω.

Πέρα χίτζανε..

Ἄν μποροῦσε θάφευγε κείνη τὴ στιγμὴ!, Αἰσθάνότανε μιὰ ταραχὴ πὺν τὸν ἔσπρωχνε νὰ φύγει, νὰ φύγει, νὰ πάει στὸ σπίτι του,...

Κοίταξε νὰ δαμάσει αὐτὴ τὴν ταραχὴ του. Εἶδε τὰ κεραμίδια ἑνὸς νέου σπιτιοῦ, τὰ παλιὰ ἑνὸς ἄλλου, τὰ μαυρισμένα ἀπ' τὴν πολυκαιρία. Εἶχανε γεράσει κεῖ στὴν ἐρημιά!

Ἐνας μικρὸς ἀνεμοστρόβιλος ἔγινε ἔξω ἀπ' τὸ χίτρινο σπίτι, γιὰ μιὰ στιγμούλα, σὰ νὰ σηκώθηκαν καὶ πιάστηκαν, τοῦ φάνηκε, δυὸ κορίτσια, γυναῖκες ἀπ' τὰ χέρια, κῆκαναν μιὰ στροφὴ καὶ κάθισαν πάλι ἤσυχα.

Ἐμεινε ἀρκετὴ ὥρα στὸ παράθυρο. Κάθε τόσο ἐρχόταν τὸ χειροκρότημα στάφτιά του σὰ νὰ γινόταν πίσω κεῖ ἢ μέσ' στὰ δέντρα, κάποια ἐορτή, ἢ μιὰ παράσταση, καὶ τὸ πλῆθος χειροκροτοῦσε...

Νά, ἀπὸ πέρα φάνηκε μιὰ ἄμαξα νᾶρχεται τρέχοντας τόσο σὰ νὰ τὴν κυνηγοῦσαν. Σκόνη ὑψωνόταν στὸ πέρασμά της τὸ γρήγορο σὰ νᾶναβε καὶ φωτιὲς θυσίας καὶ ὑψωνόταν ὁ καπνός.

Ἡ ἄμαξα σὰ νὰ διευθυνόταν ἐκεῖ.. Ἡ καρδιά του τχυποῦσε, αἰσθάνθηκε ζάλη.

Ναί, ναί, νάτη!. Δὲν τὴν ἔβλεπε πιά ἀλλὰ τὴν ἄκουσε νὰ σταματᾷ ἔξω ἀπ' τὴ μεγάλη πόρτα τοῦ κῆπου. Τὸ χτυπητήρι!..

Βγῆκε ἔξω τρέχοντας σχεδόν, καὶ καθὼς ἔφθανε τὴ σκάλα, τὴν πόρτα τὴν ἀνοίγε ὁ θεῖος Κωστῆς καὶ εἶδε ποιὸς εἶταν. Ὁ Κούνελος!.

Εἶχε πάει στὸ σπίτι του ντυμένος τὰ μαύρα του ροῦχα, μὲ τὸ πένθος στὸ καπέλο καὶ μαῦρο πλατὺ λαιμοδέτη.

Πλησίαζε ἡ νύχτα. Ἡ βροχὴ ἦ λεπτή, ἡ μονότονη εἶχε πάψει, πὺν ἀπ' τὸ πρωὶ ἔπεφτε. Σκοτεινὸς ὅμως εἶταν ὁ οὐρανὸς ἀκόμα καὶ σὰ βουρχωμένα μάτια ἔτοιμα γιὰ κλάμα..

Ὅταν ἔμπαινε, καὶ στάθηκε στὴν αὐλὴ νὰ καθαρῖσει τὰ πόδια του ἀπ' τὶς λάσπες, εἶδε μιὰ σταλαγματιὰ νὰ κυλᾷ ἀπ' τὰ φύλλα τοῦ αἰγοκλήματος καὶ νὰ πέφτει στὴ γῆ. Τοῦ φάνηκε σὰ δάκρυ, σὰ νᾶκλαιγε κι αὐτό, τὸ αἰγόκλημα, τὸν πατέρα του...

Ἀνέβηκε τὰ λίγα ξυλένια σκαλοπάτια καὶ μπῆκε στὴν τραπεζαρία.

Ἡ μητέρα του εἶταν ἐκεῖ καὶ τῆς εἶπε μὲ λίγα λόγια τί εἶχε κάνει.

Τὸ σπίτι πὺν εἶταν στῶνομά του αὔριο θὰ πουλιόταν, εἶχε βρεθεῖ ἀγοραστής...

Ἡ μητέρα του δὲν εἶπε τίποτα, μιλιὰ δὲν ἔβγαλε. Ἐφυγε καὶ τὸν ἄφησε μόνο,

Αὐτὸς σκεπτόταν σκυθρωπὸς ὅτι εἶχε δεῖ, ξαναπερ-

νοῦσαν ἅπ' τὸ νοῦ του δυνατὰ κεῖνα ποὺ τοῦ συνέβηκαν·

Ἔβλεπε πάλι τὸν κόσμον ποὺ ἄλλοτε, μὰ πόσος καιρὸς εἶταν, ἢ πόσες μέρες, τὸν ἔβλεπε μὲ τόση προθυμία νὰ τὸν χαιρετᾷ, νὰ φαίνεται ὅτι τὸν ἀγαπᾷ, τὸν ἔβλεπε τώρα νὰ τὸν κοιτάζει ψυχρὰ γιὰ μιὰ στιγμή, κῆπεται νὰ στρέφει ἄλλοῦ τὸ κεφάλι δίχως ἓνα χαιρετισμό. Εἶδε πάλι, τὸν ἄνθρωπον ποὺ μὲ τοὺς τόσους ἄλλους περίμενε νὰ τοῦ δώσει ὁ πατέρας του κάτι τὸ βράδι, τὸν εἶδε νὰ γυρίζει ἄλλοῦ τὸ κεφάλι του μέσ' στὸ συμβολαιογραφεῖο, ποῦχε πάει γιὰ νὰ πουλήσει τὸ γτῆμα, ποὺ εἶταν στόνομά του. Δὲν ἤθελε ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς νὰ τὸν χαιρετήσῃ, καὶ γιατί; Καὶ ἤξερε καλὰ ὁ Ἀριστομένης, πὼς ὁ πατέρας του, αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον ποὺ λεγόταν Θεοφάνης, τὸν βοηθοῦσε περισσότερο ἅπ' τοὺς ἄλλους γιατί εἶχε ἀδελφές.

Ὅλοι ποὺ τοῦ φαινόταν τόσο καλοὶ καὶ ἀγαθοὶ πρὶν, τώρα τοῦ φαινόntonουσιν κακοὶ καὶ ἀπαίσιμοι, ποὺ τὸν μισοῦσαν χωρὶς νὰ τοὺς ἔχει κάνει κανένα κακό, ἀλλὰ μόνο γιατί ἔγινε φτωχός.,

Καὶ κανεῖς νὰ μὴ λυπᾶται τὸ δύστυχο πατέρα του, κανεῖς;..

Ζαλισμένος ὅταν βγῆκε ἅπ' τὸ συμβολαιογραφεῖο ποὺ ὅλοι τὸν κοίταζαν σὰ ν᾿ ἔχει κάνει κάποιο ἐγκλημα ἢ κάτι βρώμικο, περιπλανήθηκε ζητῶντας τίς ἐρημιές!. Ἡ βροχὴ χτυποῦσε τὴν ὀμπρέλα του, ποὺ αὐτὸς τὴν κοίταξε μὲ ἀγάπη σὰ νὰ κοίταξε σύντροφο, ποὺ αὐτὸς μόνος τὸν ἀγαποῦσε. Καὶ θυμᾶται, πὼς ὅταν βρέθηκε σὲ μιὰ ἐρημιὰ καὶ στάθηκε σ' ἓνα ψήλωμα, τοῦ φάνηκε ποὺ κοίταξε πέρα, πὼς ὁ οὐρανὸς σκυμμένος στὴ γῇ ἔκλαιε....

Εἶγε σκοτεινιάσει. Ἡ γαλανὴ ὑπηρέτρια ἀναψε φῶς. Ἡ ἄλλη εἶχε φύγει.

Αὐτὸς σκεπτόταν κείνη τῇ στιγμῇ :

— Θὰ τὸ μάθει, μπορεῖ νὰ μὴ τὸ μάθει !..

Ὅλοι ἐρχόντουσαν. Τὸ τραπέζι ἐτοιμαζόταν.

Εἶδε τὴν Ἀνθὴ νὰ τοποθετεῖ πρῶτα τὸ πιάτο τοῦ πατέρα της καὶ νὰ βάζει τὴν καρτέκλα στὴ θέση της σὰ νὰ τὸν περιμέναν νὰ καθίσει..

Καὶ τὸ πιάτο ἔμενε κεῖ λευκό. Ὁ πατέρας ! Ποῦ εἶνε ὁ πατέρας ;... Ἄλλος δὲν ἦρθε στὸ τραπέζι..

Σιωπηλοὶ φάγανε καὶ σιωπηλοὶ ἔμειναν ἔπειτα.

Ὁ μικρὸς Νάσος σὰ ν᾿ ἔχε χάσει τὴ λαλιά του, πῆγε καὶ κάθισε σὲ μιὰ γωνιὰ τοῦ καναπέ, ποὺ ἄλλοτε συζητοῦσε μὲ τὶς φιλενάδες της ἡ μάνα του. Ἀλλὰ ποῦ οἱ φιλενάδες τώρα ! Καὶ ἡ μάνα του δὲν πῆγε νὰ καθίσει στὸν καναπέ, ἔμενε στὸ τραπέζι μὲ σκυμμένο τὸ κεφάλι καὶ τὸνα της χέρι νὰ τριβεῖ ἓνα ψωμάκι, νὰ τὸ κάνει ψίχουλα..

Καὶ εἶταν ἡ ὥρα ποὺ ἄλλοτε ἐρχόντουσαν οἱ διάφοροι. Νὰ τὸ ρωλόι χτυπάει τὴν ὥρα. Ἡ ὥρα αὕτὴ εἶταν.

Ἀλλ' ἡ σιδερένια πόρτα δὲν ἀκουγότανε νὰ χτυπᾷ, δὲν ἀκουγόταν τὸ βαρὺ της ἀνοιγμα, ποὺ σὰ νὰ φώναζε, ὅτι κάποιος ἐρχόταν.

Ἡ μητέρα του εἶπε κάτι. Ἀλλὰ αὐτὸ τῶλεγε πέντε μέρες τώρα :

— Καὶ ποιὸς τῶλεγε, ὅτι αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος θὰ πάει μὲ τὸ χέρι του, θὰ σκοτωθεῖ !. Καὶ νὰ μὴ μοῦ πεῖ τίποτα !. Καὶ γὰρ κοιμώμουν, κοιμώμουν ἢ στραβή !. Τὸν ἔβλεπα ἔτσι, νὰ μπαίνει λυπημένα, μ' ἓνα χαμό-

γελο.. Κέλεγα, πὼς ἀπ' τὶς πολλὰς δουλιὰς τοῦ.. ποῦ
τῶξερα, ποῦ τῶξερα!. Ἄ, ἄν τῶξερα!.

Κανεὶς δὲν εἶπε τίποτα, δὲν πρόσθεσε τίποτα. Ἄ-
μίλητοι, σκυμμένοι ἔμεναν. Ἡ θέση τοῦ πατέρα τοὺς
ἄδεια μὲ τὸ πιάτο λευκό...

Πάλι μάν μίλησε:

— Φίλε μου στὴν ἀνάγκη μου κ' ἐχθρὲ μου στὴ
χαρά μου!.

Κανεὶς δὲν τῆς ἀπάντησε. Μὰ καὶ τί νὰ τῆς πεῖ;.
Ποῦ εἶνε οἱ τόσοι καὶ τόσοι; Μόλις διαδόθηκε ἡ
καταστροφή, ὅλοι φύγανε!. Στὴν ἀρχὴ εἶχαν τρέξει:
ἜΕ, εἴταν νευρασθένεια καὶ σκοτώθηκε καὶ δόστου πε-
ριποίηση στὰ παιδιὰ! Ὅταν ὁμως μάθανε, πὼς εἴταν
ἀπὸ χασούρα, ὅλοι ξαφανιστήκανε. Πᾶνε, καπνὸς
εἴταν καὶ διελύθη!.

Μόνον ὁ θεῖος Κωστής, αὐτὸς μόνος αὐτός!.

Καὶ ἡ ὥρα περνοῦσε. Ἡσυχία στὸ σπίτι, κανεὶς
δὲ μιλοῦσε. Καὶ ἡ σιδερένια πόρτα κι αὐτὴ βουβῇ
ἔμενε!. Μὰ καὶ πόσο πρόσεχαν μὴν τὴν ἀκούσουν;.

— Γιὰ τὸ θεὸ δὲν ὑπάρχει ἓνας ἄνθρωπος! ὁ κα-
θένας σκεπτόταν.

Καὶ δὲν ὑπῆρχε, γιὰτὶ κανεὶς δὲν ἐρχόταν!.

Ἦθελαν κάποιον νᾶρθει, μιὰ μορφή νὰ δοῦν ξένη
νὰ τοὺς παρηγορήσει. Τρεῖς ἡμέρες τώρα ποὺ μαθεύ-
τηκε ἡ χασούρα, κανεὶς δὲν πατοῦσε πιά..

Καὶ ἡ ὥρα περνοῦσε. Ξαφνικὰ σὰ νᾶκουσαν τὴ
σιδερένια πόρτα νᾶνοίγει..

— Κάποιος ἔρχεται!.

Σηκώθηκαν. Ἡ Ἀνθὴ μὲ τὴ γαλανομάτα ὑπηρε-

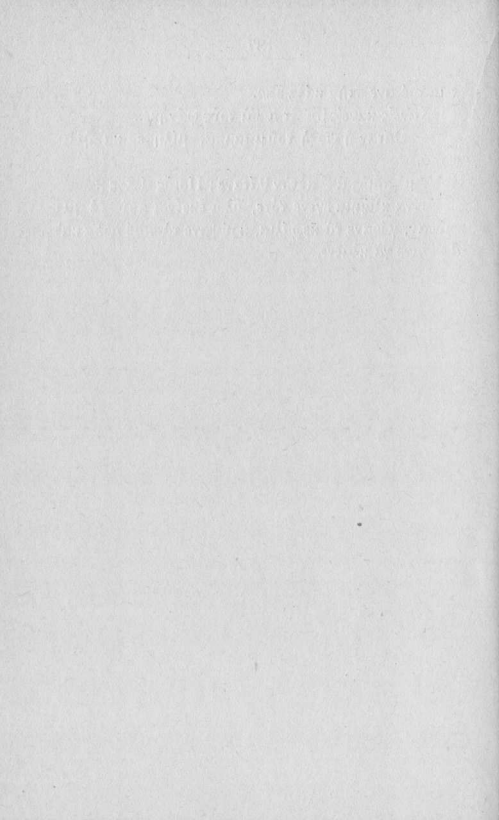
τρια τρέξανε στὴ σκάλα ἔξω.

Κανείς κανείς!. Ἔτσι θὰ τοὺς φάνηκε..

— Θᾶταν ἡ ψυχὴ τοῦ μπαμπᾶ, μίλησε καὶ ἡ Πί-
πίτσα.

Ἄμ' ποιὸς ἀπ' αὐτὸν θᾶτανε; Ποιὸς ἄλλος;.

Ἐνα κλάμμα ἔγινε τότε, ὅλοι ἐκεῖνοι πὺν δὲ μι-
λοῦσαν, γύρανε τὰ κεφάλια, κρύψανε τὰ πρόσωπα καὶ
ἀρχίσανε νὰ κλαῖνε..

ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ Η "ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ,,

ΜΕΛΗ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗ & ΣΙΑΣ

ΟΔΟΣ ΓΑΜΒΕΤΤΑ, 14α

ΑΘΗΝΑΙ

ΕΞΕΔΟΘΗΣΑΝ

ΑΡΙΘ. 1. ΚΑΡΟΛΟΥ ΜΠΩΝΤΛΑΙΡ

Ο ΜΙΚΡΟΣ ΓΗΤΕΥΤΗΣ.—Η ΦΑΝΦΑΡΛΟ

Είναι τὰ δύο μοναδικὰ πεζὰ ἔργα τοῦ μεγάλου ποιητοῦ.

«Ὁ μικρὸς γητευτής» περιστρέφεται γύρω ἀπὸ τὸν ὥραϊον, βαθὺν καὶ ποιητικὸν ἔρωτα ἑνὸς Ρωμαίου εὐγενοῦς πρὸς μίαν ἱέρειαν τοῦ Ναοῦ τῆς Ἐφέσου.

«Ἡ Φανφάρλο» περιγράφει τὴν πάλην δύο γυναικῶν—μιας συζύγου καὶ μιᾶς ἐρωμένης—διὰ τὴν συγκράτησιν ἑνὸς ἀνδρός. Ὁ συγγραφεὺς εὗρίσκει τὴν εὐκαιρίαν νὰ διατυπώσῃ τὰς πρωτότυπας ἀντιλήψεις του περὶ τῆς ζωῆς καὶ τῆς τέχνης, τοῦ ἔρωτος καὶ τῆς ἡδονῆς.

Τιμᾶται ἄδետον Δραχ. 8. Δεμένον Δραχ. 12.

ΑΡΙΘ. 2. ΒΙΛΛΙΕ ΝΤΕΛΙΑ ΑΝΤΑΜ

ΣΛΗΡΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ

Πρόκειται περὶ διηγημάτων σκληρῶν, ἀγρίων, ἀνατριχιαστικῶν. Γραμμένα μὲ δύναμιν καὶ τέχνην, μᾶς δείχνουν τὰ τραγικώτερα καὶ συγκλονιστικώτερα αἰσθήματα καὶ πάθη τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς.

Τιμᾶται ἄδետον Δραχ. 7. Δεμένον Δραχ. 10.

ΑΡΙΘ. 3. ΤΟΜΑΣ ΧΑΡΝΤΥ

ΓΙΑ ΝΑ ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΣΕΙ ΤΗ ΓΥΝΑΙΚΑ ΤΟΥ

Ὁ Τόμας Χάρντυ εἶναι τὸ καύχημα καὶ ἡ ὑπερηφάνεια τῶν Ἀγγλῶν διανοουμένων.

Τὰ τρία διηγήματα πού περιέχει ὁ τόμος μας εἶναι διαλεγμένα ἀπὸ τὸ ἔργον του «Μικρὲς εἰρωνεῖες τῆς ζωῆς» καὶ ἔχουν βαθειὰ χαραγμένην ἐπάνω τους τὴν σφραγίδα τῆς μεγαλοφυΐας του.

«Γιὰ νὰ εὐχαριστήσῃς αὐτοῦ»—εἶναι ἡ ἱστορία τῆς αἰωνίας γυναίκας πού γιὰ τὴν ἱκανοποιήσιν τῆς φιλοδοξίας καὶ τῆς μεγαλομανίας της τυφλώνεται μέχρι τοῦ σημείου νὰ ριψοκινδυνεύσῃ τὴν ζωὴν τῶν παιδιῶν καὶ τοῦ ἀνδρός της.

Εἰς τὸ δεύτερον—«Ὁ μελαγχολικὸς οὐσάρως»—παλαῖουν δύο ἔρωτες : ὁ ἔρως ὁ ἀγνὸς καὶ ὁ ἔρως ὁ φαῦλος καὶ συμφεροντολογικὸς.

Τὸ τρίτον—«Ὁ Βιολιτζῆς»—εἶναι ὁ τσαρλατανικὸς ἔρως ἐνὸς βιολιτζῆ πού ξετρελλαίνει τὰ κορίτσια μὲ τὸ μάγο βιολί του.

Τιμᾶται ἄδետον δραχ. 8, δεμένον δραχ. 12.

ΑΡΙΘ. 4. ΓΙΟΧΑΝ ΜΠΟΓΕΡ

ΚΑΤΩ ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΔΕΙΟ ΟΥΡΑΝΟ

Τὸ ἀριστούργημα τοῦ μεγάλου Νορβηγοῦ συγγραφέως. Πραγματικῶς ὑπέροχον ἀπὸ ἀπόψεως ψυχολογικῆς ἀναλύσεως, ἀληθινὰ ἀσύγκριτον ὡς ἀπεικόνισις τῆς ζωῆς καὶ τῆς φύσεως, ἐξαιρετικῶς ἐνδιαφέρον ὡς ὑπόθεσις καὶ ὡς πλοκή.

Ὁ νεαρὸς υἱὸς ἐνὸς μεγαλοκτηματία διαφθείρει μίαν ἱππρέτριαν του καὶ γίνεται ἡ ἀφορμὴ νὰ ἐκπορνευθῇ ἡ φτωχὴ κόρη, νὰ σκοτώσῃ τὸ παιδί της καὶ νὰ καταδικασθῇ εἰς φυλάκισιν. Κατόπιν ὁ ἴδιος ἐξ αἰτίας τῆς βραδύ-

τητός του εἰς τὸ νὰ βοηθήσῃ οἰκονομικῶς ἓνα ἐπιστήθιον φίλον του γίνεται ἐπίσης ἡ ἀφορμὴ νὰ ἐξωθηθῇ ὁ φίλος του εἰς πλαστογραφίαν καὶ νὰ καταδικασθῇ καὶ αὐτὸς εἰς φυλάκισιν. Τὰ δύο αὐτὰ σφάλματά του ὑπεκκαίουν καὶ ἐξεγείρουν τὴν συνείδησίν του, ἡ ὁποία ἀρχίζει νὰ τὸν ἐλέγχῃ καὶ νὰ τὸν βασανίζῃ ἀπελπιστικά. Πῶς προσπαθεῖ νὰ ἐξιλεωθῇ· πῶς δοκιμάζει νὰ βρῇ τὴν παρηγορίαν εἰς τὴν φιλάνθρωπον ἀλτρουϊστικὴν δρᾶσιν· πῶς συλλαμβάνει καὶ πῶς πραγματοποιεῖ τὸ ὥραϊον σχέδιον νὰ δημιουργήσῃ μιὰν ἀγροτικὴν παροικίαν εἰς τὰ κτήματά του γιὰ τοὺς φτωχοὺς ἐργάτες του. Ἄλλ' ὁ ἄνθρωπος δὲν κατορθώνει φεῦ! τόσο εὐκόλα καὶ ἀτιμώρητα νὰ πραγματοποιεῖ τὸ ἰδανικόν του καὶ νὰ κερδίζῃ τὴν εὐτυχίαν του· καὶ καθ' ἣν στιγμὴν ὁ νεαρὸς ἰδεολόγος κατορθώνει νὰ βρῇ τὴν ψυχικὴν του γαλήνην καὶ ν' ἀφίσῃ τὴν καρδιάν του ν' ἀνοιχθῇ εἰς ἓνα ὥραϊον ἔρωτα, ἀντικρύζει μιὰν φρικτὴν καταστροφὴν. Καὶ ἐνῶ ἡ ἀγροτικὴ του ἀποικία ἔπειτα ἀπὸ μιὰν τρομερὰν καθίζησιν τοῦ ἐδάφους παρασέρνεται στὴν ἄβυσσον, τραβᾷ μαζί της στὸ ἀχανὲς κάθε παρηγορίαν του καὶ κάθε χαρὰν του...

Γύρω ἀπὸ τὴν ὑπόθεσιν αὐτὴν ἐπλεξε μὲ τὴν γνωστὴν ὑπέροχον δύναμιν καὶ τέχνην του ὁ μέγας συγγραφεὺς τὸ θαυμάσιον αὐτὸ ἔργον του, τὸ ὁποῖον προκαλεῖ τὰς ὥραιότερας καὶ βαθυτέρας ἐντυπώσεις.

Τόμος ἐκ σελίδων 255. Καλλιτεχνικῶς δεμένος Δρ. 20

ΑΡΙΘ. 5. ΠΕΤΡΟΥ ΠΙΚΡΟΥ

ΣΑ ΘΑ ΓΙΝΟΥΜΕ ΑΝΘΡΩΠΟΙ

Σκηνές, εἰκόνες, χαρακτῆρες, πάθη ἀπὸ τὸν κοινωνικὸν ἀνεμοστρόβιλον. Ρεαλιστικά διηγήματα, παρμένα ἀπὸ τὴν σκληρὴν ζωὴν τῶν ταπεινῶν καὶ δυστυχισμένων πλασμάτων ποὺ τοῦ κακοῦ προσπαθοῦν νὰ λυτρωθοῦν ἀπὸ τὸν

βοῦρκον. Ἡ Κριτικὴ ἔκρινεν εὐμενέστατα τὸ ἔργον καὶ τὸ Κοινὸν τὸ ἐδέχθη ἐνθουσιωδῶς.

Τὸ βιβλίον εἶναι σκιτσογραφημένον ἀπὸ τὸν καλλιτέχνην κ. Τάκην Φραγκοῦδην καὶ πωλεῖται δεμένον δρχ. 20.

ΑΡΙΘ. 6. ΔΗΜΟΣΘΕΝΗ Ν. ΒΟΥΤΥΡΑ

Η ΣΙΔΕΡΕΝΙΑ ΠΟΡΤΑ

Τὸ πρῶτον μυθιστόρημα τοῦ διαπρεποῦς Ἑλλήνος διηγηματογράφου. Μέσα εἰς τὴν εὐρυχωρίαν τοῦ μεγάλου ἔργου ὁ συγγραφεὺς εὕρισκει τὴν εὐκαιρίαν νὰ κινηθῇ ἄνετα καὶ ἐλεύθερα καὶ ν' ἀναπτύξῃ καὶ νὰ ἐκδηλώσῃ ὥραιότερα καὶ ζωηρότερα τὰ μεγάλα χαρίσματα τοῦ δυνατοῦ του ταλάντου καὶ τῆς τέχνης του. Δεμ. δρχ. 15.

ΑΡΙΘ. 7. ΓΑΒΡΙΗΛ ΝΤ'ΑΝΝΟΥΝΤΣΙΟ

ΟΙ ΔΥΟ ΠΑΡΘΕΝΕΣ

Προκειμένου περὶ ἔργου τοῦ Ντ' Ἀννούντσιο, τοῦ μεγαλειτέρου συγχρόνου ποιητοῦ καὶ λογοτέχνου, παρέλκει κάθε σημείωμα. Ἀρκεῖ ν' ἀναφερθῇ ἀπλῶς ὅτι τὰ δύο διηγήματα τοῦ τόμου μας εἶναι ἀπὸ τὰ ἐκλεκτότερα καὶ δυνατώτερα του. Ἡ μετάφρασις, πιστὴ καὶ λογοτεχνικὴ, εἶναι χαμωμένη ἀπὸ τὸν κ. Γεράσιμον Σπαταλᾶν,

Τιμᾶται δεμ. δρχ. 15.

ΥΠΟ ΤΑ ΠΙΕΣΤΗΡΙΑ

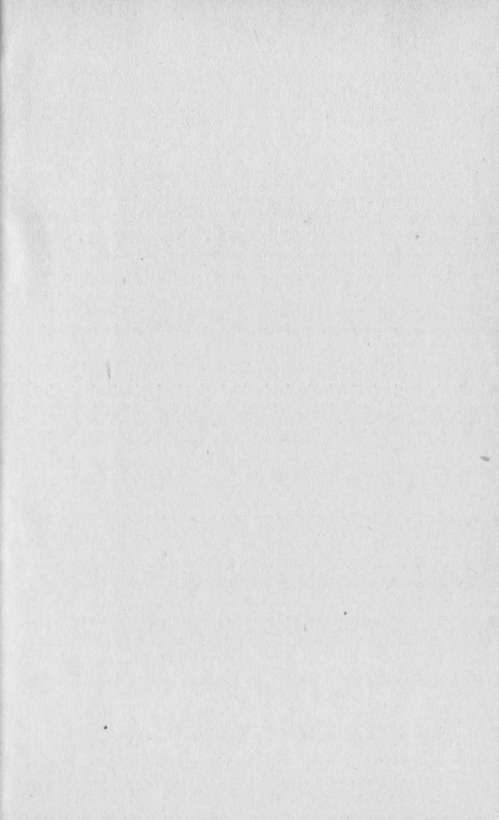
ΑΡΙΘ. 8. ΝΑΠΟΛΕΟΝΤΟΣ ΛΑΠΑΘΙΩΤΗ

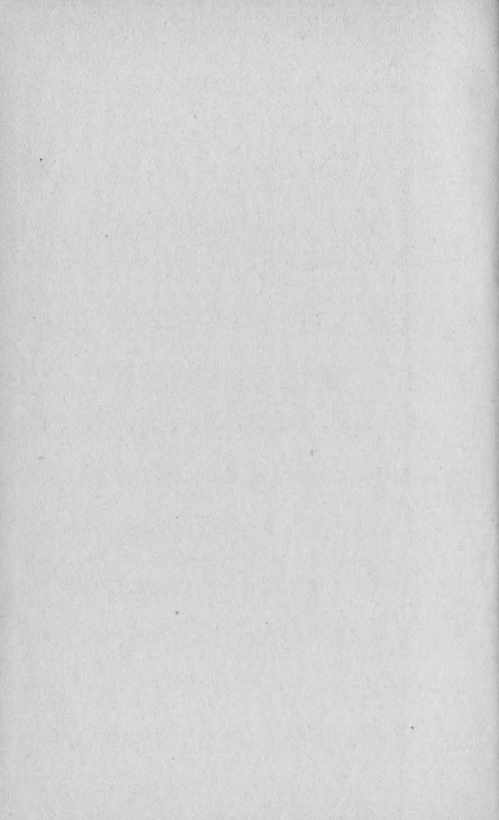
ΟΝΕΙΡΟ ΣΤΟ ΦΕΓΓΑΡΙ

(Εἰκονογραφημένο)

ΑΡΙΘ. 9. ΜΑΞΙΜ ΓΚΟΡΚΥ

ΤΑ ΣΚΟΤΑΔΙΑ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ

TIMH A P. 15

